

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, АДМІНІСТРУВАННЯ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
БОРИСПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
БОРИСПІЛЬСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛІЦЕЙ імені А.ФЕДОРЧУКА**

Електронне науково-практичне видання

ЗБІРНИК ТЕЗ

VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару

«Позиціонування закладів освіти на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану»

**Запрошуємо до участі у роботі
V Всеукраїнського науково-методологічного семінару
«Позиціонування закладів освіти на
ринку освітніх послуг в умовах
воєнного стану»,
25 жовтня 2024 року
11.00 – 13.30
у рамках XVI Міжнародної виставки
«Інноватика в сучасній освіті»**

Національна академія педагогічних наук України
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
Кафедра педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти
Управління освіти і науки Бориспільської міської ради Київської області
Бориспільський академічний ліцей імені А. Федорчука

СЕРТИФІКАТ

№ 2024/10/25-89С

підтверджує, що
Шабан Катерина Степанівна
прийняв (-ла) участь у роботі
VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару
«ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ НА РИНКУ
ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

- Організація освітнього процесу у закладах освіти в умовах воєнного стану 1 год.
- Тренінг, тренінгів та технічний позиціонування закладу освіти в умовах інноваційного мислення та воєнного стану 1 год.
- Професійна мобільність учасників освітнього процесу в умовах реформування освіти 1 год.
- Навічні тренінгів у науково-методологічному супроводі педагогів Нової української школи 1 год.

ВСЬОГО: 4 год / 0,13 кредитів ECTS

О.О. КИРИЧЕНКО, директор ІНПІО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
В.О. СТУПЕНЬ, директор ІНПІО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
К.В. ШАБАН, керівник управління освіти і науки Бориспільської міської ради

25 жовтня 2024 р.
Київ - Бориспіль

**Київ – Бориспіль
25 жовтня 2024 р.**

**УДК 373/.378.013:316.422](082)(0.034.44)
С69**

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового
інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

(протокол № 11 від 7 листопада 2024 р)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганна Кравченко, завідувачка кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, доктор педагогічних наук, доцент

Оксана АНУФРІЄВА, завідувачка аспірантури та докторантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

Інеса НОВІЦЬКА, завідувачка відділу аспірантури та докторантури, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка кандидат педагогічних наук, доцент

УКЛАДАЧ:

Тетяна МАХИНЯ, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент

Позиціонування закладів освіти на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану: Матеріали VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару 25 жовтня 2024 р. Київ – Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2024, 152 с.
URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp>

Матеріали подано в авторській редакції
Висловлені у виданні думки належать виключно авторам

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних та інших відомостей

© ДЗВО «Університет менеджменту освіти», 2024

ЗМІСТ

1. АНТИКАЛО С. М. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАФЕСІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	6
2. БОЙКО Я. В. ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД	9
3. ВИГІВСЬКИЙ А. І. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 134 «АВІАЦІЙНА ТА РАКЕТНО-КОСМІЧНА ТЕХНІКА»: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	12
4. ВОЛОТОВСЬКА Т. П. НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ КРИЗУ АБО ГНУЧКІСТЬ І РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ У КЕРУВАННІ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	16
5. ВОРОБІЙОВА А. В. НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЧАСИ ВІЙНИ	21
6. ВОРОБІЙОВ В. М. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	24
7. В'ЯЗОВА Н. В. ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМАНДИ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ЛІЦЕЙНОЇ ОСВІТИ	29
8. ГНАТЕНКО І. О. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЩОДО ІНТЕГРУВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	33
9. ДМИТРУК З. А. ТЕНДЕНЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	36
10. ДЯЧЕНКО М. Д. АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	40

11. КОРНІЄНКО Т. В. СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	45
12. КОСЯК В. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	52
13. КРАВЧЕНКО Г. Ю. АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: УМОВИ ТА ЦІЛІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КАФЕДР ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	59
14. ЛЕНДЕЛ А. А. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	63
15. МАКСАКОВА А. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В УПРАВЛІНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	69
16. МАРКІНА Л. І. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК РЕСУРС БЕЗПЕКИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ТА СЕРЕДНЬОГО РІВНІВ ОСВІТИ	75
17. МАХИНЯ Т. А. НАУКОВІ ЗАХОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРОВАНІХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ КАФЕДРИ	79
18. МАХНЕВИЧ Д. С. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ОКРЕМОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ЗЗСО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	85
19. МУХІНА-ЧОЛ Л. Я. КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	89
20. НЕСТЮК Г. О. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	92
21. НОЗДРІН О. М. ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВИХ ОСНОВ	95
22. ПИР А. І. АНАЛІЗ СТАНУ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ КИЇВСЬКОЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ЕСТРАДНОГО ТА ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА	100

23. ПОПОВА А. О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	102
24. ПРИХОДЬКІНА Н. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ У ПЕРІОД ЗРІЛОСТІ	105
25. РОЖНОВА Т. Є. ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК	114
26. РОМАНОВА Т. А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ГОТОВНОСТІ ДО КОРЕКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	117
27. СЕМЕНЕНКО Т. В. РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ІНТЕГРАЦІЇ УЧНІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В СУСПІЛЬСТВО ЗАСОБАМИ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ	122
28. СИВА О. М. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА РАДІОТЕХНІКИ У ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	125
29. СИМЧУК В. В. УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	129
30. СУШИЦЬКА Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ КУХАРІВ-КОНДИТЕРІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО ЛЦЕЮ	132
31. ТИМОШКО Г. М. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА НОВОЇ ФОРМАЦІЇ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	137
32. ТОПІНКО І. М. УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	141
33. ЧИКУТ Г. О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД	144
34. ШОЛОХ О. А. ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗЗСО	147

АНТИКАЛО С. М., методист відділу менеджменту ЗСО кафедри управління та адміністрування Донецького ОПППО; здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

КРАВЧЕНКО Г. Ю., завідувачка кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, доктор педагогічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан вносить значні зміни в життя кожного українця, особливо відчутно це для педагогічних працівників. Постійний стрес, емоційне напруження, зміна умов праці – все це вимагає від них неабиякої стійкості та адаптації. Тому нагальна потреба в наданні психологічної підтримки педагогам є одним з ключових завдань сучасності.

Актуальність професійної підтримки педагогів в умовах кризи. Воєнний стан та нестабільність соціально-політичної ситуації в країні спричиняють серйозні психологічні навантаження на педагогічних працівників. Нестабільність, ризики та постійна загроза безпеці впливають на здатність педагогів зосереджуватись на своїй професійній діяльності. Стрес та емоційне виснаження можуть призводити до професійного вигорання, що підкреслює необхідність професійної та психологічної підтримки на всіх рівнях управління освітою [1], [3]. Відсутність такої підтримки може негативно вплинути на навчальний процес і взаємодію з учнями.

Психологічна стійкість та резилієнтність педагогів. Психологічна стійкість (резилієнтність) педагогів стає одним з ключових факторів їхнього успішного функціонування в умовах кризи. Резилієнтність дозволяє вчителям швидше відновлюватися після стресових подій та адаптуватися до нових викликів, таких як зміна навчальних програм, дистанційне навчання та особливі психологічні умови в учнів [2], [6]. Для розвитку стійкості важливо

забезпечити тренінги та навчальні програми, що сприяють емоційній грамотності та навчанню навичкам управління стресом.

Роль адміністрації в організації підтримки. Ключовою ланкою у забезпеченні психологічної підтримки педагогів є адміністрація закладів освіти. Вона повинна створити умови для регулярного проведення тренінгів, супервізій та професійних консультацій. Це дає змогу педагогу отримати необхідну психологічну підтримку та розвивати навички саморегуляції [4]. Особлива увага має бути приділена індивідуальному підходу до кожного педагога, враховуючи його індивідуальні потреби та рівень стресу.

Профілактика професійного вигорання.

Профілактика професійного вигорання є важливим аспектом у підтримці психологічного стану педагогів. Вигорання негативно впливає на якість навчального процесу, стосунки з учнями та ефективність роботи вчителя загалом. Серед основних методів профілактики вигорання — використання різноманітних технік саморегуляції (дихальні вправи, медитація, управління часом) та розвиток емоційної грамотності [5], [8].

Психологічні інтервенції та техніки самодопомоги. Педагогам необхідно мати доступ до простих і ефективних психологічних інтервенцій, які вони можуть застосовувати самостійно. Це можуть бути техніки зниження стресу, зокрема, дихальні вправи, йога, арт-терапія та медитації. Такі практики сприяють емоційному відновленню і підтримці внутрішньої гармонії під час роботи в умовах кризи [3], [7].

Значення колективної підтримки та взаємодії. В умовах постійного стресу колективна підтримка серед педагогів стає необхідною складовою успішного функціонування системи освіти. Розвиток взаємодії, підтримка колег, обговорення проблем та спільне вирішення складних ситуацій позитивно впливають на психологічний стан вчителів [7]. Важливо, щоб в освітніх закладах були створені умови для підтримки колективного духу та взаємної допомоги.

Роль психологічної підтримки учнів у збереженні професійного балансу педагогів.

Участь педагогів у психологічній підтримці учнів також сприяє їхньому професійному благополуччю. Робота з учнями, які переживають стрес, тривогу або психоемоційні травми, може мати позитивний вплив на психологічний стан вчителів, коли вони бачать результати своєї роботи та відчують підтримку з боку адміністрації [9].

Використання сучасних інформаційних технологій для підтримки.

Онлайн-платформи та дистанційні технології дають можливість педагогам отримувати психологічну підтримку, не виходячи з дому. Це особливо важливо в умовах воєнного стану, коли доступ до психологічних консультацій та тренінгів може бути обмежений [5], [9].

Рекомендації для інтеграції психологічної підтримки в навчальний процес.

Для забезпечення психологічного добробуту педагогів рекомендується розробити спеціальні освітні програми, що включатимуть теми психологічної грамотності та розвитку емоційної стійкості. Це дозволить педагогам краще адаптуватися до складних умов і підвищити ефективність навчального процесу [6], [10].

Перспективи розвитку психологічної підтримки педагогів.

Розвиток психологічної культури серед педагогічних працівників має стати однією з ключових цілей освітніх установ у кризових умовах, необхідною та важливою складовою забезпечення безперервності освітнього процесу. Створення ефективної системи підтримки сприятиме не лише збереженню психічного здоров'я педагогів, а й підвищенню якості освіти в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грищенко, О. П. «Психологічні аспекти роботи педагогічного персоналу в кризових ситуаціях». Педагогічна думка, 2022.
2. Давидова, М. М., Костенко, О. А. «Психологічна підтримка педагогів в умовах воєнного стану». Київ: НЦ «Педагог», 2022.
3. Іванова, І. О. «Методи профілактики професійного вигорання педагогів». Освіта України, 2021.
4. Казакова, С. В. «Роль адміністрації у забезпеченні психологічної підтримки вчителів». Психологія та освіта, 2022.
5. Кондратюк, С. В., Савченко, П. В. «Психологічні технології підтримки вчителів під час війни». Український педагогічний журнал, 2022.
6. Луценко, О. М. «Профілактика професійного вигорання в освітньому середовищі». Вісник психології, 2021.
7. Науменко, А. А. «Роль колективної підтримки у збереженні психоемоційного балансу педагогів». Київ: Педагогічна академія, 2022.
8. Павленко, В. Г. «Інформаційні технології в управлінні стресом та професійним вигоранням». Видавництво Київського університету, 2021.
9. Ткаченко, А. С. «Психолого-педагогічні основи підтримки педагогів у воєнний час». Київ: Освіта України, 2023.
10. Яковенко, О. І. «Психологічна грамотність як ключовий елемент підтримки педагогів». Психологічні науки, 2022.

БОЙКО Я. І., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД

Сучасний стан України в умовах війни змушує науково-педагогічних працівників вносити зміни до підготовки фахівців медичних закладів вищої освіти. Реформування освітнього процесу, пов'язане з цим, передбачає оновлення змісту професійної освіти зорієнтованого на оволодіння певною компетентністю, зокрема управлінською, яка дозволить здобувачам вищої освіти медичних закладів вищої освіти ефективно вирішувати проблеми щодо свого професійного зростання та вдосконалення.

Важливою складовою системи вищої освіти є вища медсестринська освіта, яка спрямована на кадрове забезпечення в медсестринській галузі. Вона має сприяти відтворенню її кадрового потенціалу, забезпечувати високу якість підготовки фахівців, безпосередньо впливати на оптимальне розв'язання багатьох проблем сьогодення.

У зв'язку з широкомасштабними і кардинальними перетвореннями в медсестринській галузі багато проблем держави не можна розв'язати стандартними підходами та технологіями. Необхідні фахівці, які володіють творчим професійним та управлінським мисленням, здатні успішно розв'язувати проблеми в медсестринській галузі, ефективно працювати в складних економічних та професійних умовах, а особливо в умовах воєнного стану України.

Реалії сьогодення ставлять серед вимог до фахівця-медичної сестри, здатність ефективно управляти персоналом, взаємодіяти з підлеглими та колегами в колективі в галузі охорони здоров'я при вирішенні складних управлінських та виробничих завдань. Однак, аналіз рівня розвитку професійно важливих якостей працівників

сестринської справи показують, що у багатьох випадках у них проявляється стереотипність мислення у вирішенні професійних і управлінських ситуацій, що означає недостатній рівень сформованості управлінської компетентності під час навчання у ЗВО, відсутність прагнення до професійного й особистісного вдосконалення у цій сфері, досягнення більш високих результатів у праці, а також обумовлює плінність висококваліфікованих кадрів У галузі охорони здоров'я [1 с.6-18].

Формування управлінської компетентності у студентів є спеціально здійснюваною керівництвом закладу освіти, кафедр, циклових комісій, студентських підрозділів і науково-педагогічного складу діяльністю, спрямованою на формування у майбутніх медичних сестер стійкої пізнавальної мотивації, навичок і вмінь у сфері управління, а також на розвиток самої особистості як суб'єкта цієї діяльності[2, с.16].

Реформування освітнього процесу сучасної України передбачає оновлення змісту професійної освіти, зорієнтованого на оволодіння певною компетентністю, яка дозволить студентам закладів вищої освіти вирішувати проблеми щодо свого професійного зростання та вдосконалення.

У зв'язку з розвитком Болонського процесу Україна вступає до важливого етапу реформування вищої освіти, стратегічним завданням якого є трансформація кількісних показників освітніх послуг на вищий рівень. На етапі модернізації сфери професійної освіти особливого значення набуває підготовка сучасних спеціалістів, особливо у сфері охорони здоров'я.

Одним із стратегічних завдань, що стоїть перед охороною здоров'я, є забезпечення якості сестринської допомоги. Вирішення даної проблеми безпосередньо пов'язане з професійною підготовкою кваліфікованих спеціалістів сестринських служб та реалізацією усіх потенційних можливостей і здібностей особистості. Концепція розвитку охорони здоров'я в частині розвитку сестринської справи та доктрина розвитку освіти України визначають основну задачу професійної освіти – підготовку висококваліфікованого, компетентного фахівця сестринської справи, який володіє суміжними медичними спеціальностями, готового до професійного зростання, здатного до самоосвіти і самовдосконалення[3, с.278].

Сучасний етап розвитку суспільства, який характеризується глобалізацією, інтеграцією, динамічністю інноваційних процесів в усіх сферах життєдіяльності людини зумовлює потребу у висококваліфікованих кадрах, що в свою чергу підвищує вимоги до формування компетентності працівників, рівня їх професіоналізму.

Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває якість професійної підготовки майбутніх кадрів в системі медичної вищої освіти. Підготовка конкурентноспроможного, професійно компетентного фахівця є одним з головних завдань української системи освіти. Зростання наукових знань та необхідність постійного оновлення їх упродовж життя одного покоління об'єктивно перетворює освіту на вирішальний фактор суспільного розвитку, економічного зростання держави, підвищення добробуту її громадян [4, с.22].

Сьогодні як ніколи раніше якість людських ресурсів у значній мірі визначається рівнем їх професійної компетентності та управлінської зокрема. Саме управлінська компетентність, на наш погляд, забезпечує високий рівень професіоналізму спеціаліста. Водночас слід погодитися з точкою зору В. Лунячека, який зазначає, що професійна компетентність як проблема досліджується в Україні й у світі досить фундаментально; при цьому питання формування управлінських компетентностей потребує подальшого вивчення і є важливим напрямком досліджень окресленої проблематики [5, с.288].

ЛІТЕРАТУРА

1. Камалеева А. Р. Компетентність як результат освітнього процесу / А. Р. Камалеева // Наука і практика виховання та додаткової освіти. - 2009. - № 5. - С. 6-18..
2. Полуніна О. В. Психологічна компетентність викладача вищого педагогічного навчального закладу як чинник успішності управління процесом учіння студентів : Автореф. дис. ... канд. психол наук : 19.00.07 / О. В. Полуніна ; І-нт психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2004. – 16с.
3. Мельник С.В. Освітньо-професійні стандарти у контексті реформування підготовки кадрів / С.В. Мельник. – Луганськ: Віртуальна реальність, 2008. – 278 с.
4. Горай О.В. Автореферат дисертації «Підготовка майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання і профілактичної роботи зі школярами» на здобуття наукового ступеня к. пед. наук. Житомир, 2012 - 22 с.
5. Лунячек В. Е. Державне управління освітою: Підруч. для вищих навч. закладів / В.Е.Лунячек.- Х.:Гімназія, 2010. – 288 с

ВИГІВСЬКИЙ А. І., здобувач вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 134 «АВІАЦІЙНА ТА РАКЕТНО-КОСМІЧНА ТЕХНІКА»: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах сьогодення актуалізується проблема формування й професійно орієнтованої підготовки майбутніх спеціалістів технічної галузі загалом і спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» зокрема. На етапі оновлення системи освіти докорінно змінюються підходи до формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» у процесі фахової підготовки, зростає потреба у вдосконаленні змісту, форм і методів освітнього процесу, що є складником професійного розвитку спеціалістів сфери авіадвигунобудування, адже це сприятиме відновленню цієї галузі промисловості в нашій країні.

Зміст освітньої роботи в напрямі формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» у процесі здобуття освіти авіаційно-космічного спрямування полягає в підготовці конкурентноспроможних та висококваліфікованих фахівців, що володіють загальними і професійними компетентностями в галузі авіаційної та ракетно-космічної техніки, які направлені на успішне виконання професійних обов'язків у сфері технологій та виробництва авіаційних двигунів, здобуття знань і вмінь в області виробництва на сучасних авіабудівних підприємствах.

Слід звернути увагу на використання андрагогічного підходу під час формування професійної компетентності у здобувачів освіти, оскільки сьогодення ставить вимоги перед фахівцями навчання впродовж життя. Тому серед здобувачів освіти є категорія дорослих людей.

За останні роки відбулась зміна акцентів в області професійної підготовки майбутніх фахівців на отримання нових результатів з використанням компетентнісного підходу до забезпечення якості освіти.

У контексті нашого дослідження доцільно розглядати поняття «професійна компетентність» як один з основних складників професіоналізму. Але спочатку наведемо дефініції понять «компетенція» та «компетентність».

Накопичений науковцями за 50 останніх років матеріал щодо визначення поняття «компетенція» свідчить, що під компетенцією прагнуть підвести всі можливі якості суб'єкта діяльності, які впливають на її ефективність. Зокрема термін «компетенція» нині використовується у двох значеннях:

а) юридичному (для характеристики формальних прав і обов'язків);

б) соціальному (для визначення здатності суб'єкта займатися відповідною діяльністю або для характеристики якостей суб'єкта, необхідних для здійснення тієї чи іншої діяльності [1].

Також «компетенція» ототожнюється з колом проблемних питань, в яких працівник є обізнаним.

Компетенції – відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки здобувача освіти, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат [2].

Слід зазначити, що для формування професійної компетентності у майбутніх бакалаврів, викладачам необхідно володіти і андрагогічними підходами, адже поряд зі здобувачами освіти, які навчаються після закінчення навчання у ЗЗСО, є категорія здобувачів вищої освіти, які виявили бажання навчатися у дорослому віці. Тому за логікою дослідження дамо трактування понять «андрагогіка», «андрагогічний підхід». У педагогічному енциклопедичному словнику андрагогіка розглядається як: «Одна з назв галузі педагогічної науки, що охоплює теоретичні й практичні проблеми освіти, навчання і виховання дорослих» [3].

Сьогодні в Європі існує в основному три тлумачення терміну. По-перше, в багатьох країнах зростає сприйняття андрагогіки як наукового підходу до процесу навчання дорослих. У цьому значенні андрагогіка – це наука розуміння (теорія) і підтримки (практика) освіти дорослих упродовж усього життя. По-друге, головним чином у США, андрагогікою, в контексті ідей Малколма Ноулза, називають специфічний теоретичний і практичний підхід, заснований на 19 гуманістичній концепції дистанційної освіти студентів і викладачів-

фасилітаторів процесу навчання. По-третє, спостерігається розкид в інтерпретації андрагогіки від «практики навчання дорослих», «бажаних цінностей», «специфічних методів викладання» до «академічної дисципліни» і «протилежності дитячій педагогіці».

Зміст освітньої роботи в напрямі формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» у процесі здобуття освіти полягає в підготовці конкурентноспроможних та висококваліфікованих фахівців, що володіють загальними і професійними компетентностями в галузі авіаційної та ракетно-космічної техніки, які направлені на успішне виконання професійних обов'язків у сфері технологій та виробництва авіаційних двигунів, здобуття знань і вмінь в області виробництва на сучасних авіабудівних підприємствах, адже це буде важливо в період відбудови України після розрух війною.

Результатом формування професійних компетентностей майбутніх фахівців спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» має стати підготовка фахівців, здатних розв'язувати загальні, спеціалізовані та практичні завдання, пов'язані з розробкою та виробництвом авіаційної та ракетно-космічної техніки, її двигунів та енергетичних установок, конструкцій та систем, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов [4, с. 7].

Згідно зі Стандартом освіти та ОПП спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» майбутні фахівці мають володіти такими інтегральними та загальними компетентностями:

- здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі авіаційної та ракетно-космічної техніки;
- застосовувати теорії та методи механічної інженерії;
- застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян;
- здатність нести відповідальність за результати своєї діяльності;
- здатність спілкуватися державною та іноземною мовою, в тому числі іноземною мовою за професійним спрямуванням;
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- здатність застосовувати та інтегрувати знання при розв'язанні прикладних завдань в галузі механічної інженерії;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу науково-технічної, загальнонаукової та природничо-наукової інформації;

- здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства;
- здатність працювати у команді, адаптивність та комунікабельність, екологічна грамотність, толерантність [5, с. 9].

Формування професійних компетентностей майбутнього фахівця досить складний, навантажений та довготривалий процес. Цей процес формування може розпочинатись задовго до вступу до закладів вищої освіти, з дитинства. Зацікавленість авіаційною технікою, літаками, вертольотами, машинами та механізмами у багатьох здобувачів освіти бере початок від першого конструктора, при сприянні батьків та оточення інтересам дитини.

Взагалі, авіаційна промисловість – одна з базових напрямків національної економіки України. До цієї галузі авіабудівництво, ремонт та відновлення авіаційної техніки та авіап перевезення, що є стратегічно важливим для нашої держави.

Майбутні бакалаври спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» після завершення навчання отримають змогу працювати на посадах інженерів – конструкторів, інженерів – технологів тощо.

Необхідність та важливість підготовки майбутніх бакалаврів спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» підтверджує підтримка цієї спеціальності Міністерством освіти і науки України, впровадження спеціальних програм лояльності. Здобувачі освіти отримують таку необхідну практику, а роботодавці молодих кваліфікованих спеціалістів, які з натхненням та наснагою роблять свій вклад в підтримку економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32305042.pdf> (дата звернення: 15.08.2023).
2. Енциклопедія освіти ; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія / кол. авторів; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2018. – 452 с.
4. Стандарт вищої освіти України, спеціальність 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка», Київ, 2018. 11 с.
5. Освітньо-професійна програма «Виробництво авіаційних двигунів» спеціальності 134 «Авіаційна та ракетно-космічна техніка». Запоріжжя : ЗАФК ім. О. Г. Івченка, 2022. 20 с.

ВОЛОТОВСЬКА Т. П., доцент
кафедри педагогіки, адміністрування
і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО
УМО, кандидат педагогічних наук

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ КРИЗУ АБО ГНУЧКІСТЬ І РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ У КЕРУВАННІ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі керівники освітніх установ стикаються з низкою безпрецедентних викликів, які вимагають надзвичайної гнучкості та витривалості. Стан війни, який призвів до нестабільності і непередбачуваності, разом з пандемією COVID-19, яка різко змінила обличчя освіти, змушуючи школи швидко переходити на дистанційне навчання та адаптувати навчальні плани, створив нові виклики. Ці події вимагають від закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) швидкої реакції на кризові ситуації та випробовування меж традиційного освітнього менеджменту [1].

Ця стаття має на меті продемонструвати, як керівники закладів загальної середньої освіти можуть розвивати та застосовувати гнучкість і резильєнтність для подолання викликів, що стоять перед освітньою системою в умовах кризи та воєнного стану. Ми розглянемо різні стратегії і підходи, які допомагають адаптуватися до швидких змін умов, зберігати стабільність та ефективність в освітньому процесі, а також підтримувати високий моральний дух серед колективу педагогів і здобувачів.

Упровадження гнучких методик управління дозволяє керівникам не лише керувати поточними викликами, але й планувати майбутнє, розробляючи стратегії, що забезпечують довгострокову стійкість та розвиток освітніх закладів [4].

У відповідь на швидкі зміни, викликані кризовими умовами, керівники освітніх закладів повинні проявляти значну гнучкість у прийнятті рішень. Цей процес включає як стратегічне планування, так і тактичні адаптації, здатні відповідати на тимчасові потреби та довгострокові зміни в освітньому середовищі. Наприклад, пандемія COVID-19 вимагала швидкого переходу на дистанційне навчання, що стало величезним випробуванням для багатьох шкіл [5]. Керівники успішно впоралися з цим завданням, інтегрувавши нові технології та підходи до навчання. Важливою була здатність швидко вибирати та впроваджувати онлайн-платформи для навчання, забезпечувати навчання вчителів та адаптувати навчальні плани під вимоги дистанційної форми освіти.

Додаткові виклики виникли під час військових дій, де школи стикаються з необхідністю забезпечити безпеку здобувачів та персоналу. Керівники мали швидко оцінити ризики, впровадити заходи безпеки та часом навіть організувати евакуацію. Гнучкість у цих умовах означає здатність адаптуватися до непередбачуваних обставин, як-от зміна місць проведення уроків чи часові коригування освітнього процесу [3].

Окрім реагування на кризові ситуації, гнучкість також включає пошук нових підходів у навчанні та управлінні школою. Використання інноваційних методів, таких як проєктне навчання, інтеграція STEM-дисциплін або реалізація екологічних ініціатив може бути сприятливим для розвитку і адаптації освітньої програми до сучасних викликів.

Наведені приклади демонструють, що ефективне лідерство вимагає не тільки спроможності швидко реагувати на нагальні проблеми, але й прозорливості в адаптації до змін, що ведуть до стійкості та прогресу в освіті.

У той час як гнучкість дозволяє швидко адаптуватися до змін і вирішувати безпосередні виклики, справжньою перевіркою для керівника стає здатність не тільки витримувати такі періоди, але й зберігати здоров'я та продуктивність команди у довгостроковій перспективі. Це вимагає резильєнтності — глибшої витривалості, що включає в себе емоційну стійкість і здатність до відновлення.

За словником Вікіпедії, резильєнтність (від англ. resilience — пружність, еластичність) — це вроджена динамічна властивість особистості, що лежить в основі здатності долати стреси та важкі періоди конструктивним шляхом. Попри те, що ця властивість уроджена, її можна розвивати. Це поняття прийшло в психологію з фізики, де воно означає здатність пружних тіл відновлювати свою форму після механічного тиску. Резильєнтність — здатність зберігати в несприятливих ситуаціях стабільний рівень психологічного та фізичного функціонування, виходити з таких ситуацій без стійких порушень, успішно адаптуючись до несприятливих змін. Вивчення резильєнтності зосереджено на виявленні та описі характеристик особистості індивідів, успішних, попри життя у складних умовах, тобто тих, що успішно адаптувалися до потенційно травмувальних подій [8].

Резильєнтність – медичний термін, який останнім часом міцно закріпився в міжнародній політиці. У первинному значенні резильєнтність – це сукупність притаманних суб'єкту рис, які роблять його здатним долати стреси та важкі періоди конструктивним шляхом. У контексті цивілізаційної суб'єктності резильєнтність – це така стратегія, яка здатна зберегти

збалансований розвиток та успішно протистояти зовнішнім і внутрішнім викликам; зусиллями політичної та інтелектуальної еліти передбачати й нейтралізувати ці виклики [9].

Розглянемо можливість керівників ЗЗСО розвивати цю критично важливу якість, підтримуючи не тільки власне благополуччя, але й благополуччя всієї шкільної спільноти у випробуваннях, які приносять тривалі кризи.

Резильєнтність, або витривалість, у контексті керування освітнім закладом, вимірюється спроможністю інституції та її керівництва витримувати стресові періоди та відновлюватися після викликів. Розвиток резильєнтності серед керівників та їхніх колективів є ключовим для забезпечення неперервності освіти навіть у найскладніших умовах [6].

Важливим аспектом у підвищенні резильєнтності є підтримка внутрішньої спільноти закладу освіти. Створення сильної мережі підтримки, де вчителі та адміністративний персонал можуть відчувати емоційну підтримку та мають змогу ділитися ресурсами і знаннями, сприяє загальній стійкості. Важливо також включати здобувачів у процеси взаємодопомоги та підтримки, що зміцнює спільноту як ціле.

Навчання та розвиток персоналу також важливі для розвитку резильєнтності. Програми професійного розвитку, що зосереджені на кризовому менеджменті, психологічній стійкості та адаптації до швидких змін, дозволяють керівництву та вчителям краще справлятися зі стресом та невизначеністю.

Особливо в умовах війни та глобальних криз, освітні інституції стикаються з необхідністю адресувати емоційні та психологічні травми учнів та персоналу. Впровадження програм психологічної підтримки, роботи з психологами та тренінгів з впорядкування емоційної реакції сприяють підвищенню загальній резильєнтності закладу освіти.

Управління освітньою установою під час криз вимагає не тільки адміністративних та організаційних навичок, але й високого рівня емоційного інтелекту. Здатність керівника ефективно управляти своїми емоціями та розуміти емоції інших стає вирішальним фактором у підтримці здорового робочого середовища та забезпеченні позитивного мікроклімату в колективі. Однією з основних компетенцій, яку повинен розвивати кожен керівник, є емоційна стійкість [7]. Це включає здатність зберігати спокій у кризових ситуаціях, управління стресом і вміння не дозволяти особистим емоціям впливати на професійні рішення. Керівництво також повинне забезпечувати підтримку персоналу не тільки в

професійних, але й у емоційних аспектах. Впровадження регулярних зустрічей з персоналом, на яких можна обговорювати не тільки робочі питання, але й ділитися емоційними переживаннями, сприяє створенню відкритої та підтримуючої атмосфери. Навчання здобувачів розпізнавати та керувати власними емоціями також є важливою частиною психологічного здоров'я освітньої спільноти. Ці стратегії не тільки підвищують ефективність керівництва, але й сприяють створенню здорового, підтримуючого та продуктивного освітнього середовища, здатного витримувати різноманітні виклики.

Ефективне керівництво вимагає не тільки особистих якостей та навичок, але й використання сучасних інструментів та ресурсів, які можуть сприяти більшій гнучкості та резильєнтності в освітньому процесі. Наведемо приклади інструментів, які можуть бути корисними для керівників закладів загальної середньої освіти у професійній діяльності [2].

- *Технологічні платформи для дистанційного навчання.*

В умовах кризи, такі як пандемія чи військові дії, школи змушені переходити на дистанційне навчання. Платформи як Google Classroom, Microsoft Teams, або Zoom дозволяють організувати навчання онлайн, підтримуючи взаємодію між здобувачами та вчителями.

- *Інструменти для управління проектами.*

Інструменти як Asana, Trello, або Microsoft Planner допомагають керівникам шкіл організувати та координувати проекти, відстежувати завдання та забезпечувати комунікацію в команді. Це особливо важливо для управління ресурсами та часом у кризових умовах.

- *Ресурси для професійного розвитку.*

Постійне навчання та розвиток є ключовим для збереження актуальності навчальних програм та методик. Вебінари, онлайн-курси (наприклад, на платформах Coursera або EdX) та спеціалізовані тренінги допомагають керівникам оновлювати свої знання та навички.

- *Інструменти для емоційного благополуччя.*

Програми та додатки, які сприяють медитації, релаксації та психологічному самоаналізу, такі як Headspace або Calm, можуть бути корисними для зменшення стресу та підвищення загального рівня благополуччя керівників та їхніх команд.

Використання цих інструментів та ресурсів може значно спростити управління закладом загальної середньої освіти, підвищити ефективність керівництва та забезпечити більшу адаптивність до змінних умов.

Управління освітньою установою в умовах кризи вимагає не тільки відмінних адміністративних та організаційних здібностей, але

й глибокого розуміння психологічних та емоційних аспектів, які впливають на спільноту ЗЗСО. Розвиток гнучкості та резильєнтності серед керівників та персоналу є критично важливим для забезпечення стабільності та продуктивності в такі періоди.

Гнучкість у прийнятті рішень дозволяє ЗЗСО швидко адаптуватися до змін умов, тоді як резильєнтність забезпечує здатність витримувати ці виклики та відновлюватися після них. Керівники, які розвивають емоційний інтелект та навички стрес-менеджменту, можуть краще підтримувати свій персонал і здобувачів, сприяючи створенню позитивного та здорового освітнього середовища.

Використання сучасних інструментів та ресурсів, таких як платформи для дистанційного навчання, інструменти управління проєктами та ресурси для психологічної підтримки, може суттєво спростити процеси управління і допомогти керівництву бути більш ефективними.

Отже, ефективне керівництво в освітніх закладах - це не лише про реакцію на поточні виклики, а й про планування на майбутнє, розробку стратегій адаптації та стійкості, які дозволять освітнім установам не просто виживати, а розвиватися в непередбачуваних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ганна Бичко, Василь Терещенко, Тетяна Вакуленко https://osvita.ua/school/88921/#google_vignette
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О.. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.
3. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 368 с.
4. Петрова, І. А. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. / І. А. Петрова. — К. : КНЕУ, 2013. — 466, [6] с.
5. <https://adlnet.gov/assets/uploads/Modernizing%20Learning%20-%20Модернізація%20освіти.pdf>
6. <https://fizis.net/psychologichna-gramotnist/iak-plekaty-u-sobi-rezylientnist-ta-chomu-tse-vazhlyvo/>
7. <https://www.sens.lviv.ua/shho-take-emocijnyj-intelekt-ta-yak-jogo-rozvyvaty/>
8. https://uk.wikipedia.org/wiki/Психологічна_резилентність
9. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3265105-rezilentnist-strategia-vizivanna-v-umovah-gibridnih-zagroz.html>
10. <https://www.keyedin.com/key-capabilities/project-resource-planning-and-management-software/mastering-project-resource-management/articles/5-methods-for-improving-strategic-resource-management>

ВОРОБІЙОВА А. В., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Спеціальна освіта (за нозологіями)» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У ЧАСИ ВІЙНИ

Гармонійний і повноцінний розвиток дитини можливий лише у контакті зі світом, в якому вона зростає. Всі українці зараз живуть в особливій реальності, зіштовхнулись з багатьма викликами. Особливо страждають діти, вони не мають досвіду у подоланні страху, тривоги. Ці маленькі українці потребують особистісних ресурсів для цього.

Дитина-це особистість, яка переживає пору свого дитинства. І в умовах війни вона потребує допомоги у розвитку. І саме творчість може допомогти дитині з особливими освітніми потребами впоратись з наслідками пережитих подій. Творчість є спробою виходу за межі вже наявних знань, подолання власних меж. Малювання – це одна з найважливіших складових освіти дошкільнят та молодших школярів. Саме малювання дозволяє розкрити творчі здібності, тренує характер, посидючість та здатність доводити справу до кінця [2]. Будь-яка творчість – це процес творення, який зараз дуже важливий для дітей та дорослих. А арттерапевтична робота з дітьми є природною формою корекції емоційного стану, що м'яко зцілює психіку дитини, шляхом налагодження відносин із собою та світом.

Сама арт-терапія покликана допомагати дітям, які постали перед труднощами у вербалізації почуттів і думок. Завдяки перенесенню на образотворчу продукцію, символічний образ може виступати в якості коробки негативних емоцій – страху, гніву, болю, роздратування.

Нам на допомогу, серед багатьох інструментів для зниження і подолання рівня тривожності дітей з особливими освітніми потребами приходить арт-терапія [1]. Головне завдання - дати

можливість дітям показати свої емоції через малюнок, мозаїку, роботу з кольоровим піском....

Арт-терапія не вимагає особливих здібностей чи навичок малювання – це лише творчий процес дитини, який є методом невербальної комунікації. На заняттях ми з дітками з особливими освітніми потребами спілкуємось через творчість та гру, що дозволяє зняти напругу, страх, сприяти емоційній близькості. На індивідуальних заняттях з дитиною з особливими освітніми потребами головне перебувати у безпечному середовищі (кабінет психолога) з використанням образотворчих матеріалів (фарби, пензлики, пластилін, ватні диски, палички тощо). Для дітей з особливими освітніми потребами заняття творчістю – це завжди весело, цікаво, приємно і корисно для розвитку дрібної моторики, емоцій, пізнання чогось нового, розвитку мовлення та фантазії, сприяння гармонізації особистості. Паралельно ми знайомимось з навколишнім світом, формуємо позитивне ставлення до нього [5].

Чому саме арт-терапію використовую в роботі з дітками з особливими освітніми потребами? Ця методика дає мені, як практичному психологу, у встановленні позитивного контакту між дитиною і фахівцем, сприянні творчому самовираженні дитини, розвитку уяви, виробленню навичок посидючості, розвитку мовлення, зняття психосоматичної напруги, знижує стомлюваність, проявляє зосередженість, самостійність [4].

У використанні нетрадиційних технік в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами працюємо з фарбами – це акварель і гуаш, а також з ватними дисками, гігієнічними паличками.

Але не всі діти люблять малювати, якщо в них з першого разу не виходить вони просто відмовляються від цього заняття. Тому один з дієвих методів – це нетрадиційні техніки малювання [1;5].

Пропоную розглянути кілька технік у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Малювання ватними дисками.

Пропонуємо дитині попрацювати з різними матеріалами та фарбами. Спочатку потрібно приготувати зразок виробу, який ви будете робити, потім взяти ватні диски і розфарбувати відповідно до кольорів, висушити їх та приклеїти на картон чи папір. Також якщо потрібно для виробу, то можна розрізати ватні диски, додавати різні техніки малювання. Це заняття цікаве, розвиває дрібну моторику та акуратність. Обов'язково хвалимо дитину за результат, пропонуємо розмістити виріб на виставці робіт.

Малювання ватними паличками.

Ця техніка малювання – це спрощений спосіб роботи в стилі напряму «пуантилізм» (фр. Pointillisme, «крапочка») — стиль письма в живописі, який використовує чисті, незмішані на палітрі фарби, які наносять мазками прямокутної або круглої форми [2].

Для роботи потрібно аркуш паперу з нанесеним контуром малюнка, який дитина з особливими освітніми потребами буде розфарбовувати крапковим способом. Картинка замальовується дитиною крапками, залишеними за допомогою ватної палички з фарбою.

Кляксографія

Для роботи нам потрібно взяти папір, фарби, пензлики, водичку та трубочки для напоїв. Педагог на аркуші паперу залишає велику краплю фарби у вигляді плями. З дитиною обираєте колір, згадуєте кольори, повторюєте. Потім, пропонуєте за допомогою трубочки, дути на цю фарбу, щоб вона почала розтікатися. Працюючи таким чином отримуєте цікавий та незвичний малюнок. Звичайно, можна проводити експерименти додаючи ще різнокольорові плями. Дитина з особливими освітніми потребами отримає позитивний настрій після завершення роботи [4].

Отже, дитинство – дуже важливий період у житті дітей, тому вони уявляють себе дослідниками і з радістю та цікавістю відкриватимуть для себе незнайомий та вражаючий навколишній світ. Опанування нетрадиційними техніками під час війни дає змогу дитині з особливими освітніми потребами виразити в малюнку свої почуття й емоції, дають свободу діяльності, вселяють впевненість дітей у своїх силах. Цінність цих методик полягає ще у тому, що вони дають можливість відразу отримати результат роботи, реалізуючи творчі задуми [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Арттерапія дітей у часи війни: методичний посібник/за заг.ред. О.Вознесенської, О.Луценко, М.Перун.-Київ:ФОП Назаренко Т.В., 2023.-118с.
2. Березка С.В. Особливості застосування арт-терапії в роботі з дошкільниками з порушенням інтелекту. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2018. Т.2. 208 с.
3. Вознесенська О.А., Сидоркіна М.Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми: Практичний посібник. Київ: Золоті ворота, 2016. 198с.
4. Посібник «АРТтерапія у роботі з постраждалими дорослими та дітьми у дні війни» для психологів, педагогів, психотерапевтів, батьків./ Автор проекту Наталія Сабліна. - Вінниця: ТВОРИ, 2023.-104с.
5. Татаріна О. Практикум по арт-терапії в роботі з дітьми. АСТАМІР-В, 2019. с.71. URL: <https://tararina.com/products/knigi-na-ukrainskom-yazyke/praktikum-z-art-terapii-u-roboti-z-ditmi/> (дата звернення: 10.10.2022).

ВОРОБІЙОВ В. М., здобувач вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах актуалізується проблема формування й виховання особистості громадянина. На етапі оновлення системи освіти докорінно змінюються підходи до формування громадянської компетентності педагогічних працівників у процесі професійної підготовки, зростає потреба у вдосконаленні змісту, форм і методів освітнього процесу, що є складником духовного відродження нації, оскільки в його контексті педагогічні працівники виховують майбутніх громадян держави. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що провідною роллю в оновленій системі суспільних відносин відводиться освіті дорослих, рівень кваліфікації педагогічних кадрів має вирішальне значення для економічного розвитку будь-якої країни [1].

Зміст освітньої роботи в напрямі формування громадянської компетентності педагогічних працівників у процесі професійної підготовки полягає в розкритті перед здобувачами вищої освіти багатогранної цінності життя, рідної країни, місця, де народилися, держави, в якій живуть і зростають, навчаються і з якою пов'язують своє майбутнє. Серед здобувачів вищої освіти є категорія здобувачів, які працюють у закладах освіти, мають вже першу освіту і здобувають другу вищу освіту, тому саме така категорія потребує впровадження андрагогічних підходів. Дорослий студент виступає «рухаючою силою», в той час як викладач грає роль координатора процесу, що створює нові форми та методи. Навчаючись, дорослий студент має власну практику і тому може вносити доповнення, рекомендації до освітнього процесу за яким навчається.

Практику такого навчання має ДЗВО «Університет менеджменту освіти», який здійснює підготовку магістрів за ОПП «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка». Тому випускники цієї освітньої програми на власній практиці відчують упровадження андрагогічних підходів до формування громадянської компетентності, адже саме громадянську компетентність необхідно формувати педагогічним працівникам здобувачам освіти усіх рівнів та на всіх напрямках.

У сучасних умовах воєнного стану української держави актуалізується проблема громадянської освіти й виховання. У зміцненні національної демократичної держави, перемозі над російськими окупантами однією з передумов є формування соціуму свідомо активних громадян, які дотримуються демократичних цінностей та настанов у своїй поведінці, а також своєю діяльністю продукують патріотизм, відданість Україні, громадянські ініціативи та національну культуру.

На етапі оновлення системи освіти докорінно змінюються підходи до формування громадянської компетентності здобувачів освіти у процесі професійної підготовки, зростає потреба у вдосконаленні змісту, форм і методів освітнього процесу, що є складником духовного відродження нації, оскільки в його контексті виховуються громадяни держави.

Питанням громадянського виховання, формування національної самосвідомості, громадянськості приділяли увагу багато вчених, зокрема В. Андрущенко, Р. Арцишевський, М. Боришевський, Г. Ващенко, М. Дяченко, І. Зязюн, П. Ігнатенко, О. Киричук, В.Кремень, А. Крицька, Т. Ладиченко, В. Оржеховська, В. Поплужний, А. Сиротенко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук, К. Чорна та ін.

Попередником сучасних уявлень про неперервну освіту вважається Я.Коменський, який відзначав, що кожний вік людини підходить для навчання і в людини в житті взагалі немає іншої мети, окрім навчання. Активним дослідником проблем неперервної освіти вважається французький вчений П.Ленгран. Як зазначає Л.Сігаєва, у теоретичному дослідженні вченого – монографії "Вступ до неперервної освіти" – поняття "неперервна освіта" відображене як явище, відмінне від навчання дорослих і самоосвіти; у його трактуванні зазначене поняття означає навчання індивіда, що відбувається протягом усього життя. Положення, розроблені П.Ленграном, стали основою для здійснення подальших теоретичних досліджень у галузі неперервної освіти [1].

У сучасних умовах громадянська освіта має на меті підготовку підростаючого покоління до активної участі в житті демократичного суспільства й розвитку демократичної культури.

Тому у ЗВО під час професійної підготовки педагогічних працівників викладачі акцентують їхню увагу на те, що у своїй роботі вони повинні націлювати і здобувачів освіти, і їхніх батьків на те, що громадяни від народження мають вчитися бути повноцінними громадянами за приналежністю тієї держави, членами суспільства якої вони є: вільними, активними, дієвими і творчими, критично мислити, знати і реалізувати свої права й обов'язки, вміти працювати в колективі, вести діалог та перемовини, шукати компроміси тощо.

Результатом громадянської освіти має стати сформованість у здобувачів освіти громадянської компетентності як складного особистісного утворення.

Як стверджують учені, громадянська компетентність передбачає такі здатності: орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні; знати процедури участі в діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування; застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян; виконувати громадянський обов'язок у межах місцевої громади та держави загалом; застосовувати способи і стратегії взаємодії з органами державної влади на користь собі й громадянському суспільству; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України, задовольняють власні інтереси особи та захищають права людини й громадянина; робити свідомий вибір, застосовувати демократичні технології прийняття індивідуальних та колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави [2, с. 89].

Під громадянською компетентністю розуміють здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [3, с. 6].

На думку Н. Степанової, «громадянська компетентність – це інтегративна якість особистості, що дозволяє їй усвідомлено, відповідально й ефективно користуватися громадянськими правами та свободами, виконувати обов'язки громадянина, займати активну громадянську позицію, поділяти цінності демократичного суспільства, бути патріотом своєї Батьківщини, шанобливо ставитися до народів і культур інших країн» [4, с. 11].

Скорочено зміст громадянської компетентності особистості [5, с. 15] відображено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Зміст громадянської компетентності особистості

Знання	Уміння	Риси характеру
Про національні та загальнолюдські цінності	Комунікувати	Повага закону, прав людини
Про державу, закони, права та обов'язки людини, громадянина	Толерантно в колективі обговорювати важливі проблеми	Прагнення до справедливості, чесності, відповідальності
Про мовні норми та правила спілкування	Брати участь у колективній діяльності студентської групи, університету	Визнання та сприйняття багатоманітності думок, позицій, тверджень
Норми поведінки в різних ситуаціях	Самостійно робити свідомий вибір	Патріотизм, відповідальність, амодисциплінованість
Дотримання норм спілкування у навчальних та квазіпрофесійних ситуаціях	Брати у часті у суспільно корисній діяльності, в позааудиторних заходах	Повага до рідної мови, національної історії, культури, традицій

За словами І. Зязюна, компетентність як властивість індивіда, існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей [6].

Громадянська компетентність є однією з ключових компетентностей формування людини-громадянина. Під нею розуміють здатність активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства [7].

Сучасні завдання громадянського становлення, формування та виховання відповідального громадянина вимагають зміни підходів в освіті, як у змісті, так і в методиці викладання.

Педагогічним працівникам необхідна особлива підготовка в галузі громадянської освіти, орієнтована на реалії сучасного світу, пошукові методи роботи з інформацією, усвідомленість і цілепокладання у вибудовуванні педагогічної діяльності, перехід від директивного до підтримуючого характеру викладання, проведення рефлексії з приводу досягнутих успіхів і зроблених помилок.

Проведене дослідження не вичерпує розгляд усіх аспектів формування громадянської компетентності педагогічних працівників у процесі професійної підготовки. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні сучасного стану формування громадянської компетентності педагогічних працівників у процесі професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рожнова Т. Є. Використанням управлінських інноваційних технологій в організації професійного навчання: андрагогічний підхід. URL: http://eprints.zu.edu.ua/10066/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_25.04.13%d1%80..pdf
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
3. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів / укладач Н. Степанова. Черкаси : Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2014. 44 с.
4. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. Київ : Марич, 2009. 232 с.
5. Баханов К. О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти : монографія. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2005. 384 с.
6. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії : навчальний посібник. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
7. Забезпечення формування громадянської компетентності у сучасному змісті шкільної освіти (Підсумковий документ робочої групи з розробки планів і програм проекту «Громадянська освіта – Україна». *Історія в школах України*. 2006. № 8. С. 4.

В'ЯЗОВА Н. В., директор Доброолександрівського ліцею Дальницької сільської ради Одеського району Одеської області; здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

ТИМОШКО Г. М., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, доктор педагогічних наук, професор

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМАНДИ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ЛІЦЕЙНОЇ ОСВІТИ

Ліцейна освіта — це новий етап освітньої реформи в Україні, який передбачає впровадження сучасних освітніх стандартів і нових підходів до управління закладами освіти. Роль управлінської команди у забезпеченні успішного функціонування ліцеїв є вагомою та значущою. Особливо коли керівник закладу є лідером. Лідерство в освіті — це не просто адміністративна роль, а ключовий фактор успішної організації освітнього процесу. Сутність лідерства передбачає наявність лідерських рис та якостей керівника і його управлінської команди.

Лідерські якості управлінської команди Доброолександрівського ліцею Дальницької сільської ради Одеського району Одеської області включають стратегічне мислення, комунікативні навички, здатність до інновацій, управління змінами, мотивацію та підтримку колективу. Визначені якості сприяють вимогам сьогодення щодо збереження та збільшення контингенту закладу освіти та отримання статусу ліцею у 2021 році. Позиціонування лідерських якостей управлінської команди ліцею є важливим аспектом формування ефективної організації освітнього процесу та прогнозування сталого розвитку закладу.

Векторами розвитку лідерських якостей управлінської команди ліцею в територіальній громаді визначаємо:

- *Візіонерство та стратегічне мислення.*

Управлінська команда ліцею прогнозує майбутній розвиток іміджового закладу, формує чітке визначення стратегії, місії та візії освітньої інституції на вимогу мінливого соціуму. Реалістична

стратегія розвитку ліцею оприлюднена в широких колах освітнього простору для батьківської громадськості та жителів територіальної громади. Стратегія розвитку нашого ліцею передбачає удосконалення функціонування саме тих профілів навчання, які допоможуть успішно скласти ЗНО або НМТ випускникам ліцею для подальшого вступу у заклади вищої освіти з профілю української філології, історії та математики.

- *Організаційні здібності.*

Лідери управлінської команди забезпечують ефективну організацію освітнього процесу, координацію діяльності педагогів, учнів та всього персоналу ліцею на засадах менеджерського планування, розподілу людських ресурсів та моніторингу результатів якості освіти. Заклад освіти забезпечує комфортні умови для дієвої організації усіх учасників освітнього процесу. На території ліцею здобувачі освіти почуваються безпечно і захищено. Пріоритетним завданням в умовах воєнного стану в Україні є наявність захисних споруд цивільного захисту. У Доброолександрівському ліцеї функціонує укриття на 220 осіб, що дозволяє організувати освітній процес у змішаному режимі для 340 здобувачів освіти. Наявні спортивні та ігрові майданчики. Початкову школу відділено від базової та профільної. Обмежено доступ старших дітей до навчальних кабінетів та приміщень учнів початкової школи. Дизайн озеленення території ліцею створює естетичний фон. Управлінська команда активно підтримує акції щодо озеленення території ліцею, участь здобувачів освіти в екологічних проєктах Всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Управлінці ліцею – досвідчені педагоги, вони підтримують впровадження в освітній процес інтерактивних технологій та засобів навчання. У ліцеї створено необхідні умови для використання мережі Інтернет, інформаційний простір для забезпечення відкритості його діяльності. Заклад має власні сторінки у соцмережах, на яких розміщується інформація, що стосується усіх аспектів діяльності закладу освіти. У здобувачів освіти системно формуються навички безпечного користування мережею освітніх платформ на засадах медіаосвіти та медіакультури. З ініціативи адміністрації оновлюються комп'ютерні навчальні програми, за допомогою яких здійснюється фільтрування інформаційного контенту. Педагогічні працівники активно працюють в Classrom, На урок, Всеосвіта, Wordwall, Мій клас, Всеукраїнська школа онлайн та інших освітніх платформах, а також використовують Telegram, Viber, Zoom.

- *Комунікативні навички*

Управлінці ліцею, утверджуючи особистісні та професійні лідерські якості, організують ефективну взаємодію з педагогічним

колективом, здобувачами освіти, батьківською громадськістю та активними стейкхолдерами. Команда управлінців позиціонує вміння слухати, мотивувати та ініціювати ідеї, які реалізуються в ліцейних проєктах.

Керівництво ліцею активно сприяє створенню комфортного психологічного клімату та атмосфери довіри між учасниками освітнього процесу. Усі конфлікти в закладі освіти вирішуються конструктивно та найчастіше нівелюються на стадії передконфліктної ситуації. Педагогічний колектив спрямовує особливі зусилля на попередження випадків булінгу в учнівському середовищі, тому жодного випадку не зафіксовано. На засадах педагогічної взаємодії в ліцеї здійснюються постійний конструктивний діалог з учнями та їх батьками. Зокрема у ліцеї функціонує багаторічна система виховної роботи «Школа-родина», де основою є тісна співпраця батьківського самоврядування і педагогічного колективу щодо створення сприятливих умов для всебічного розвитку здобувачів освіти. Яскраві традиційні шкільні свята: День знань, День учителя, Новорічні свята, Благодійні ярмарки, Останній дзвоник, Випускні вечори — проходять в атмосфері неповторного тематичного дійства, яке формує у дітей розвиток талантів та уміння реалізувати свої здібності. Креативний підхід до проведення відкритих виховних заходів мотивує батьківську громадськість щодо збільшенню контингенту ліцею не лише учнями 10-11 класів, а також учнями початкової та основної школи.

- *Ініціативність та інноваційність.*

Сучасні освітні виклики вимагають від управлінців постійного впровадження інновацій та експериментальних підходів до навчання. Лідери мають бути готові до змін, вміти ініціювати нові проєкти, а також підтримувати інноваційні ідеї, які продукують як учителі, так і учні. Так, зокрема випускниця нашого ліцею 2024 року Степанішена Вікторія стала фіналісткою Програми «FLEX», яка фінансується урядом США. В Україні ця Програма адмініструється організацією American Councils за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США та Міністерства освіти і науки України. Програма обміну майбутніх лідерів є першою великою програмою обмінів для учнів старших класів із проживанням у США протягом одного року. В Україні дана програма існує з 1992 року і за цей час надала стипендії на навчання у США понад 7000 українських школярів. У жовтні 2023 року Вікторія презентувала Україну та наш ліцей у закладах освіти штату Айдахо. Навчаючись у 11 класі школи Каскейта штату Айдахо, Вікторія займалась активною волонтерською діяльністю, успішно опановувала начальний матеріал і була нагороджена 22 грамотами та подяками за

високі здобутки як у навчанні, так і в позиціонуванні іпостасі майбутнього лідера. Учениця закінчила наш ліцей у 2024 році, нагороджена Золотою медаллю «За особливі досягнення у навчанні». Зараз успішно здобуває вищу освіту на факультеті міжнародних відносин Одеського національного університету ім.І.І.Мечникова та є представником Одеси від Американських рад. І ми пишаємося нашими випускниками, які отримуючи необхідні знання та навички у ліцеї, стають справжніми та яскравими лідерами. Вікторія організувала клуб «Лідер» у рідному ліцеї і творчо проводить його засідання в онлайн-режимі.

- *Орієнтація на результат.*

Ключовим завданням управлінської лідерської команди є досягнення конкретних освітніх результатів. Це означає чітке розуміння того, які показники є важливими для розвитку усіх учасників освітнього процесу в цілому, а також здатність вносити постійні корективи у процес особистісно зорієнтованої траєкторії розвитку педагогів та здобувачів освіти. Навіть під час карантину та дистанційного навчання у 2022-2023 році педагогічний колектив ліцею доклав максимум зусиль щодо належного рівня надання освітніх послуг здобувачам освіти. Численні перемоги учнів нашого ліцею у різноманітних предметних конкурсах та олімпіадах міжшкільного, обласного та Всеукраїнського рівнів, нагородження випускників 2023, 2024 років Золотими та Срібними медалями — яскраве свідчення високих освітніх результатів.

Отже, результативність діяльності Доброолександрівського ліцею Дальницької сільської ради Одеського району Одеської області великою мірою залежить від дієвих лідерських якостей педагогічного колективу в цілому та ініціативної управлінської команди зокрема, яка продукує розвиток освітніх інновацій, утвердження життєвих і професійних компетентностей, сповідує духовну та загальнолюдську культуру ліцею і адаптується до нових викликів соціуму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» (2017)
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту»(2020)
3. Постанова Кабінету Міністрів України №376 від 22 травня 2019 року «Про затвердження Положення про ліцей»
4. Тимошко Г.М. Сучасні підходи до формування лідерських якостей керівника навчального закладу. Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції викладачів і аспірантів 30 березня 2016 р. – К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2016.

ГНАТЕНКО І. О., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЩОДО ІНТЕГРУВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження пов'язана насамперед з тим, що інклюзивна освіта базується на ідеології, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, яка забезпечує рівне ставлення до всіх людей, але створює особливі умови для дітей з особливими освітніми потребами. Суспільство зобов'язане дати можливість навчатися кожній дитині, незалежно від її потреб та інших обставин, розкрити весь свій потенціал, принести користь суспільству та стати повноправним його членом. У той же час наше сьогодення - це зміна ціннісних орієнтирів в освіті, визначення різноманітності кожної дитини через зміну освітньої парадигми на гуманістичну «освіта для всіх, школа для всіх» [1].

У сучасному світі набуває популярності інклюзивна модель освіти, модель прав людини. Останнім часом поняття «інтеграція» замінюється терміном «інклюзія», який має дещо ширший контекст: інтеграція відображає спробу залучити учнів з особливими потребами до загальноосвітніх шкіл, а інклюзія передбачає пристосування шкіл, їх загальної освітньої філософії до потреб усіх учнів. Інклюзія потребує змін на всіх рівнях освіти, оскільки це особлива система навчання, яка охоплює весь різноманітний контингент учнів і диференціює освітній процес, зважаючи на потреби дітей усіх груп та категорій [2]. Інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в заклади загальної середньої освіти є надзвичайно актуальною з багатьох причин. Інтеграція сприяє розвитку почуття власної гідності, самостійності та соціальних навичок у дітей з особливими потребами. Створення інклюзивного освітнього середовища формує толерантне суспільство, де кожна людина поважає та приймається такою, якою вона є. Це сприяє

зменшенню соціальної ізоляції та дискримінації. Інтеграція стимулює розвиток творчих підходів до навчання, адаптацію освітніх програм та використання інноваційних технологій. Це підвищує якість освіти для всіх учнів. Аналіз досвіду інших країн дозволяє запозичити ефективні методи та підходи до організації інклюзивного навчання, а вивчення вітчизняного досвіду допомагає уникнути повторення помилок та оптимізувати процес інтеграції. Отже, поєднання вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволяє розробити індивідуальні стратегії для кожної освітньої установи. Розглянемо зарубіжний досвід впровадження навчання дітей з особливими освітніми потребами у заклади загальної середньої освіти. Соціально-політичні, педагогічні процеси, що відбуваються в нашій країні, актуалізують необхідність проведення порівняльно-теоретичного огляду впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання в європейських країнах.

Серед європейських країн Італія посідає значне місце у впровадженні ідей інтегрованого та інклюзивного навчання, оскільки однією з перших визнала інтегроване та інклюзивне навчання найсприятливішою формою здобуття освіти для дітей з особливими освітніми потребами. За визначенням директора Департаменту Національних досліджень в галузі освітніх інновацій в Італії Р. Tortora, «Італія у цьому відношенні стала лабораторією для всього світу, оскільки саме латинська культура зорієнтована на визнання автономності та гідності кожної людини» [3].

Аналіз досвіду навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в Бельгії свідчить, що інклюзивне навчання є основною формою здобуття освіти людьми з обмеженими можливостями. Однак, варто зазначити, що діти з особливими освітніми потребами мають змогу здобувати освіту і в спеціальних навчальних закладах, і в закладах масового типу. У Бельгії спеціальні заклади функціонують і надають допомогу дітям з обмеженими можливостями здоров'я, однак, вони не є сегрегативними осередками. «Кордони» між спеціальною та загальною освітою прозорі, оскільки Бельгія пропагує цінності громадянського суспільства, яке базується на ідеях рівноправності, толерантності та інклюзії [4].

В початкових та середніх школах Іспанії концепція інклюзії дуже розвинена, оскільки вважається найефективнішою в розвитку дітей з ООП. Інклюзивна освіта дає можливість дітям з особливостями розвитку отримувати освіту на рівні з іншими, спілкуватися з однолітками та жити повноцінним життям. Діти з нормо типовим розвитком в свою чергу навчаються толерантності,

чужинності, взаємодопомозі. Наповнюваність інклюзивних класів не може перевищувати 25 дітей. В таких класах окрім вчителя працює асистент [5].

За роки незалежності України освіта дітей з особливими потребами зазнала істотних трансформаційних змін, пов'язаних із визначенням нової ідеологічної суспільно-освітньої парадигми, яка ґрунтується на принципах людиноцентризму. Магістральним напрямом розвитку сучасної української освіти окреслено рівний доступ до якісної освіти всіх громадян, у тому числі й осіб з особливими потребами, тих, які мають інвалідність, обмежену життєздатність, порушення або особливості психофізичного розвитку. Нині в освіті триває динамічний процес кардинальних змін у методологічних, змістових, технологічних та управлінських складових її інноваційного розвитку. Відбувається переоцінка цінностей, додання усталених стереотипів, медичних, дефектологічних рудиментів щодо освіти осіб з особливими потребами, зокрема дітей, що стає підґрунтям нового нормативно-правового, науково-методичного, організаційно-змістового забезпечення їхнього навчання [6].

Інклюзивна освіта провідних країн Європи є прикладом ефективної альтернативи спеціальним класам та закладам спеціальної освіти, адже для дітей з особливими освітніми потребами та їх батьків відкриваються нові можливості розвитку. Хоча розглянуті приклади функціонування інклюзивної освіти демонструють високі показники ефективності, вони ще потребують подальшого вдосконалення. Так, необхідним є розвиток центрів надання послуг дітям з ООП та їх батькам, вдосконалення процедури якісного консультування батьків, організація тренінгів педагогам закладів освіти. Тема інтеграції дітей з особливими освітніми потребами є надзвичайно актуальною і вимагає подальшого дослідження. Вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволить розробити ефективні стратегії для створення інклюзивного освітнього середовища в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія. [Електрон. ресурс]: – 2012. URL: <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03/blog-post.html> (дата звернення 20.10.2024)
2. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник /А.А. Колупаєва. Київ, 2007.
3. Інклюзивна освіта. URL: https://inkluz5.blogspot.com/2017/04/blog-post_23.html (дата звернення 19.10.2024)
4. Бабій О. Міжнародний досвід запровадження інклюзивної освіти: досвід Бельгії. Соціальне партнерство та міжвідомча взаємодія у вирішенні

актуальних проблем інклюзії: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 22 листопада 2019 р.). Чернівці : Технодрук, 2019. 312 с.

5. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ: Педагогічна думка, 2007. 458 с.

6. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

ДМИТРУК З. А., , завідувач відділення
соціально-гуманітарної роботи
відділу кадрового забезпечення
Одеського державного університету
внутрішніх справ, PhD у галузі
освітні/педагогічні науки

ТЕНДЕНЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИ- ФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Події останніх років показують, що збереження національного суверенітету і територіальної цілісності України потребує докорінного реформування/оновлення системи виховання молоді, її спрямування на становлення/формування свідомих громадян і патріотів української соборності. Проблема щодо утвердження української національної ідентичності, зокрема у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, набуває особливого значення, оскільки від її вирішення залежить майбутнє нашої нації. Національно-патріотичне виховання як складова сфери утвердження української національної ідентичності, має чітку цільову настанову – готувати українську молодь до захисту Батьківщини, і виступає невід'ємною складовою системи забезпечення національної безпеки України.

Отже, у сучасних умовах актуалізується завдання щодо переосмислення існуючих та формування нових підходів до розроблення і реалізації управлінських стратегій у сфері національно-патріотичного виховання молоді та позиціонування закладу освіти як осередку з виховання патріотів України.

17 грудня 2021 року Верховною Радою України прийнято Закон України № 1986-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки», яким передбачено внесення

певних змін та доповнень до чинного законодавства, зокрема до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність». Слід зазначити, що відповідні положення вказаного Закону стосуються і закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання МВС України.

Заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [4].

«Організовуючи виховну роботу з патріотичного виховання, слід ураховувати, що в Україні історично склався широкий спектр регіонально-політичних і регіонально-культурних відмінностей...» - зазначає науковець М. Бурдін [1].

Управлінську стратегію з позиціонування закладу освіти у системі партнерської взаємодії з громадськістю розглядаємо, в першу чергу, як спільні узгоджені дії керівників освітніх установ та громадськості, спрямовані на позиціонування закладу освіти – багатоаспектний та багатофункціональний процес, сукупність спланованих послідовних системних дій щодо пошуку, створення та підтримки (відтворення) організацією унікальної позиції, яка забезпечує конкурентні переваги [2].

Отже, враховуючи статті Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13 грудня 2022 року № 2834 – IX [3], *стратегія управління процесом позиціонування закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання, яка базується на українських національних цінностях та здійснюється у партнерстві з представниками громадськості, – є конструктивним багатоаспектним та багатофункціональним процесом, що забезпечує зазначеному закладу вищої освіти виконання завдань у сфері державної політики та вагомі конкурентні переваги.*

Зважаючи на статтю 26 розділу VI Закону України «Про вищу освіту» про основні завдання закладу вищої освіти, зокрема формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської

позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах, в Одеському державному університеті внутрішніх справ впроваджуються сучасні дієві управлінські стратегії, що сприяє розробці/реалізації/обміну досвідом щодо виховних практик та інших інструментів з виконання поставлених завдань.

Відповідно до Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», наказу Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2023 № 499 «Про організацію виконання Плану заходів із реалізації Концепції військово-патріотичного виховання в Міністерстві внутрішніх справ України та центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України», Одеським державним університетом внутрішніх справ реалізуються інноваційні виховні практики, зокрема, утворено на базі Координаційної ради курсантсько – студентського самоврядування університету і забезпечено ефективне функціонування Школи патріотичного лідерства/волонтерства як низки заходів.

Термін реалізації: 2023-2028 рр.

Мета: розвиток особистості, формування активної громадянської позиції та професіоналізму, патріотичного виховання молоді.

Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» від 31.03.2023 №1414-IX, Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 № 2834-IX, Концепції військово-патріотичного виховання, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 15 червня 2023 року № 499, інших документів у сферах виховання молоді та розвитку молодіжної політики, зокрема зважаючи на проєкт «Дружня підтримка» Міністерства внутрішніх справ України, започатковано інноваційну виховну практику в університеті - «Молодіжні мотиваційні зустрічі ОДУВС 2023/2024».

Термін реалізації: 2023-2028 рр.

Мета: збереження/зміцнення/поширення загальнолюдських цінностей, широкого залучення курсантів/студентів/представників науково-педагогічного колективу Одеського державного університету внутрішніх справ до волонтерської, громадської діяльності, процесів національно-патріотичного, військово-

патріотичного виховання, створення умов щодо всебічної самореалізації учасників освітнього процесу.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1018-р «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», Концепції комплексного виховання здобувачів вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ на 2025/2028 рр., схваленою Вченою Радою ОДУВС від 27.08.2024 № 1, зважаючи на інші нормативно – правові документи у галузі щодо збереження психічного/ментального здоров'я, з метою сприяння процесам єднання та порозуміння між різними цільовими аудиторіями, наприклад: ветеранськими спільнотами, здобувачами вищої освіти, учнівською молоддю та представниками громадськості, ініційовано утворення на базі відділу соціально-гуманітарної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ - Центру партнерської міжцільової соціально-психологічної адаптації як об'єднання фахівців відділу на громадських засадах, з певними завданнями щодо процесу партнерської міжцільової соціально-психологічної адаптації. Проект знаходиться в розробці та доопрацюванні.

Розраховано на реалізацію у 2025-2028 рр.

Зазначені вище виховні та соціально-психологічні практики Одеського державного університету внутрішніх справ не тільки цілком відповідають напрямам, цілям та основним завданням Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року, схваленою Кабінетом Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322 [5], але й стають сильними дієвими позиціями у процесі позиціонування закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання на всеукраїнському ринку освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдін М. Ю. Національно - патріотичне виховання курсантів та студентів у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання МВС України як невід'ємна складова виховної функції держави. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми. Харків, 2017. – 292 с. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_10_2017/pdf/3.pdf

2. Дмитрук З. А. Стратегії позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг / Науковий Часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 72 том 1 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 296 с.

3. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13

грудня 2022 року № 2834 - IX, режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>.

4. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556 – VII (в редакції від 27.12.2023), режим доступу:
<https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1>

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322 «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках»
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-utverdzhennia-ukrainskoi-na-a1322>

ДЯЧЕНКО М. Д., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Андрагогічний підхід до професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти – майбутніх магістрів-педагогів має велике значення, оскільки ґрунтується на принципах навчання дорослих та враховує специфіку освітнього процесу для осіб, які прагнуть здобути нові знання та навички на професійному рівні.

Андрагогіка, як наука про навчання дорослих, надає цінні інструменти для оптимізації процесу підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Особливо актуальним цей підхід є для здобувачів з певним досвідом навчання та прагнення до особистісного та професійного самовдосконалення в контексті поглибленого вивчення своєї спеціальності.

Роль андрагогіки дедалі більше актуалізується в сучасних умовах, що пояснюється динамічним розвитком суспільства, постійною зміною технологій, соціальних умов та вимог до

професіоналів і вимагає від випускників магістратури гнучкості, здатності до самонавчання та адаптації до нових умов.

Магістратура, як рівень освіти, спрямований на поглиблення професійних знань та набуття науково-дослідницьких компетентностей, вимагає індивідуального підходу до кожного студента. Саме андрагогічні принципи дозволяють створити оптимальні умови для навчання магістрів, враховуючи їхній досвід, мотивацію та індивідуальні особливості.

Сучасні здобувачі освіти мають різний досвід, знання та цілі, тому універсальні підходи до навчання стають все менш ефективними. Роботодавці очікують від випускників магістратури не тільки теоретичних знань, але й практичних навичок, здатності вирішувати реальні завдання.

Андрагогічний підхід спонукає тих, хто супроводжує здобувачів вищої освіти під час навчання в бакалавраті, магістратурі й аспірантурі, до оволодіння професійною позицією й роллю андрагога в єдності його інформаційно-комунікативних функцій як консультанта, коуча, ментора, модератора, фасилітатора, тьютора, місіонера [2, с. 22].

Застосування принципів андрагогіки в підготовці магістрів освітніх, педагогічних наук дає змогу створити ефективнішу та більше орієнтовану на практику систему навчання. Оскільки магістри вже мають певний досвід педагогічної діяльності, тому навчання має бути спрямоване на його поглиблення та розвиток. Студенти магістратури – самостійні у навчанні, тому важливо надавати їм більше свободи у виборі тем досліджень та методів роботи. Магістри прагнуть до професійного розвитку, тому навчання має бути орієнтоване на практичні навички та вирішення реальних педагогічних проблем шляхом залучення до наукової роботи, проведення досліджень, участі в конференціях, розробці авторських програм. Надзвичайно важливими є створення атмосфери взаємоповаги та довіри, спільне планування навчального процесу, сприяння розвитку вміння аналізувати власний досвід, виявляти сильні сторони та слабкі місця.

Андрагогічна детермінація процесів гуманізації підготовки студентів у сучасних закладах вищої освіти зумовлена інноваційними перетвореннями в освіті XXI століття, зокрема вимогами інформаційного суспільства та, відповідно, особливостями сутнісних сил молодого покоління, коли знання не відтворюються, а створюються, а пізнання відбувається у процесі діалогізації істини, яка має релятивістський, особистісно-ціннісний характер [5, с. 308].

Андрагогічна підготовка – це «процес оволодіння інноваційними технологіями навчання й виховання, прийомами планування й управління андрагогічною діяльністю, спеціальними знаннями, уміннями, навичками, прийомами творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності, підвищення індивідуального потенціалу й креативних можливостей майбутнього фахівця» (І. Зель [1, с. 16]).

Андрагогічний підхід є ефективним інструментом для підготовки магістрів, оскільки він орієнтований на розвиток самостійності, творчості та професійних компетентностей студентів. Реалізація андрагогічних принципів у магістратурі дозволяє підготувати висококваліфікованих фахівців, здатних успішно працювати в сучасних умовах.

Андрагогічний підхід, більш гармонійно поєднуючи в собі ідеї гуманістичності та технологічності в організації освітнього процесу на всіх його етапах, надає ведучу роль студенту, розглядаючи його як дорослу особистість і зрілого суб'єкта навчання, спрямованого на досягнення успішної професійної кар'єри та творчу самореалізацію [5 с. 309].

Андрагогічна підготовка передбачає сукупність наперед запланованих і розроблених заходів навчання й виховання майбутнього фахівця з організації навчальної діяльності дорослих. Її основою є методологічні знання, психолого-педагогічні знання про дорослу людину, загальнокультурні знання і вміння, теоретико-технологічні знання щодо активних методів і форм навчання дорослих, методичні знання, практико-технологічні знання й організаторські уміння, проєктувальні знання і вміння (Лук'янова [3]).

Андрагогічну компетентність тлумачать як професійно значуще новоутворення особистості викладача як члена науково-педагогічного персоналу закладу вищої освіти, яке ґрунтоване на засвоєнні сукупності певних ціннісних орієнтацій у сфері освіти дорослих та андрагогічних знань, опануванні відповідних комунікативних умінь та організаційних навичок, а також розвитку гуманістичних рис та якостей, які необхідні для виконання функціональних ролей педагога-андрагога упродовж здійснення освітньої діяльності зі студентами як здобувачами ступеня бакалавра, магістра й доктора філософії [5, с. 311].

Показниками вияву андрагогічної компетентності науково-педагогічного персоналу закладу вищої освіти, на нашу думку: готовність до роботи зі студентами як дорослою аудиторією, створення оптимальних умов для їхнього навчання, здійснення не

тільки традиційної інформаційно-накопичувальної, але й методологічно орієнтованої освіти, необхідної для роботи з потоком інформації, що постійно розширюється; уміння визначати освітні потреби і запити студентів як здобувачів різних рівнів вищої освіти, урахувати особливості їхньої мотивації, процесу навчання, групової динаміки дорослої аудиторії; здатність залучати студентів, магістрантів та аспірантів до інтерактивної взаємодії у процесі навчання, застосовувати технології модерації, фасилітації, менторства, тьюторства, коучінгу, тренінгу, едвайзингу, супервізорства; спроможність визначати цілі та прикінцеві результати навчання, спонукати здобувачів вищої освіти як дорослу аудиторію до рефлексії, опанування навичок планування, відбору змісту, форм і методів навчання з урахуванням власних інтересів та соціокультурних потреб, інтелектуальних здібностей та персональних обмежень [там само, с. 309].

Серед методів реалізації андрагогічного підходу до професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти можна назвати: проєктну діяльність (розробка та реалізація індивідуальних або групових проєктів, пов'язаних з актуальними проблемами освіти); кейс-метод (вирішення реальних педагогічних ситуацій, що сприяє розвитку аналітичних і прийняття рішень); дискусії та дебати (обговорення сучасних педагогічних теорій та практик); модульне навчання (розбиття навчального матеріалу на логічні блоки, що дозволяє студентам самостійно планувати свій навчальний процес); онлайн-навчання (використання інтерактивних платформ для дистанційного навчання та спілкування).

Як зазначають учені, андрагогічна спрямованість освітнього процесу у закладах вищої освіти може бути забезпечена у разі реалізації певних соціопсихологічних та психолого-педагогічних умов, серед яких:

- активізація позиції студентів щодо власного неперервного особистісного розвитку і саморозвитку шляхом набуття усталених мотиваційних настанов у професійному самовиявленні та самовизначенні, самооцінки та саморегуляції [4, с. 345];

- спрямування траєкторій підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу закладу вищої освіти на набуття андрагогічної компетентності як необхідного складника їхнього професіоналізму [2, с. 23].

- врахування рівня розвитку когнітивних структур студентів як дорослих особистостей, здатних до структурування свого мислення (шляхом вияву критичного мислення) та ідентифікування себе в

соціальному контексті, демонструючи готовність до виконання «дорослих» ролей [1, с. 11] тощо.

Сучасна людина впродовж життя змушена постійно навчатися, щоб адаптуватися до змін на ринку праці та в суспільстві загалом. Андрагоги допомагають організувати цей процес ефективно. Крім формальної освіти у закладах освіти, існує велика кількість неформальних форм навчання (курси, тренінги, семінари тощо), де можуть професійно реалізуватися майбутні магістри освітніх, педагогічних наук.

Отже, андрагогічний підхід дає змогу: підвищити мотивацію студентів до навчання, оскільки вони бачать практичну значущість здобутих знань, розвинути критичне мислення та творчі здібності студентів, а також сформувати професійні компетентності, необхідні для успішної роботи в освітній галузі та підготувати підготувати майбутніх магістрів-фахівців, здатних до самостійного навчання і розвитку впродовж усього життя. Застосування андрагогічного підходу в підготовці магістрів освітніх наук дозволяє створити сучасну систему навчання, яка відповідає потребам як здобувачам вищої освіти, так і потребам суспільства загалом. Цей підхід сприяє формуванню викладачів, здатних до інновацій та ефективного вирішення педагогічних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2009. 20 с.
2. Лук'янова Л. Андрагог – соціальний посередник в інформаційно-освітніх процесах дорослої людини. *Професійне становлення особистості*. 2013. № 2. С. 20–26.
3. Лук'янова, Л. Б. (2014). Професійна діяльність викладачів-андрагогів (зарубіжний досвід). *Порівняльна професійна педагогіка*. 4 (3), 119–123.
4. Огієнко О. І. Підготовка викладача вищої школи в умовах магістратури: андрагогічний підхід. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2015. № 6 (50). С. 336–341.
5. Семенова О. Андрагогічна компетентність як необхідний складник професіоналізму науково-педагогічного персоналу закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 33, том 2, 2020. С. 307–312.

КОРНІЄНКО Т. В., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

ВОЛОТОВСЬКА Т. П., доцент кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук

СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Сьогодні соціальні мережі значно трансформували ландшафт освітніх послуг, ставши важливим інструментом для підвищення конкурентоспроможності освітніх закладів. Важливість використання соціальних мереж в освіті обумовлена їх здатністю до швидкого розповсюдження інформації, формування громадської думки та залучення потенційних здобувачів та їхніх батьків. У контексті глобалізації і цифровізації, заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО) все частіше вдаються до соціальних мереж як до каналу комунікації та маркетингу.

Дослідження показують, що активне та стратегічне використання соціальних мереж може значно підвищити не тільки популярність закладу освіти, але й його привабливість у очах потенційних здобувачів. Зарубіжний досвід, наприклад, у США та Європі, свідчить про успішне використання соціальних мереж як інструменту для залучення здобувачів, підтримання зв'язків з випускниками та формування позитивного іміджу освітніх закладів. Дослідники такі як С. Wright, G. Siemens та Т. Anderson виявили, що інтеграція соціальних медіа у маркетингові стратегії закладів освіти забезпечує значні переваги, включаючи підвищення рівня взаємодії із зацікавленими сторонами [5].

Український контекст також підкреслює актуальність даної теми. Дослідження, проведене українськими науковцями, такими як О. Лещенко та М. Богуслав, вказують на зростаючу роль соціальних мереж у стратегіях маркетингу закладів загальної середньої освіти. Вони зазначають, що присутність у соціальних мережах не тільки покращує інформаційну доступність закладів, але й сприяє формуванню спільноти здобувачів та випускників, що є важливим для внутрішньої кооперації та підтримки.

Питаннями соціальних мереж та їх використання сучасними закладами освіти займається плеяда науковців, як Є. Бондаренко, В. Буряк, Ю. Вернік, О. Власенко, С. Данилюк, М. Згуровський, Є. Ісаєв, М. Кастельс, М. Соколова, О. Прогнімак, С. Паринов, В. Попик, В. Черненко М. Шварцман. Дослідження використання соціальних мереж в освітньому просторі стали предметом дослідження таких науковців, як В. Кухаренко, В. Олійник, Є. Полат, С. Сисоєвої, П. Стефаненко, Б. Шуневич та ін. Як бачимо, проблема соціальних мереж в освітньому середовищі набуває все більшої актуальності.

Метою статті є детальний аналіз та оцінка ефективності використання соціальних мереж закладами загальної середньої освіти як умови підвищення рівня конкурентоспроможності, розвитку існуючих стратегій і стійкості до викликів, які постають перед освітянами у цифрову епоху.

Що ж представляють собою соціальні мережі?

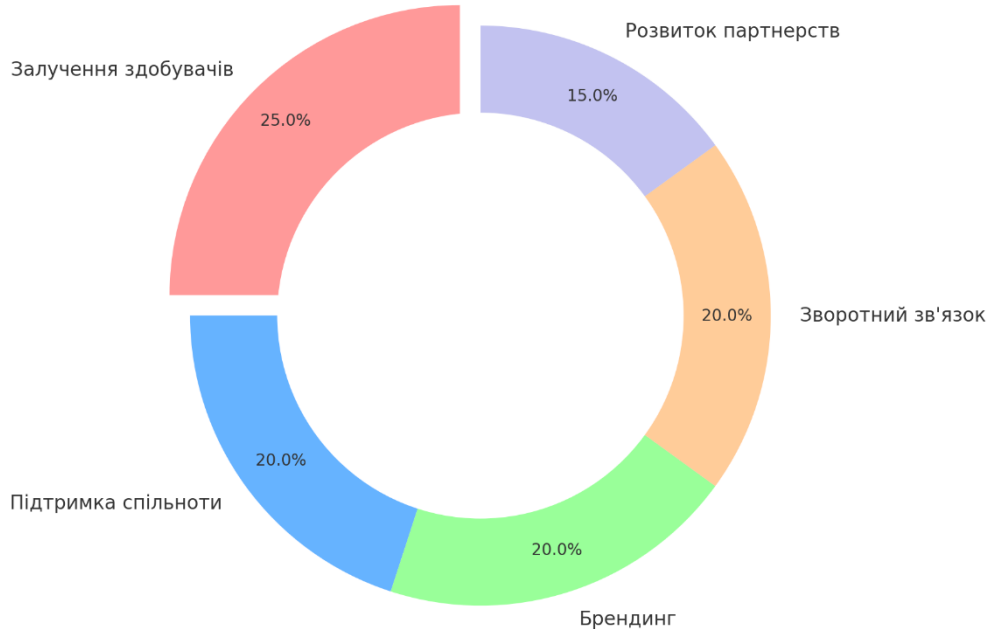
За матеріалами Вікіпедії, соціальна мережа — соціальна структура, утворена індивідами або організаціями. Вона відбиває різноманітні зв'язки між ними через різноманітні соціальні взаємовідносини, починаючи з випадкових знайомств і закінчуючи тісними родинними зв'язками. Вперше термін було запропоновано в 1954 році Дж. А. Барнесом (в роботі *Class and Committees in a Norwegian Island Parish*, «Human Relations»). Максимальний розмір соціальних мереж становить близько 150 осіб, а середній — 123 (Хіл та Данбар, 2002). Соціальними мережами називають також інтернет-програми, які допомагають друзям, бізнес-партнерам або іншим особам спілкуватись та встановлювати зв'язки між собою, використовуючи набір інструментів. Ці програми, знані як «Онлайнові соціальні мережі», стають дедалі популярнішими[4].

Соціальна мережа – це мережа людей, які зустрічаються в Інтернеті для спілкування, розміщуючи інформацію та зображення, залишаючи коментарі чи надсилаючи повідомлення. Учасники можуть розширити свої особисті та ділові контакти, зв'язавшись з іншими на вебсайтах соціальних мереж та в додатках [3].

Соціальні мережі — це платформи або вебсайти, які дозволяють користувачам створювати публічні профілі, взаємодіяти з іншими користувачами, ділитися контентом та інформацією, а також створювати спільноти з особами зі схожими інтересами. Такі платформи, як Facebook, Instagram, LinkedIn і Twitter, надають різні інструменти для комунікації та взаємодії, зокрема через текст, зображення, відео та інші мультимедійні формати.

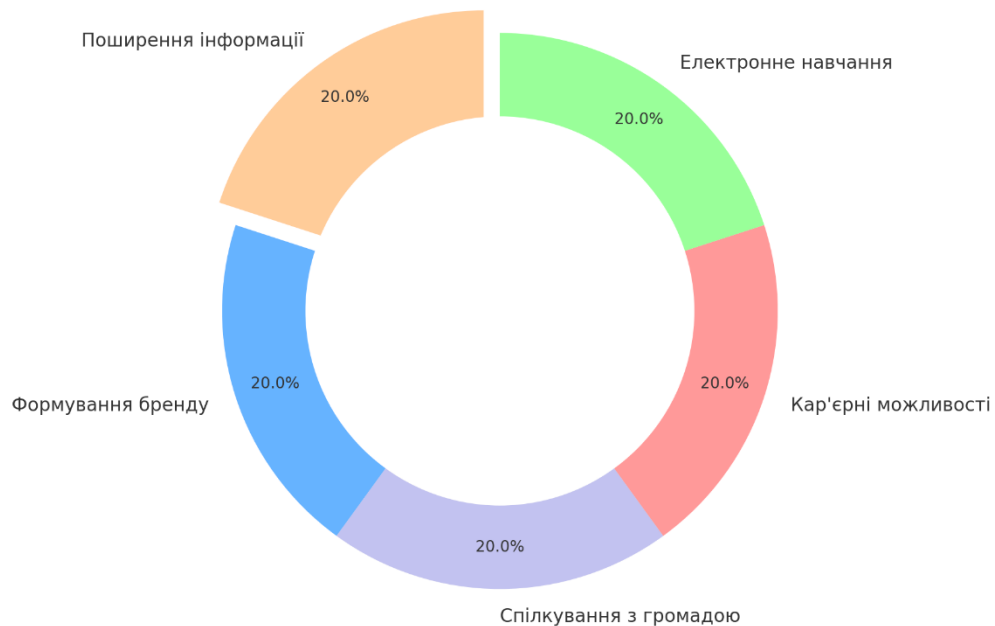
Соціальні мережі стали невід'ємною частиною маркетингу освітніх послуг. Вони дозволяють закладам освіти ефективно виконувати наступні функції [1].

Функції соціальних мереж в освіті

На цій діаграмі представлені основні функції соціальних мереж в освітньому середовищі, які допомагають закладам освіти ефективно взаємодіяти зі своєю аудиторією та підтримувати високий рівень конкурентоспроможності на ринку.

Різні функції соціальних мереж в освіті

[Джерело: створено автором].

Наведена діаграма показує різні функції соціальних мереж в освітньому середовищі, такі як поширення інформації, формування бренду, спілкування з громадою, кар'єрні можливості, та електронне навчання. Кожна функція має рівну значимість у діаграмі, підкреслюючи їх всебічний вплив на освітні процеси.

Функція залучення здобувачів полягає у тому, що за допомогою цілеспрямованих рекламних кампаній та органічного контенту заклади можуть звертатися до потенційних здобувачів, батьків, демонструючи досягнення викладачів та успіхи випускників.

Соціальні мережі сприяють створенню міцної спільноти здобувачів та випускників, що підтримує взаємозв'язки та лояльність до закладу. Це включає розповсюдження новин про події, досягнення та ініціативи.

Крім того, соціальні мережі є потужним інструментом для формування іміджу закладу загальної середньої освіти. Вони дозволяють не тільки підкреслити унікальні особливості закладу, але й активно управляти сприйняттям бренду на ринку.

Через соціальні мережі заклади можуть швидко збирати відгуки та пропозиції від здобувачів, батьківської спільноти, випускників та інших зацікавлених сторін. Це дає можливість відповідати на побажання аудиторії та вдосконалювати освітній процес.

Соціальні мережі допомагають налагоджувати зв'язки з потенційними партнерами, роботодавцями і сприяють залученню зацікавлених сторін до освітнього процесу.

Інтеграція соціальних мереж у маркетингову стратегію освітнього закладу може значно підсилити його присутність на ринку, підвищити його привабливість та стимулювати активну участь стейкхолдерів.

Соціальні мережі відіграють ключову роль у сучасних маркетингових стратегіях, особливо у площині освітньої сфери. Вони надають потужні інструменти для комунікації, брендингу тощо.

Проведемо аналіз досліджень використання соціальних мереж у різних компаніях, організаціях, установах, виробництвах.

Kaplan і Haenlein (2010) у своїй статті «Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media» аналізують, як компанії можуть використовувати соціальні медіа для розбудови бренду та позиціонування на ринку. Вони

стверджують, що соціальні мережі забезпечують унікальну можливість для компаній бути ближчими до своїх клієнтів і більш реактивними на їхні потреби [1].

Mangold і Faulds (2009) у статті «Social media: The new hybrid element of the promotion mix» висвітлюють, як соціальні мережі інтегруються в традиційний маркетинговий мікс і як вони можуть використовуватися для більш ефективного залучення та збереження клієнтів. Автори підкреслюють, що соціальні мережі дозволяють створити діалог з клієнтами, що є критичним для підтримки тривалих відносин.

У дослідженні Choi і Scott (2013) «Electronic word of mouth and knowledge sharing on social network sites: A cross-cultural study of the United States and China» розглядається, як культурні відмінності впливають на сприйняття та поведінку в соціальних мережах. Вони дійшли висновку, що ефективність маркетингу через соціальні мережі сильно залежить від культурних характеристик аудиторії [3].

Kietzmann і та ін. (2011) у статті «Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media» аналізують функціональні блоки соціальних мереж та виклики, які вони ставлять перед маркетологами. Вони розкладають соціальні мережі на такі елементи, як спільнота, спілкування, співробітництво та зв'язок, кожен з яких відіграє ключову роль у маркетингових кампаніях.

Отже, ці дослідження демонструють, як соціальні мережі впливають на різні аспекти маркетингу і які стратегії можуть бути найбільш ефективними для різних типів аудиторій та ринків. Вони підкреслюють необхідність інтеграції соціальних мереж у загальну маркетингову стратегію та використання їх унікальних можливостей для досягнення кращих результатів.

Розглянемо приклади існуючих соціальних мереж та їхню роль у позиціонуванні закладу загальної середньої освіти на ринку освітніх послуг (табл.1).

Дані цієї таблиці допомагають зрозуміти, як різні платформи можуть бути використані для підвищення видимості, залучення здобувачів та управління іміджем та авторитетом освітнього закладу.

Таблиця 1

Платформа	Можливості	Переваги для освітніх закладів
Facebook	Створення детальних сторінок, груп для спілкування, цілеспрямована реклама, аналітика, публікація новин та подій.	Інтерактивність, прямий зв'язок з аудиторією, ефективне розповсюдження інформації.
Instagram	Фокус на візуальному контенті, сторіз для тимчасового контенту, публікація фото та коротких відео.	Візуальне представлення подій, життя здобувачів, досягнень, привабливий імідж.
LinkedIn	Професійні зв'язки, сторінки закладів, публікація новин, досліджень та досягнень, налагодження контактів з випускниками.	Підвищення професійного іміджу, можливості для кар'єрного росту здобувачів, довготривалі професійні зв'язки.
Twitter	Швидке розповсюдження новин, участь у прямих діалогах, ведення обговорень на актуальні теми.	Здатність швидко реагувати на актуальні події, залучення до ширших дискусій у сфері освіти.

[Джерело: створено автором].

Перейдемо від загального розуміння ключових платформ соціальних мереж та їхньої ролі у позиціонуванні освітніх закладів до конкретних стратегій і тактик. Щоб максимально ефективно використовувати можливості соціальних мереж, необхідно розробити грамотний контент-план і залучити аудиторію до взаємодії. Ефективний контент-план для освітніх закладів має включати різноманітні типи контенту, щоб задовольнити різні інтереси та потреби аудиторії: освітні матеріали, новини та оновлення, історії успіху та ін.

Кожен тип контенту повинен мати чітко визначену мету:

- Енгейджмент або збільшення взаємодії з аудиторією через коментарі, лайки, поділитися.
- Інформування про курси, клуби, гуртки, новини про життя школи, заходи, майбутні події.
- Залучення нових здобувачів за допомогою привабливого представлення освітнього закладу та його можливостей.
- Підтримка зв'язку з випускниками, створюючи відчуття гордості та приналежності.

Частота оновлень публікації контенту повинна відповідати активності аудиторії та особливостям платформи:

- Instagram та Facebook - щоденні оновлення з постами та сторіз.
- Twitter – численні оновлення в день, включаючи реакції на актуальні події.

- LinkedIn -щотижневі оновлення, фокусуючись на професійних новинах та досягненнях.

Тактики залучення аудиторії та взаємодії з нею у соціальних мережах:

Інтерактивні пости: опитування, вікторини та інтерактивні питання, які заохочують користувачів до коментування та участі.

Відео та прямі ефіри: використання відео для демонстрації освітнього процесу та організація прямих ефірів з подій або спеціальних гостьових зустрічей, що створює відчуття негайної участі та доступності.

Кампанії з хештегами: створення унікальних хештегів для спеціальних подій або заходів, які стимулюють здобувачів ділитися власним контентом та допомагають збільшити видимість.

Ці стратегії та тактики дозволяють не тільки підтримувати постійний зв'язок з аудиторією, але й адаптувати комунікацію відповідно до змін у поведінці та інтересах аудиторії, що сприяє підвищенню загальної залученості та лояльності.

Як бачимо, соціальні мережі вже довели свою значущість у стратегіях маркетингу та позиціонування освітніх закладів. У майбутньому їхня роль лише зростатиме через постійне збільшення кількості користувачів та технологічних інновацій, які роблять ці платформи ще більш інтерактивними.. Розвиток штучного інтелекту та машинного навчання забезпечить більшу персоналізацію контенту, що дозволить закладам освіти більш точно та ефективно взаємодіяти з потенційними здобувачами та іншими зацікавленими сторонами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бренд-менеджмент: маркетингові технології [Електронний Б 87 ресурс] : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 14 берез. 2023 р.) / відп. ред. А. Мазаракі. – Київ : Держ.торг.-екон. ун-т, 2023. – 516 с. – Укр. та англ. мовами.
2. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Вип.124. 276 С.
3. Зацерківна, М., & Халіманенко, В. (2024). Соціальні мережі як ефективне середовище в освітньому процесі. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері, 7(1), 46–57. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.7.1.2024.306999>
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_мережа
5. <https://futurenow.com.ua/shho-take-sotsialni-merezhi-vydy-klasyfikatsiya-bezpeka/>
6. Яцишин А. В. Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти. Інформаційні технології в освіті. 2014, №19. С. 119-126.

КОСЯК В. В., здобувач вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

ПРИХОДЬКІНА Н. О., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У контексті сучасних освітніх трансформацій особливої актуальності набуває проблема формування андрагогічної компетентності викладачів закладів вищої освіти, які працюють з дорослими здобувачами освіти. Динамічні зміни на ринку праці, необхідність постійного професійного розвитку та перекваліфікації фахівців, зростання попиту на освітні послуги серед дорослого населення зумовлюють підвищені вимоги до професійної підготовки викладачів, які працюють у системі освіти дорослих.

В умовах воєнного стану особливого значення набуває психологічна складова підготовки викладачів, здатних працювати з різними категоріями дорослих здобувачів освіти, зокрема з внутрішньо переміщеними особами, військовослужбовцями, особами, які потребують перекваліфікації через втрату роботи. Це вимагає від викладачів не лише професійних знань та педагогічної майстерності, але й глибокого розуміння психологічних особливостей дорослої аудиторії, здатності створювати психологічно безпечне освітнє середовище та надавати необхідну емоційну підтримку.

Актуальність дослідження психологічних чинників формування андрагогічної компетентності також зумовлена зростанням ролі дистанційної та змішаної форм навчання, які потребують від викладачів особливих психологічних якостей та

комунікативних навичок для забезпечення ефективної взаємодії з дорослими здобувачами освіти в онлайн-середовищі.

Водночас аналіз практики професійної підготовки майбутніх викладачів свідчить про недостатню увагу до психологічних аспектів формування їхньої андрагогічної компетентності. Існує потреба у визначенні та науковому обґрунтуванні психологічних чинників, які впливають на ефективність професійної підготовки викладачів до роботи з дорослими здобувачами освіти, та розробці відповідного психологічного супроводу цього процесу.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці науковців, які досліджували різні аспекти даної проблеми. Питання андрагогічної компетентності розглядали О. Аніщенко [1], Л. Антонюк [12], Л. Задорожна Княгницька [3], А. Литвинов [12], Л. Лук'янова [6], Н. Приходькіна [9; 12], Н. Протасова [10], С. Совінський [3], Я. Тополук [12], І. Хаджинова [3], Л. Чумак [12] та ін. Психологічні особливості освіти дорослих досліджували С. Максименко [7], В. Панок [8], Т. Титаренко [12] та ін. Проблеми професійного становлення викладачів вищої школи вивчали Л. Антонюк [5], О. Воронова [2], В. Купрієвич [5], М. Смільсон [11] та ін.

Мета дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні психологічних чинників формування андрагогічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Поняття «андрагогічна компетентність» у сучасних дослідженнях розглядається як інтегративна якість особистості, що визначає здатність викладача ефективно вирішувати професійні завдання в галузі освіти дорослих. Л. Задорожна-Княгницька, І. Хаджинова, С. Совінський [3] визначають її як сукупність взаємопов'язаних ціннісно-сміслових орієнтацій, психолого-андрагогічних знань, умінь, досвіду, професійно важливих якостей, що забезпечують успішну діяльність викладача в сфері освіти дорослих. Л. Лук'янова [6] підкреслює, що андрагогічна компетентність включає готовність до роботи з дорослими на андрагогічних засадах, здатність створювати оптимальні умови для навчання дорослих.

Психологічні чинники в контексті професійної підготовки С. Максименко [7] розглядає як сукупність психологічних характеристик особистості, які впливають на ефективність професійної діяльності та професійний розвиток фахівця. В. Панок [8] визначає їх як систему внутрішніх та зовнішніх умов, що детермінують професійне становлення особистості.

Мотиваційно-ціннісні установки, за визначенням Т. Титаренко [12], є системою стійких психологічних утворень, що визначають спрямованість особистості на певні цінності та способи поведінки. У контексті андрагогічної діяльності вони проявляються у прагненні до професійного розвитку в сфері освіти дорослих та усвідомленні цінності освіти впродовж життя.

Професійна самосвідомість трактується В. Купрієвич, Л. Антонюк [5] як інтегральне особистісне утворення, що включає усвідомлення себе як професіонала, розуміння власних професійних можливостей та перспектив розвитку. О. Воронова [2] підкреслює роль професійної рефлексії у формуванні професійної самосвідомості.

Емоційний інтелект, згідно з дослідженнями М. Смульсон [11], розглядається як здатність розуміти власні емоції та емоції інших людей, керувати емоційною сферою. У контексті андрагогічної діяльності він набуває особливого значення для створення сприятливої психологічної атмосфери в освітньому процесі.

Комунікативні здібності І. Калініченко та С. Шара [4] визначають як комплекс індивідуально-психологічних особливостей, що забезпечують здатність до ефективної комунікації в професійному середовищі. В андрагогічній діяльності вони проявляються у вмінні встановлювати діалог з дорослими здобувачами освіти, враховувати їхні індивідуальні особливості та потреби.

Таким чином, теоретичний аналіз ключових понять дослідження свідчить про їх складну структуру та взаємозв'язок у контексті формування андрагогічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

На основі теоретичного аналізу визначено, що ключовими психологічними чинниками формування андрагогічної компетентності є мотиваційно-ціннісні установки, професійна самосвідомість, емоційний інтелект та комунікативні здібності майбутніх викладачів.

Мотиваційно-ціннісні установки проявляються у прагненні до професійного розвитку в сфері освіти дорослих, усвідомленні цінності освіти впродовж життя, внутрішній мотивації до роботи з дорослою аудиторією. Важливим аспектом є розуміння специфіки навчання дорослих та готовність враховувати їхній життєвий і професійний досвід у освітньому процесі.

Професійна самосвідомість включає адекватну самооцінку власних професійних можливостей, розуміння специфіки роботи андрагога, здатність до професійної рефлексії та постійного

самовдосконалення. Особливого значення набуває усвідомлення власної ролі у професійному та особистісному розвитку дорослих здобувачів освіти.

Емоційний інтелект виявляється у здатності розуміти та управляти власними емоціями, розпізнавати емоційні стани дорослих здобувачів освіти, створювати позитивну емоційну атмосферу в освітньому процесі. Важливою складовою є емпатія та здатність надавати емоційну підтримку дорослим, особливо в умовах стресових ситуацій та адаптації до нових освітніх умов.

Комунікативні здібності проявляються у вмінні встановлювати ефективний діалог з дорослими здобувачами, враховувати їхні індивідуальні особливості та потреби, створювати атмосферу довіри та взаємоповаги. Важливим є володіння навичками активного слухання, конструктивного зворотного зв'язку та вирішення потенційних конфліктних ситуацій.

Ці психологічні чинники взаємопов'язані та взаємообумовлені, їх комплексний розвиток забезпечує формування високого рівня андрагогічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Дослідження показало, що найбільш ефективний розвиток цих чинників відбувається в умовах спеціально організованого психологічного супроводу професійної підготовки, який включає діагностику, консультування, тренінгові програми та практичні заняття з моделювання професійних ситуацій.

На основі визначених психологічних чинників було проведено емпіричне дослідження їх прояву та розвитку в процесі професійної підготовки майбутніх андрагогів. Дослідження, проведене серед магістрантів освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» (10 осіб), виявило значущість внутрішньої мотивації до роботи з дорослими. Важливу роль відіграє розуміння психологічних особливостей дорослого здобувача освіти, здатність створювати сприятливу психологічну атмосферу в освітньому процесі.

Встановлено, що формування андрагогічної компетентності тісно пов'язане з розвитком емпатії, рефлексивних здібностей та емоційної стійкості майбутніх викладачів. Особливого значення набуває здатність до ефективної комунікації, розуміння потреб дорослих здобувачів освіти та вміння надавати психологічну підтримку в процесі навчання. Виявлено такий розподіл рівнів внутрішньої мотивації магістрантів освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» до роботи з

дорослими здобувачами освіти: високий рівень продемонстрували 35% респондентів, середній рівень - 45%, низький рівень - 20%.

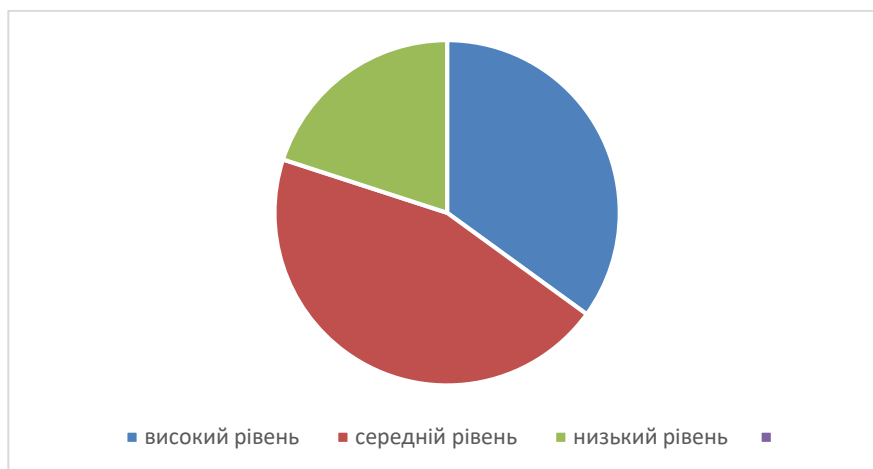

Рис. 1. Результати діагностики рівня внутрішньої мотивації магістрантів освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» до роботи з дорослими здобувачами освіти

Аналіз результатів діагностики рівнів розвитку компонентів андрагогічної компетентності у магістрантів освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» показав наступні результати (рис. 2): мотиваційно-ціннісні установки: високий рівень - 35%, середній - 45%, низький - 20%; професійна самосвідомість: високий рівень - 30%, середній - 50%, низький - 20%; емоційний інтелект: високий рівень - 25%, середній - 55%, низький - 20%; комунікативні здібності: високий рівень - 40%, середній - 45%, низький - 15%.

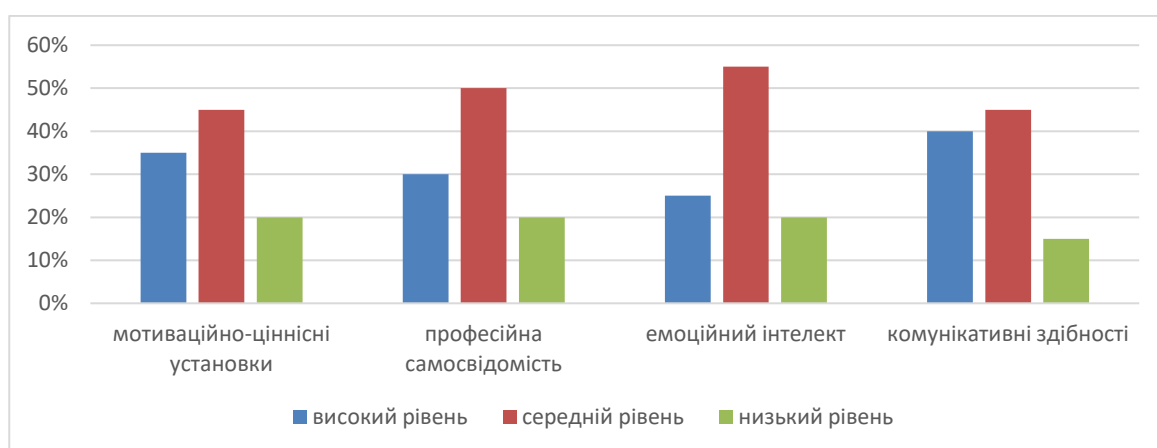

Рис. 2. Результати діагностики рівнів розвитку компонентів андрагогічної компетентності у магістрантів освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка»

Результати дослідження свідчать про необхідність створення спеціального психологічного супроводу професійної підготовки майбутніх викладачів. Такий супровід має бути комплексним та включати кілька ключових напрямів.

Перший напрям включає систему тренінгів з розвитку емоційного інтелекту. В межах тренінгових занять майбутні викладачі опановують навички розпізнавання та управління власними емоціями, розвивають здатність розуміти емоційні стани дорослих здобувачів освіти, відпрацьовують техніки емоційної саморегуляції. Особлива увага приділяється розвитку емпатії та навичкам створення позитивної емоційної атмосфери в освітньому процесі.

Другий напрям передбачає проведення практикумів з розвитку комунікативних навичок. На практичних заняттях відпрацьовуються техніки активного слухання, навички ефективного презентації навчального матеріалу, способи надання конструктивного зворотного зв'язку. Здобувачі освіти навчаються враховувати індивідуальні особливості дорослих здобувачів, їхній професійний досвід та освітні потреби у процесі комунікації.

Третій напрям зосереджений на індивідуальних консультаціях, під час яких відбувається робота з особистими психологічними бар'єрами майбутніх викладачів, розвиток їхньої професійної самосвідомості, формування позитивної професійної Я-концепції. Консультації допомагають вирішувати індивідуальні труднощі у спілкуванні з дорослою аудиторією та розвивати впевненість у власних професійних можливостях.

Важливим елементом психологічного супроводу є також організація групових дискусій та обмін досвідом між здобувачами освіти. Це створює можливості для колективної рефлексії, аналізу складних педагогічних ситуацій та пошуку ефективних стратегій взаємодії з дорослими. Окрема увага приділяється розвитку навичок роботи в дистанційному форматі, що включає опанування психологічних особливостей онлайн-комунікації, способів підтримки мотивації та залученості дорослих здобувачів в умовах віртуального освітнього середовища.

Запропонована система психологічного супроводу має реалізовуватися систематично протягом усього періоду навчання та враховувати індивідуальні потреби кожного здобувача освіти.

Проведене дослідження психологічних чинників формування андрагогічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти дозволило зробити наступні висновки:

На основі теоретичного аналізу визначено та обґрунтовано ключові психологічні чинники формування андрагогічної компетентності: мотиваційно-ціннісні установки, професійна самосвідомість, емоційний інтелект та комунікативні здібності майбутніх викладачів. Встановлено їх взаємозв'язок та взаємообумовленість у процесі професійної підготовки.

Емпіричне дослідження, проведене серед магістрантів освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка», виявило переважання середнього рівня розвитку досліджуваних компонентів. Так, високий рівень внутрішньої мотивації продемонстрували 35% респондентів, середній - 45%, низький - 20%. Найвищі показники спостерігаються у розвитку комунікативних здібностей (40% - високий рівень), тоді як емоційний інтелект потребує додаткової уваги (25% - високий рівень).

Обґрунтовано необхідність створення комплексного психологічного супроводу професійної підготовки майбутніх викладачів, який включає три ключові напрями: систему тренінгів з розвитку емоційного інтелекту, практикуми з розвитку комунікативних навичок та індивідуальні консультації. Особливого значення набуває організація групових дискусій та розвиток навичок роботи в дистанційному форматі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщенко О. Неформальна освіта дорослих в умовах російсько-української війни: стан, проблеми і перспективи розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Т. 21. № 1. С. 18–34. URL: [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.18-34](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.18-34)
2. Воронова О. Ю. Особливості розвитку професійної рефлексії у студентів. *Problems of Modern Psychology*. 2021. № 3. С. 83–91. URL: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2020-3-10>
3. Задорожна-Княгницька Л., Хаджинова І., Совінський С. Освіта дорослих в умовах воєнного часу: до дискурсу проблеми. *Молодь і ринок*. 2024. № 10/230. С. 34–39. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.310260>
4. Калініченко І., Шара С. Застосування принципів освіти дорослих у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 7(35). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7\(35\)-817-825](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-817-825)
5. Купрієвич В., Антонюк Л. Освіта дорослих у XXI столітті: виклики та можливості європейської стратегії. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 10(28). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10\(28\)-945-960](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10(28)-945-960)
6. Лук'янова Л. Особливості мотиваційної діяльності дорослої людини або чому дорослі навчаються інакше. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. Т. 18. № 2. С. 9–22. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(18\).2020.9-22](https://doi.org/10.35387/od.2(18).2020.9-22)
7. Максименко С. Д. Лідерство як функція професійної психологічної компетентності особистості. *Педагогіка і психологія*. 2014. № 3 (84). С. 28–33.

8. Панок В. Теоретичне обґрунтування прикладної психології. *Психологія і суспільство*. 2016. № 1 (63). С. 91–108.
9. Приходькіна Н. Тьюторинг в освіті дорослих: особливості та перспективи розвитку. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 11(39). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)-1499-1513](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-1499-1513)
10. Протасова Н. Г. Актуальні проблеми теорії і практики управління освітою дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. Вип. 7. С. 149–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2013_7_16
11. Смульсон М., Мещеряков Д., Назар М., Дітюк П. Концепція проектування віртуального освітнього простору з потенціалом розвитку суб'єктності дорослих. *Технології розвитку інтелекту*. № 33. Т. 7. [https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735469/1/Smulson Meshcheriakov Nazar Ditiuk Kontseptsii proiektuvannia virtualnoho osvitnoho prostoru z potentsialom ro zvytku subiektnosti doroslykh.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735469/1/Smulson%20Meshcheriakov%20Nazar%20Ditiuk%20Kontseptsii%20proiektuvannia%20virtualnoho%20osvitnoho%20prostoru%20z%20potentsialom%20ro%20zvytku%20subiektnosti%20doroslykh.pdf)
12. Титаренко Т. М. Особистісний потенціал як джерело життєвих домагань. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. № 12(15), с. 49–59, 2005.
13. Lytvynov, A., Topolnyk, Y., Chumak, L., Prykhodkina, N., Antoniuk, L., & Kramaska, S. E-Learning Technologies for Future Teachers: Introduction of Educational Innovations in Higher School Practice. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. № 13. С. 403–421.

КРАВЧЕНКО Г. Ю., завідувачка
кафедри педагогіки, адміністрування
і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО
УМО, доктор педагогічних наук,
доцент, професор кафедри

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: УМОВИ ТА ЦІЛІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КАФЕДР ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

З переходом України в самостійну державу почався рух її освітньої системи до інтеграції у міжнародний освітній простір. Виконання закладами вищої освіти нових, модернізованих функцій, потребує такої оптимізації їх структури, яка забезпечить діяльність науково-педагогічних працівників, на виконання основних функцій: навчальної, науково-дослідної, науково-методичної, інформаційно-аналітичної та міжнародної. Оновлення та розширення функцій і напрямів діяльності кафедр в закладах вищої освіти зумовлює зміну векторів, які спрямовані на виконання сучасних завдань.

Адаптивне управління розвитком кафедр закладу вищої освіти ґрунтується на діалогічній взаємодії керівників та науково-педагогічних працівників (керівник – керівник, керівник – науково-педагогічний працівник, науково-педагогічний працівник –

науково-педагогічний працівник), у ході якої відбувається взаємоузгодження їх цілей та конкретизація завдань. Саме інтеграційний підхід в управлінні кафедрами впливає на посилення взаємозв'язків між окремими підсистемами та компонентами системи управління, об'єктами управління; між рівнями управління по вертикалі (ректор/директор – проректор/заступник директора, проректор/заступник директора – завідувач кафедри, проректор/заступник директора – керівник самостійного методичного підрозділу, завідувач кафедри – викладач, керівник самостійного методичного підрозділу – методист); між суб'єктами управління по горизонталі (студент/слухач – студент/слухач, викладач – викладач, методист – методист завідувач кафедри – завідувач кафедри, керівник методичного підрозділу – керівник методичного підрозділу, проректор/заступник директора – проректор/заступник директора). Діяльність повинна відбуватися на основі відкритої взаємодії, поєднання зусиль у досягненні спільної мети досягнення результатів через діалогічну адаптацію та спрямовану самоорганізацію. Така спільна діяльність усіх структурних підрозділів закладу вищої освіти створює систему мережної взаємодії, що має вплив на діяльність кафедри, спрямовуючи її розвиток. Це обумовлює появу нової організаційно-структурної моделі мережної взаємодії всіх учасників освітнього процесу, що розглядається як система взаємообумовлених дій науково-педагогічних працівників, спрямованих на реалізацію спільної діяльності [1;2].

Кафедра виступає консолідуючим центром розробки та реалізації поставлених перед нею адміністрацією завдань. Це спонукає до необхідної взаємодії із різними структурними підрозділами закладу вищої освіти.

Для спрямування діяльності кафедри на її розвиток, необхідно визначити умови, що сприяють цьому розвитку. До таких умов можна віднести [1;2]:

- забезпечення гнучкості організаційних схем управління розвитком кафедр з урахуванням оперативності їх організаційних змін. Це передбачає розвиток освітньої мобільності, швидке реагування на зовнішні та внутрішні зміни освітнього середовища, поєднання зусиль всіх підсистем кафедри для реалізації завдань та цілей, створення моделей мережної взаємодії діяльності кафедри зі всіма підструктурами, які відносяться до кафедральної системи;

- впровадження інновацій в освітню діяльність, що забезпечує формування наукових досліджень на засадах сучасної парадигми інноваційного розвитку; визначення перспективних наукових

напрямів досліджень кафедр, з урахуванням найбільш ефективних тенденцій розвитку освітньої галузі;

– забезпечення кафедр високо професійними, компетентними науково-педагогічними кадрами, що сприяє досягненню короткотривалих і довгострокових цілей, які впливають на розвиток кафедр, саме через розуміння перспектив професійної діяльності. Управління розвитком професійної компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти – це процес, який передбачає створення умов для реалізації безперервної освіти спрямованого на професійне зростання науково-педагогічних працівників із метою удосконалення професійних знань, вмінь, навичок та компетентностей, необхідних для реалізації педагогічної, наукової, науково-технічної та методичної діяльності.

– інформаційне забезпечення дозволяє здійснити автоматизацію інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу та управління на базі засобів інформаційно-комунікаційних технологій, проведення моніторингу якості освітньої діяльності. Сьогодні, на стадії створення системи моніторингу якості діяльності кафедри ЗВО об'єктом моніторингу якості визначено професійну діяльність науково-педагогічних працівників, а предметом – розвиток професійної компетентності (динаміку її змін) [4].

– застосування маркетингово-моніторингових досліджень для цілеспрямованого розвитку кафедри сприяє організації процесу вивчення ринку праці, ринку освітніх, консалтингових та наукових послуг. Для забезпечення якості надання освітніх послуг закладом вищої освіти, в умовах сьогодення, дієвим механізмом зворотного зв'язку виступають маркетингові дослідження, в основу яких покладено отримання певної інформації. Маркетингова інформація має певну цінність для організації освітнього процесу на кафедрах у ЗВО. Вона полягає у тому, що з її допомогою утворюються передумови для створення або координації стратегії розвитку закладу освіти, вироблення необхідних та обґрунтованих управлінських рішень, вона забезпечує визначення змін в навколишньому та внутрішньому середовищі організації й сприяє урахуванню їх в діяльності. Провідною цінністю є те, що за її допомогою можна виокремити конкурентні переваги й знизити комерційний ризик [3] .

Важливим моментом в управлінні кафедрою є розробка маркетингової стратегії її розвитку, розставляння пріоритетів. Планування діяльності кафедр ведеться на стратегічному, тактичному і оперативному рівнях. Завідувачу кафедри необхідно чітко встановити, що кафедра повинна робити в справжній період

часу, щоб досягти бажаних цілей в майбутньому. Без знання реального стану діяльності кафедри та без урахування наявного ресурсного забезпечення, реальних засобів реалізації завдань, управляти розвитком кафедри дуже важко.

Для визначення цілей управління розвитком кафедр в умовах закладів вищої освіти завідувачам кафедр необхідно звернути увагу на певні вимоги до них [1;3]:

1. Цілі мають бути конкретними й вимірними. Формулюючи власні цілі в конкретних вимірних формах, адміністрація закладу створює відповідну базу для подальшого прийняття рішень та оцінювання результатів діяльності, з метою подальшої координації роботи кафедр як структурних підрозділів ЗВО.

2. Цілі мають бути прогнозованими та орієнтованими в часі. Потрібно точно та чітко визначати не тільки те, що кафедра хоче здійснити, але й те, коли має бути досягнутий результат спільної діяльності з іншими кафедрами та структурними підрозділами ЗВО.

3. Ціль повинна бути досяжною, щоб спрямовувати організацію на її розвиток. Визначення мети, що перевищує можливості кафедри, може призвести до негативних наслідків. Це стає можливим через вплив зовнішніх факторів або через недостатність ресурсів, яку забезпечують усі підрозділи ЗВО. Недосяжність цілей сприяє формуванню низької мотивації у співробітників кафедр.

Виходячи з викладеного вище, зробимо такі висновки: існують певні особливості у визначенні умов та цілей адаптивного управління для прогнозування розвитку кафедри, а саме: наявність певної конкуренції між кафедрами та самої організації; забезпечення кафедр високо професійними, компетентними науково-педагогічними кадрами; наявність певного набору інструментарію для визначення ефективності діяльності кафедри відповідно визначеним цілям, які можуть бути виражені у вимірних виразах; застосування маркетингово-моніторингових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаптивне управління: Трансформація в закладах освіти різного рівня організації та результативність його практичного впровадження: Г. В. Єльнікова, І. П. Аннієнкова, Г. Ю. Кравченко, С. Г. Немчеко, В. С. Ульянова. За заг. і наук. ред. Г.В. Єльнікової. Харків 2021. 298 с.

2. Кравченко Г. Ю. (2015). Адаптивне управління розвитком інститутів післядипломної педагогічної освіти в Україні [Текст] монографія. / Ганна Юріївна Кравченко. Х.: «Смугаста типографія», 2015. 300 с.

3. Кравченко Г. Ю. (2019). Визначення цілей маркетингового управління для прогнозування розвитку кафедри в закладах вищої освіти / Г. Кравченко, Н. Мовмига / «Імідж педагога: електронний фаховий журнал, № 10 (180) / 2019. — Полтава: ОІППО, 2019. С. 26-48

4. Hanna Kravchenko (2021). Theoretical Basis of Studying the Educational Environment with the Application of GR-Technologies / Inna Romanchenko, Olena Vasylevska, Svitlana Haltsova, Hanna Babicheva, Natalia Batsula, Hanna Kravchenko, Aelita Lytvyn / IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.21 No.4, April 2021.P. 28-33

ЛЕНДЕЛ А. А., директор Макарівського ліцею Мукачівської міської ради Закарпатської області; здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

ТИМОШКО Г. М., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, доктор педагогічних наук, професор

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

За останні роки у освіті відбуваються корінні зміни, що визначають пріоритети розвитку цієї галузі, окреслені Концепцією Нової української школи, Національною доктриною розвитку освіти, Концепцією профільного навчання в старшій школі. Йдеться про переосмислення ролі управління розвитком загальної середньої освіти на всіх рівнях. Поступовий перехід від домінуючого оперативного до стратегічного цільового управління з метою забезпечення мотивація праці, конкурентоспроможності освітніх послуг, запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації; створення систем моніторингу ефективності управлінських рішень, їх впливу на якість освітніх послуг на всіх рівнях; впровадження новітніх інформативно-управлінських і комп'ютерних технологій. Розвиваючи, культуротворча домінанта розвитку сучасної освіти передбачає виховання особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання завдань, які змінять на краще своє життя і життя своєї країни.

Інноваційний підхід до управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, організації навчальної діяльності учнів активізує педагогічну творчість вчителя, сприяє формуванню креативного мислення майбутнього випускника закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) прогнозує розвиток якісно нового виду суб'єктної активності, тобто підготовку покоління конкурентоспроможних випускників відповідно до стандартів.

Поняття управління, керівництво та менеджмент нерідко вважають тотожними як синоніми, що, на думку В.І.Маслова, не правомірно. Ми розділяємо думку вченого, що управління більш загальне поняття і розповсюджується на всі системи без винятку (технічні, біологічні, суспільні). Керівництво є складовою (визначальною, системостворюючою) управління, пов'язаною з діяльністю людей, тобто тільки з соціально-економічним управлінням та його чисельними формами і проявами. Професійна організація системи соціального управління, пов'язаних з діяльністю людей у конкретних сферах. Натомість, менеджмент - це мистецтво управління людьми.

Головною функцією керівництва є створення умов і забезпечення ефективного функціонування системи управління закладом освіти .

У визначенні поняття «управління ЗО» Л.І. Даниленко та В.С.Пікельна, особливу увагу приділили досягненню певної мети діяльності закладу загальної середньої освіти, яка формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, що знайшли відображення в науковій літературі. Так, В.С. Пікельна розглядає управління як вплив керуючої на керовану систему з метою максимального її функціонування, спрямованого на досягнення якісно нових завдань за рахунок циклічно здійснюваних переходів у якісно новий стан. Найбільш ґрунтовною, на нашу думку, є точка зору В.В.Олійника, який вважає, що управління ЗЗСО – це особлива діяльність, у якій її суб'єкти за допомогою планування, організації, керівництва й контролю забезпечують організовану взаємодію учнів, педагогів, батьків та персоналу школи.

Г.М. Тимошко розуміє управління як внутрішню властивість суспільства, якою воно володіє на всіх стадіях свого розвитку і вказує, що управління є сукупністю певних дій (операцій), що здійснюють його суб'єкти з метою забезпечення руху до заданої мети. Водночас вчена зазначає, що суб'єктом може виступати не тільки одна людина, а також і колектив.

О.М.Кішкель представляє поняття «управління» як неперервний процес впливу на колектив людей для організації і координації їх

діяльності для досягнення найкращих результатів при найменших затратах[11]. Т.М.Сорочан наголошує, що управління в організації «може визначатися як діяльність із створення сприятливих зовнішніх і внутрішніх організаційних умов для ефективної спільної діяльності людей» [14].

Група вчених (Т.М.Десятов, О.М.Коберник, Б.Л.Тевлін, Н.М.Чепурна) пропонують таке формулювання: «управління – це упереджений, цілеспрямований вплив на об'єкт управління, який забезпечує виконання ним дій та досягнень, заданих цілей, ґрунтується на врахуванні характеристик й особливостей як об'єкта управління, так і діяльності, яка йому передує» [9]..

В енциклопедії освіти управління розглядається як «об'єктивний процес упорядкування систем, суть якого полягає в забезпеченні їхньої цілісності, підтриманні заданого режиму діяльності і досягнення мети шляхом обміну інформацією між їхніми підсистемами (керуючою і керованою системами) по каналах прямого і зворотного зв'язку.» [4].

Отже, управління закладом загальної середньої освіти – це цілеспрямована, активна взаємодія керівника з іншими учасниками освітнього процесу з метою забезпечення координації зусиль щодо оптимального функціонування установи та переведення її на більш високий якісний рівень.

Динамічні процеси в сучасному суспільному розвитку, реформування освіти вимагають якісно нового управління, функція якого полягає у забезпеченні керованого розвитку людини, груп людей, колективів.

Розвиток в його класичному визначенні - це єдність незворотних, спрямованих, закономірних змін матеріальних й ідеальних об'єктів світу, в результаті якого виникає якісно новий стан об'єкта, що виступає як зміна його складу або структури (тобто виникнення, трансформація або зникнення його елементів чи зв'язків [7].

Керівник ЗЗСО у своїй практичній діяльності реалізує завдання управління розвитком педагогічного колективу, його творчого потенціалу.

Як поняття, творчий потенціал педагогічного колективу потребує серйозного теоретичного і наукового осмислення. Дослідження різноманітних проявів творчого потенціалу набуває особливої актуальності в сучасних умовах. Адже сучасна дійсність порушила перед освітою ряд нових проблем, що окреслюють коло вимог, умови та можливі шляхи їх вирішення.

Зміст поняття «творчий потенціал педагогічного колективу» пов'язаний з його можливостями в галузі творчої педагогічної діяльності, що спрямована на розв'язання проблем практики навчання й виховання. Тому доцільно звернутися до визначення понять, які широко використовуються як в науці, так і в повсякденному житті: «творчість», «педагогічна творчість», «творчий педагогічний потенціал», «творчий педагогічний колектив».

На початку ХХ століття дослідник проблем творчості П.К.Енгельмейєр (1862-1924) зазначав: «Творчість – це життя, а життя – це творчість» [7]. Творчість – процес багатосторонній, діяльність надзвичайно складна. Вона включає в себе і соціальне, і психічне, і фізіологічне, які збагачують дане соціальне явище.

Під творчістю в основному розуміють діяльність, результатом якої є створення індивідуально нового, неповторного, оригінального. Проте будь-який вид творчості інтелектуальної діяльності передбачає використання якихось уже наявних, вже існуючих зразків предметів культури.

Природно, науковий підхід вимагає розгляду будь-якого результату творчої діяльності в поєднанні з конкретним історичним процесом, певним культурним контекстом. Про це свідчить утворення низки нових наук, напрямів, таких, наприклад, як психологія творчості, логіка наукової творчості тощо, метою яких є дослідження феноменологічної природи творчості.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється велика увага визначенню понять «творчість», «педагогічна творчість».

Творчість – це:

- створення нового (енциклопедичний словник Брокгауза і Ефрона);
- діяльність зі створення якісно нового, що вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. Творчість специфічна для людини, тобто завжди передбачає творця – суб'єкта творчої діяльності (енциклопедичний словник);
- процес людської діяльності зі створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей (філософський словник);
- свідомо, цілеспрямована, активна діяльність людини, спрямована на пізнання та перетворення дійсності, створення нових, оригінальних предметів, витворів тощо, які ніколи ще не існували, з метою вдосконалення матеріального та духовного життя суспільства (педагогічний словник)[12];

- діяльність, що веде до розвитку особистості, до її самореалізації в процесі створення матеріальних і духовних цінностей [10];
- прогресивним зрушенням самих порогів розпредмечування, які обмежують діяльність і замикають її у власній сфері [8];
- мислення і практична діяльність, результатом яких є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження та перетворення матеріального світу або духовної культури ;
- один з видів людської діяльності, спрямованої на вирішення протиріччя (розв'язання творчого завдання), для якої необхідні об'єктивні (соціальні, матеріальні) і суб'єктивні особистісні умови (знання, вміння, творчі здібності), результат якої має новизну й оригінальність, особисту та соціальну значимість, а також прогресивність (І,Д.Бех).

Педагогічна творчість займає особливе місце серед різних видів творчості, оскільки саме вона визначає вектори динамічного розвитку всіх творчих процесів людства. У дослідженнях науковців поняття «педагогічна творчість» розкривається як:

- тотожне до поняття «педагогіка творчості» (І Єрмаков) ;
- оригінальне та високоефективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання і навчання (педагогічний словник);
- наука про педагогічну систему двох діалектично взаємообумовлених видів людської діяльності: педагогічного виховання та самовиховання особистості в різних видах творчої діяльності і спілкування з метою всебічного і гармонійного розвитку творчих здібностей як окремої особистості, так і їх творчих колективів (Т.Є.Рожнова) ;
- особлива галузь педагогічної науки, яка займається виявленням закономірностей формування творчої особистості (Т.А.Махія).

Педагогічна творчість є надбанням не тільки одного вчителя, але всього колективу вчителів, які працюють в єдності з учнями та їхніми батьками. Необхідною умовою успішної діяльності педагогічного колективу є вміння перетворювати досвід окремих вчителів у досвід колективний, вміння нести колективу, в якому працюєш свої знання.

Педагогічний колектив – це складне ціле, об'єднане спільними педагогічними завданнями, що складається з людей, які відрізняються між собою за віком і досвідом, за смаком і

педагогічними поглядами. Для того, щоб колектив різних людей міг працювати як одне ціле, необхідно узгодити зусилля всіх його учасників.

У педагогічному колективі творчі здібності вчителів набувають інтенсивного розвитку. Вчителі мають можливість порівнювати свою роботу з роботою інших, визначити для себе рівень своєї педагогічної підготовки та майстерності. Тільки працюючи в колективі, педагоги збагачують свій особистий досвід педагогічними надбаннями і досвідом інших, а також випробовують свої педагогічні знахідки на досвіді інших.

Отже, творчий розвиток педагогічного колективу є запорукою ефективної управлінської діяльності закладу освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія / Н.В. Гузій. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 243с.
2. Даниленко А.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: монографія/ А.І.Даниленко.- К.: Логос, 1998.-140с.
3. Даниленко А.І. Формування та розвиток творчого потенціалу педколективу/ А.І.Даниленко // Рідна школи. – 1996. -№ 10.- С. 15-20.
4. Енциклопедія освіти/ Акад.пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень.- К.:Юрінком Інтер, 2008.-1040с.
5. Єльнікова Г.В.Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: Монографія / Г.В.Єльнікова. - ДАККО, 1999.-303с.
6. Калініна А.М.Технологія інформаційного управління закладом освіти/А.М.Калініна. - Харків: Основи, 2005.-160с.
7. Маслов В.І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: навчальний посібник/В.І.Маслов. - Тернопіль, Астон, 2007.-150с.
8. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом: навчальний посібник/Т.М.Десятов, О.М.Коберник, Б.А.Тевлін, Н.М.Чепурна.-К.:Вид.група «Основа», 2004.-204 с.
9. Олійник В. Деякі проблеми підготовки керівника-професіонала / В.Олійник. // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009.– № 1.– С. 73 – 76.
10. Освітній менеджмент: навчальний посібник/ за ред. А.Даниленко, А.Карамушки.- К.: Шкільний світ, 2003.-400с.
11. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, А.В. Крамущенко, І.В. Кривонос [та ін.]; за ред. І.А. Зязюна. – Вид.22-ге (допов. і переробл.) – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
12. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість / Сисоєва С.О. : монографія. –Х.-К.:Книжкове вид-во «Каравела»,1998. –150 с.

13. Сорочан Т.М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика: монографія / Тамара Михайлівна Сорочан. - Луганськ: Знання, 2005. - 384с.

14. Тимошко Г.М. Культура управління загальноосвітнім закладом у контексті культурно-освітнього аспекту розвитку суспільства / Г.М. Тимошко // Наукові записки, Ніжинський державний педагогічний університет ім. М.Гоголя; за ред. проф. Є.І. Коваленко. – Ніжин, 2011. – № 6. – С. 24–27. – (Серія «Психолого-педагогічні науки»).

15. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. -К.: Либідь, 1997.-376с.

МАКСАКОВА А. В., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В УПРАВЛІНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві інноваційні технології відіграють ключову роль у всіх сферах життя, зокрема й в освіті. Одним із важливих напрямків модернізації освітнього процесу є впровадження електронного документообігу (ЕДО), що дозволяє автоматизувати управлінські процеси, підвищити прозорість і доступність інформації, а також скоротити час на виконання рутинних завдань. У контексті реформування української системи освіти та переходу до цифрової трансформації, питання використання ЕДО набуває особливої актуальності.

Впровадження електронного документообігу в управлінську діяльність закладів загальної середньої освіти є важливим кроком для підвищення ефективності організації освітнього процесу. Електронний документообіг в управлінській діяльності закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) не лише спрощує організаційні процеси, але й сприяє покращенню якості освітніх послуг,

забезпечує кращу комунікацію між усіма учасниками освітнього процесу, а також знижує ризики втрати важливої інформації.

На сучасному етапі розвитку ІКТ уряди багатьох країн, включно з Україною, підтримують політику цифрової трансформації в освіті. Це підтверджується законодавчими актами, які регулюють впровадження ЕДО у сфері освіти, зокрема Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг».

Стаття 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» дає таке визначення електронному документообігу – «сукупність процесів створення, обробки, відправлення, розповсюдження, отримання», зберігання, використання та знищення електронних документів, що здійснюються шляхом перевірки цілісності та, при необхідності, з підтвердженням отримання цих документів» [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

Отже, електронний документообіг в закладі освіти – це система створення, оброблення, зберігання та використання електронних документів у процесі освітньої діяльності. ЕДО охоплює всі етапи роботи з документами, від їх створення до знищення.

Аналіз наукової літератури показує, що значний внесок у вивченні питань впровадження інформаційно-комунікаційних технологій документообігу і управління закладом загальної середньої освіти шляхом систематизації інформаційного забезпечення управлінської діяльності зробили В.В. Гуменюк, В.П. Драгун, В.І. Маслов; виділяли рівні управлінської діяльності керівника з використанням інформаційно-комунікаційних технологій В.М. Глушков, Н. Довгань і Є. Машбіц; розробляли напрями вдосконалення роботи керівника за допомогою комп'ютерної техніки А.Т. Хроленко, М.І. Жалдак, В.Е. Лунячек, І. Підласий, Т.І. Шамова, В.І. Зверева, Ю.С. Барановський, М.М. Поташник, В.А. Сластенін, В.А. Караковский, Л. Паращенко та В. Леонський.

Основною метою інформатизації закладів освіти є створення єдиного освітнього інформаційного середовища, навчальної, педагогічної, управлінської та обслуговуючої діяльності закладу, де провідну роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології, що дозволяють підвищити якість і доступність освітнього процесу.

Одним із шляхів підвищення ефективності управління закладом загальної середньої освіти, на думку Аніщенко В.О., – є впровадження у практику методів та технологій, які дозволяють

підняти на більш високий рівень організацію, планування та інші управлінські функції, розвивати органи самоврядування закладу, удосконалювати організаційну структуру та інше. [4] Ми цілком погоджуємося з цим висловом. Та зазначаємо, що актуальним питанням сьогодення для забезпечення якісної організації освітнього процесу залишається використання ресурсів мережі Інтернет. Такі новітні технології, як віртуальні, веб, хмарні допомагають удосконалити освітнє середовище, а також робити освіту більш доступною.

Однак слід зазначити, що впровадження ЕДО потребує не лише технічних ресурсів, але й підготовки педагогічного та адміністративного персоналу. Важливим аспектом є кібербезпека, оскільки електронна документація повинна бути надійно захищеною від несанкціонованого доступу або втрати.

У системі освіти діє Єдина державна електронна база з питань освіти (далі – ЄДЕБО)– автоматизована система, функціями якої є збір, верифікація, оброблення, зберігання та захист інформації про систему освіти. Головним призначенням ЄДЕБО є забезпечення фізичних та юридичних осіб інформацією в галузі освіти.[2]

Ще одним дієвим інструментом забезпечення електронного документообігу в закладах загальної середньої освіти є програмно-апаратний комплекс «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту» (ПАК «АІКОМ»)– система класу EMIS (Education Management Information System, електронна система управління освітою), яка призначена для обробки державних електронних інформаційних ресурсів та персональних даних у сфері освіти в рамках єдиного інтегрованого середовища.[8] Основна мета комплексу – забезпечення переходу до електронного документообігу (звітність, комунікація, сповіщення, опитування, голосування, оперативні збори даних) та оптимізація даних бізнес-процесів у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної) освіти та управління освітою місцевого та обласного рівнів (створення відповідних модулів в ПАК «АІКОМ»), що дасть змогу суттєво підвищити достовірність освітньої статистичної та адміністративної інформації та покращити на цій основі якість управлінських рішень, зокрема щодо розподілу коштів освітньої субвенції та інших бюджетних коштів для фінансування освіти, забезпечує передумови для відмови від паперових документів в рамках загальної дебіюрократизації.

З 2023 року, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28.04.2023р. №407, в Україні розпочалася реалізація

експериментального проєкту з впровадження інформаційної (автоматизованої) системи зовнішнього оцінювання і самооцінювання освітніх та управлінських процесів у закладах освіти «Evalued».[**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]

У закладах загальної середньої освіти активно впроваджуються та використовуються програми «КУРС: Школа», «ІСУО» та ПАК «АІКОМ». Ці інструменти призначені для систематизації та удосконалення освітнього процесу. Програма «КУРС: Школа» допомагає в ефективному управлінні навчальними матеріалами та моніторингу успішності учнів. «ІСУО» сприяє автоматизації управлінських процесів, включаючи планування та облік ресурсів. За допомогою ПАК «АІКОМ» здійснюється обробка державних електронних інформаційних ресурсів та персональних даних у сфері освіти в рамках єдиного інтегрованого середовища.[6]

Активно використовується в закладах освіти єдина освітня платформа «HUMAN», до якої мають доступ усі учасники освітнього процесу. Ця інтегрована платформа впроваджена в роботу закладу з метою узгодження та оптимізації освітнього процесу.[5]

Для педагогів «HUMAN» надає можливість ефективно спілкуватися, обмінюватися досвідом, координувати освітній процес, планувати та проводити за потреби онлайн-уроки, працювати з електронним журналом. Учні мають зручний доступ до навчальних матеріалів, завдань та інтерактивних ресурсів. Батьки можуть отримувати інформацію про успішність своїх дітей зі сторінок електронного щоденника, взаємодіяти з вчителями та брати участь в освітньому процесі. Адміністрація закладу має змогу відслідковувати стан відвідуваності та успішності здобувачів освіти, формувати звітність. Застосування «HUMAN» сприяє створенню відкритого та зручного середовища для співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Одним із напрямків цифровізації документообігу закладу освіти є робота з електронним розкладом «Нова школа».[4] Усі учасники освітнього процесу мають оперативну інформацію щодо змін у розкладі занять, аудиторій. Адміністрації досить зручно вносити зміни та вести журнал обліку заміन учителів.

Єдина атестаційна система (ЄАС) - це платформа для цифровізації атестаційного процесу закладу, яка дає змогу педагогічним працівникам за допомогою зручного онлайн інструменту мати постійний доступ до цифрового аналогу сертифікатів від ІППО та інших установ, адміністрації закладу – зручний доступ до актуальної інформації в режимі онлайн.

За допомогою Microsoft Excel заклади освіти мають змогу автоматизувати генерацію звітів та аналітику, яка допомагає адміністрації в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Завдяки автоматизованій генерації звітів, адміністрація отримує актуальну інформацію про успішність учнів з кожного навчального предмету окремо, загальну успішність класу та паралелі, моніторинг навчального поступу учнів попереднього і поточного навчального року, семестрові та річні звіти класних керівників, виконання навчальних програм. Аналітичні інструменти дозволяють виявляти тенденції, розпізнавати сильні та слабкі сторони освітнього процесу, що сприяє формуванню обґрунтованих стратегій розвитку закладу освіти.

Для швидкої взаємодії між педагогічними працівниками та адміністрацією закладу вчителі використовують Telegram-групи, які є ефективним інструментом для оперативного обміну інформацією, планування подій та обговорення важливих питань, пов'язаних з організацією освітнього процесу. З метою постійного доступу до нормативної бази та внутрішньої документації забезпечення функціонування освітнього процесу, управлінці зазвичай використовують платформу Google-диск. Для анонімного отримання відгуків і пропозицій від учасників освітнього процесу – Google-форми.

Результати дослідження свідчать про те, що успішне впровадження інновацій в управління закладом загальної середньої освіти сприяє поліпшенню якості навчання, постійному вдосконаленню та підвищенню ефективності освітнього процесу, формуванню сприятливого клімату для творчості та особистісного розвитку.

Впровадження інноваційних технологій у сферу управління освітнім закладом це не лише застосування передових технологій, але й розробка методів, які враховують специфіку кожного конкретного закладу. Практичний досвід ліцею підкреслив важливість активної комунікації та взаємодії з учасниками освітнього процесу, а також гнучкості в управлінських рішеннях.

На сучасному етапі важливість інформатизації, зокрема електронного документообігу, важко переоцінити. Впровадження електронного документообігу в освітній сфері покликане вдосконалити якість управління, зменшити часові витрати на пошук інформації, скоротити рівень бюрократизації під час затвердження та погодження документів, відійти від паперового ведення справ тощо.

Документообіг в установі є системою, яка реалізує процеси зберігання, перетворення, збирання інформації, а також допомагає реалізувати такі процеси управління, як підготовка, прийняття та контроль за виконанням рішень. Впровадження інтегрованої системи електронного документообігу значно покращить усі ці процеси, тому її мета та призначення як елемента електронного урядування є надзвичайно важливими і мають посідати відповідне місце вже зараз.

Таким чином, використання електронного документообігу в сфері освіти сприяє оптимізації роботи системи, гарантує прозорість, зменшує витрати часу на роботу з паперовими документами. Електронний документообіг допомагає створити у закладах освіти єдиний інформаційний простір, інтегруючи всі документальні системи в інформаційний вузол. Інтеграція відбувається без втрати якості роботи. Впровадження системи електронного документообігу у закладах загальної середньої освіти, на нашу думку, здійснюється не настільки інтенсивно, як мало б бути, але можна стверджувати, що через певний час системи електронного документування будуть мати великий попит. Однак варто пам'ятати, що для успішної реалізації цієї системи необхідно забезпечити належне навчання персоналу, технічне забезпечення закладів, а також вжити заходів щодо захисту електронної інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Human. Human. URL: <https://id.human.ua/account/profile?cb=1717878681934>
2. Login | EvaluEd. Login | EvaluEd. URL: <https://evalued.sqe.gov.ua/Login/UserLogin?returnurl=/>
3. AIKOM. AIKOM. URL: <https://aikom.iea.gov.ua>
4. Аніщенко В. О. Оптимізація управління освітнім середовищем закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання: гендерний аспект [Електронний ресурс] / В. О. Аніщенко
5. КУРС: Школа. КУРС: Школа. URL: <http://ekyrs.org/>
6. Про електронні документи та електронний документообіг. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
7. Реєстри | Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua>
8. РОЗКЛАД НОВА ШКОЛА. Нова Школа Розклад – складання розкладу та адміністрування замін. URL: <https://rozklad.org/>

МАРКІНА Л. В., аспірантка кафедри археології та музеєзнавства, молодша наукова співробітниця, членкиня Ради Молодих Вчених Історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО; членкиня ГО «Української асоціації китаєзнавців»

Науковий керівник:

ТИМОШКО Г. М., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, доктор педагогічних наук, професор

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК РЕСУРС БЕЗПЕКИ УЧНІВ ЗЗСО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Докорінна зміна сучасного інформаційного простору, зміна пріоритетів сприйняття інформації учнями початкової та середньої освіти мотивує педагогів до участі у педагогічному дискурсі, щодо використання шкільної медіаосвіти.

В цьому сенсі, необхідно враховувати, що комунікації у освітньому середовищі відбуваються в режимі реального часу завдяки появі високошвидкісного інтернету. Як наслідок, особливо небезпечним є вплив на сприйняття інформації учнями закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) таких механізмів, які унеможливають швидкий контроль над достовірністю інформації: маніпуляції, пропаганда, масове інформаційне шахрайство.

Саме ЗЗСО, мають взяти на себе відповідальність за виховання медіаграмотності учнів, адже здобувачі освітніх послуг мають право безпечного користування візуальними, електронними та друкованими медіа, а також соціальними мережами та месенджерами; володіти термінологією медіаосвіти; вміти декодувати та критично аналізувати інформаційні метатексти та повідомлення.

З метою дотримання медіабезпеки, особливо в сучасних умовах воєнного стану в Україні в усіх закладах освіти досвідчені педагоги формують основи медіаграмотності учнів.

Актуальні підходи, щодо формування у учнів ЗЗСО медіаграмотності відображені в «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» [1].

Міністерством культури та інформаційної політики нашої Держави засновано національний освітній проєкт, що популяризує і показує сучасні тенденції освітньої медіаграмотності – «Фільтр» (2021 рік), який у деякій мірі спрямовано для боротьби з дезінформацією.

Проєкт містить спеціальні програми навчання, які допомагають закладам освіти та організаціям розробляти стратегії боротьби з поширенням недостовірної інформації.

Для цього у закладах освіти створені онлайн-платформи, які включають такі стратегічні функції: інтеграційна (поєднання можливостей та реалізації належних умов для нових проєктів з медіаграмотності на території України, як фактора побудови критичного мислення у повсякденному житті та культурі); освітня (робота з цільовими аудиторіями і оснащення їх навчальними матеріалами); дослідницько-пошукова (сприяє проведенню досліджень у сфері медіаграмотності та створенні передумов для активізації наукової діяльності, стосовно цієї теми, зокрема шляхом залучення різних стейкхолдерів); правовничо-регуляторна (формування державної політики та реалізації державних ініціатив, спрямованих на розвиток медіаграмотності, за погодженням із Міністерством культури та інформаційної політики України) [2].

На офіційному сайті проєкту у розділі – «Учителям та учням», позиціоновано ряд освітніх послуг із медіаграмотності та акцентовано увагу на переліку видань посібників з медіаосвіти, інформаційної гігієни, медіаграмотності від Академії української преси; навчальних посібників – «Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив» (автори Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А.) [3]; інформації освітнього прямого етеру (від 13-го березня), щодо навчально-методичних посібників: «Як створити медіаосвітній комікс» і «Медіаосвітній комікс на заняттях у загальноосвітній та вищій школі» [4], «Як створити медіаосвітній комікс: Навчально-методичний посібник» [5]. Зокрема, це комікси на різновекторну тематику, які більшою мірою, дотичні і до медіаосвіти, наприклад: «Як імунні клітини вірус долали», «Щепле-що? Чомучки в пошуках

відповідей про щеплення», «Ми скоро повернемося» із продовженням – «Дім на долоньках» (тема війни, імміграції, проблеми адаптації до сучасного середовища), «Моїми очима» (розповідь про життя підлітків у Києві під час війни) [6]; [7].

Цікавим видається освітній проєкт «ОСВІТОРІЯ» – «Школа медіаграмотності», розробницею якого є вчителька громадянської освіти, історії, права Юрчишин Л.Т. (за версією «Global Teacher Prize Ukraine (2020 рік)»).

Подібні проєкти забезпечують українське вчительство знаннями та навичками, які необхідні для формування критичного мислення педагогів, а також сприяють отриманню навичок, щодо аналізу фейків та маніпуляцій в інформаційному просторі.

Викладачами курсу стали – Большакова І., Казакова О., Мозгова Я., Кафтан М., Романюк О., Рикова С., Озерна Д. [8].

Натомість Академія Української Преси в он-лайн розділі – «Портал медіаосвіти та медіаграмотності», пропонує цілу плеяду вправ які формують такі навички та вміння, як увага та прискіпливість в процесі аналізу отриманої інформації; акуратність при передачі інформації; критична оцінка результатів спільної діяльності; робота в парі з партнером; командна роботи; взаємопорозуміння у зв'язному контексті мовлення (сторітеллінгу); аналіз даних, які учасники обирають для передачі партнеру; розуміння чинників, які впливають на точність передачі; інтерпретація інформації; усвідомлення понять дезінформація, місінформація і малінформація; погнозування ризиків спотвореної інформації [10].

За допомогою практичної вправи «Батареї ресурсу», яка була представлена на конкурсі «Медіаграмотна вправ для широкого загалу», авторкою Устименко Т., учасники освітнього процесу, отримують навички роботи з інформацією (медіаспоживання) у воєнний час; контролю медіаполя та тайм-менеджменту. Окремим завданням під час роботи над цією вправою є розвиток рефлексії як наскрізної навички стресменеджменту [11].

Наступною вправою, яка дозволяє сформувати навички критичного мислення та вміння працювати в групах є «Лабораторія фейків проти розумних учнів» (автор Сопрун В.) [12].

Також, Горобцем А. представлено вправу «Як ми уявляємо інших», яка дозволяє, здійснювати аналіз стереотипів та пізнання мови ненависті до певних соціальних груп і усвідомлювати різницю між спілкуванням он-лайн і оф-лайн; розроблювати

рекомендації для он-лайн-спілкування і розвитку навичок критичного мислення, спілкування, наведення аргументів і вміння робити висновки, вести дискусії; вміти сприймати та аналізувати інформацію; виявляти фейки пов'язані із різними соціальними групами [13].

Отже, підсумовуючи зазначимо, що процес реалізації медіасоціалізації учнів ЗЗСО, потребує особливої уваги та відповідальності від розробників освітніх проєктів та безпосередньо фахівців, що їх впроваджують.

Безумовно, для досягнення ефективних результатів необхідна педагогічна взаємодія усіх учасників комунікації, учителів, батьків та здобувачів освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>.
2. National media literacy project. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/en/4329-2/>.
3. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив. Навчальний посібник / Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А. / за загал. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. — К. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. — 68 с.
4. Медіаосвітній комікс в школі та педвищі: зустрічайте. URL: <https://www.facebook.com/aupfoundation/videos/1831791423935386/>.
5. Як створити медіаосвітній комікс: Навчально-методичний посібник / Шаповал О. В., Шаповал Ю. П. Волошенюк О.В. / За редакцією Волошенюк О. В., — Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. — 56 с.
6. Каталог видань. URL: <https://www.aup.com.ua/book-review/yak-stvoriti-mediaosvitniy-komiks-nav/>.
7. Учителям та учням. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/uchytelyam-ta-uchnyam/>.
8. Школа медіаграмотності. URL: <https://osvitoria.university/courses/mediagramotnist/>.
9. Програма підвищення кваліфікації педагогів ГС «Освіторія». URL: <https://dv-clevio-storage.fra1.digitaloceanspaces.com/files/hcXzNNHHd.pdf>.
10. Вправа «Спина до спини». URL: <https://medialiteracy.org.ua/spyna-do-spyny/>.
11. Вправа «Батареї ресурсу». URL: <https://medialiteracy.org.ua/batareyi-resursu/>.
12. Вправа «Лабораторія фейків проти розумних учнів». URL: <https://medialiteracy.org.ua/laboratoriya-fejkiv-proti-rozumnyh-uchniv/>.
13. Вправа «Як ми уявляємо інших». URL: <https://medialiteracy.org.ua/yak-my-uyavlyayemo-inshyh/>.

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВІ ЗАХОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ КАФЕДРИ

Інтегровані маркетингові комунікації включають у себе комплекс заходів, що інтегрують різні канали комунікації, такі як реклама, PR, соціальні мережі, заходи, що проводяться в рамках академічних і наукових ініціатив [8]. Наукові заходи відіграють важливу роль у популяризації діяльності кафедр у сучасному освітньому середовищі, оскільки вони є потужними інструментами комунікації та інтеграції кафедри в загальний освітній та науковий простір.

Контент-аналіз наукових заходів університетських сайтів виявив широку палітру їх форм та видів, що сприяють популяризації діяльності кафедр, зокрема: конференції із залученням міжнародних партнерів, семінари, круглі столи з роботодавцями, воркшопи й тренінги для практичного навчання, відкриті лекторії та вебінари для популяризації науки, наукові конкурси й олімпіади для майбутніх абітурієнтів, виставки робіт студентів і викладачів, а також науково-популярні заходи, як-от фестивалі чи дні науки, спрямовані на формування позитивного іміджу кафедри та університету.

Усі ці заходи об'єднує мультифункціональність та стратегічна спрямованість на розвиток кафедри як одного із каналів інтегрованих маркетингових комунікацій. Вони водночас є інструментами для популяризації науки, формування репутації, налагодження наукових зв'язків та формування репутації та залучення нових можливостей. допомагають ефективно передати її цінності, здобутки та потенціал аудиторії, формуючи позитивний імідж і сприяючи досягненню стратегічних цілей. Завдяки цим заходам кафедра не лише виконує свої академічні функції, але й стає активним учасником освітнього, наукового та суспільного життя.

Пандемія та воєнний стан значно вплинули на організацію наукових заходів, перевівши більшість із них в онлайн-формат. Це сприяло зростанню їх кількості, оскільки віртуальні платформи знизили витрати на логістику, дозволили залучати ширшу аудиторію, включаючи міжнародних учасників, і забезпечили

більшу гнучкість у плануванні [1]. Так перелік проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України на 2022 рік становив 235 заходів, в той час, як у 2024 році їх кількість значно зросла до 1390 [7].

Серед переваг онлайн-формату також можна виділити можливість запису заходів для подальшого використання та зменшення впливу географічних і часових обмежень. Однак недоліками стали зниження рівня особистої взаємодії, менша залученість учасників і технічні труднощі, що можуть виникати під час проведення заходів. Незважаючи на це, онлайн-формат відкрив нові можливості для популяризації діяльності університетів та кафедр у сучасному освітньому середовищі.

Наукові заходи, зокрема наукові семінари можуть бути важливою складовою маркетингової стратегії кафедри, оскільки вони не тільки забезпечують обмін знаннями та досвідом, але й створюють платформу для презентації досягнень кафедри, підвищення її репутації та залучення зацікавлених осіб.

У контексті заявленої теми, хочемо представити історію становлення науково-методологічного семінару кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», започаткованого влітку 2015 року за ініціативи тодішньої завідувачки кафедри, доктора педагогічних наук, професора З. В. Рябової. Ініціатива була радо підтримана провідними викладачами кафедри, серед яких д.-р. пед. н. , проф. І. А. Сіданіч, д.-р. пед. н. , проф. Г. М. Тимошко, д.-р. пед. н. , проф. Н. О. Приходькіної, к. пед. н. , доц. Т. А. Махия. Ідея семінару полягала у тому, щоб посилити наукову складову підготовки здобувачів освітньої програми «Управління навчальним закладом» здобувачі якої, маючи значний педагогічний, організаційний та управлінський досвід, потребували розвитку навичок науково-дослідницької діяльності.

Ідея втілювалася у практику 20 червня 2015 року, коли було проведено перший семінар на тему: «Управління навчальним закладом в умовах трансформаційних перетворень». Модераторами семінару виступили д.-р. пед. н. , професор кафедри, заступник директора ІМП І.І. Драч, завідувачка кафедри, д.-р. пед. н. , проф. З. В. Рябова, а також здобувач групи УНЗ-14-Г1 Максим Поджарий, який по завершенню навчання за освітньою програмою «Управління навчальним закладом» очолив Чернігівський професійний залізничний ліцей, яким продовжує успішно керувати

і донині. У роботі семінару взяли участь біля 50 осіб із числа студентів групи УНЗ-14-Г1, членів кафедри та запрошених науковців.

За 10 річну історію семінар набув певних трансформацій: змінювався формат його проведення та розширювалася географія учасників. У контексті інтегрованих маркетингових комунікацій науковий семінар став виконувати функцію ключового каналу комунікації, спрямованого на формування позитивного іміджу кафедри, залучення абітурієнтів, налагодження партнерських зв'язків з іншими установами та зміцнення її наукової репутації.

Зокрема, з 2016 року семінар перемістився на осінній період, щоб педагоги мали можливість долучатися до його роботи під час осінніх канікул. У 2016 та 2017 роках семінар проходив виключно на базі кафедри та поєднував у собі формат профорієнтаційного заходу із своєрідною формою зустрічі випускників програми «Управління навчальним закладом». У 2018 році семінар набув міжкафедрального характеру завдяки участі кафедри публічного управління і проєктного менеджменту на чолі з д-р наук з держ. упр. , професором Є.Г. Карташовим.

У 2019 році до викладацького складу кафедри долучилася к. пед. н. Т.Є. Рожнова. За її ініціативи було вперше проведено виїзний семінар на базі Бориспільського академічного ліцею, що надало заходу статусу Всеукраїнського. У роботі семінару взяли участь здобувачів групи УНЗ-18 та педагоги ліцею під керівництвом О. М. Пономарьової. Від цього часу професор кафедри Т. Є.Рожнова разом із заступником директора Бориспільського академічного ліцею, к. пед. н. Г. І. Мосюрою стали його незмінними модераторками.

У 2020 році через карантинні обмеження семінар вперше було проведено у форматі онлайн, що дозволило охопити ще більшу аудиторію випускників та партнерів кафедри. До роботи семінару долучилися нові партнери кафедри – кафедра професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління ННІ педагогіки Житомирського державного університет ім. І. Франка. Рекордну кількість учасників, близько 240 осіб із числа здобувачів, випускників та партнерів кафедри семінар набрав у 2021 році.

З 2022 року семінар проходить у межах Міжнародних виставок «Сучасні заклади освіти» та «Інноватика в сучасній освіті» у формі презентації результатів наукових досліджень і обміну практичним досвідом у сфері управління сучасним закладом освіти в умовах воєнного стану та його позиціонування на ринку освітніх послуг серед здобувачів та партнерів кафедри усіх регіонів України.

Таким чином, семінар кафедри став унікальним майданчиком для інтеграції науки та практики, забезпечуючи здобувачам, науковцям та освітнім управлінцям можливість обміну практичним досвідом і презентації перших наукових здобутків, спрямованих на розв'язання актуальних проблем управління освітою. Окремі учасники семінару, серед здобувачів та партнерів кафедри, які започатковували свою наукову діяльність у межах цього заходу, згодом стали визнаними науковцями, продовжуючи розвиток наукових шкіл кафедри.

Зокрема, під головуванням д.-р. пед. н., проф З. В. Рябової захищені дисертаційні дослідження:

- І. В. Братищенко на тему: «Управління професійним розвитком учителів закладу загальної середньої освіти засобами проектних технологій» (2021 р.),
- А. М. Літкевич на тему: «Управління розвитком конкурентоспроможності загальноосвітнього навчального закладу» (2021 р.);
- О. К. Михасюк на тему: «розвиток системи громадсько-державного управління в загальноосвітньому навчальному закладі» 2021 р.);
- Шкура Г. А. Управління проєктною діяльністю закладу позашкільної освіти (2022 р.).

Під головуванням д.-р. пед. н., проф Г. М. Тимошко захищені дисертаційні дослідження:

- О. В. Пищик на тему: «Розвиток комунікативної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти» (2019 р.);
- О. Г. Козійчук на тему: «Управління профорієнтаційною роботою з учнівською молоддю в навчальних закладах регіону» (2020 р.);
- Т. П. Волотовська на тему: «Розвиток управлінської компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти» (2021 р.);
- В. М. Усатенко на тему: «Управління розвитком організаційної культури загальноосвітнього навчального закладу» (2021 р.);
- О. В. Припотень на тему: «Організаційно-педагогічні умови управління міжнародною проєктною діяльністю в загальноосвітньому навчальному закладі» (2021 р.);
- Н. Ю. Заєць на тему: «Формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури» (2023 р.).

Під головуванням д.-р. пед. н. , проф І. А. Сіданіч захищені дисертаційні дослідження:

- Г. В. Зварич на тему: «Моніторинг якості освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти» (2021 р.);
- І. В. Стешиц на тему: «Управління розвитком педагогічного партнерства учителів в умовах методичної роботи початкової школи» (2024 р.).

Під головуванням д.-р. пед. н. , проф Н. О. Приходькіної захищені дисертаційні дослідження:

- Говоруха Н. О. на тему: «Соціально-педагогічні умови розвитку волонтерського руху в Україні (кінець XX – початок XXI ст.)»

Під головуванням к. пед. н. , доц Т. А. Махині захищені дисертаційні дослідження:

- З. А. Дмитрук на тему: «Управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг» (2022 р.);
- Д. В. Борсука на тему: «Управління маркетинговими комунікаціями закладу загальної середньої освіти» (2023 р.);
- Т. В. Короїд на тему: «Управління розвитком творчого потенціалу вчителів української мови і літератури в умовах неформальної освіти» (2024 р.).

Таким чином, практика організації даного семінару стала прикладом успішної інтеграції маркетингових комунікацій кафедри, охоплюючи як зовнішні, так і внутрішні аспекти. Зовнішня інтеграція, зокрема, реалізується через офіційну сторінку кафедри у Facebook

(<https://www.facebook.com/KafedraPedAdminSpecEducation/>) [3], [5]. Цей інструмент дозволяє підвищувати взаємодію зі студентами, оперативно поширювати інформацію про події за допомогою оголошень та онлайн-трансляцій, а також залучати до участі потенційних партнерів, стейкхолдерів і освітян із закладів-учасників семінару, сприяючи їх зацікавленню у подальшому навчанні на кафедрі. Водночас внутрішня інтеграція забезпечила узгодженість між різними елементами маркетингових комунікацій кафедри, включаючи наукові публікації, лекції, курси та інші форми наукової діяльності. Починаючи з 2019 року, матеріали семінару щорічно узагальнюються к. пед. н. , доц Т. А. Махиною у вигляді збірників, що сприяє формуванню єдиного бренду кафедри та підвищенню її впізнаваності у сфері отримання другої вищої освіти.

Таким чином, наукові заходи кафедр у сучасному освітньому середовищі є важливою складовою інтегрованих маркетингових комунікацій, що допомагає не тільки підвищити видимість кафедри,

але й сприяє її інтеграції в глобальне наукове середовище, залученню нових студентів та партнерів, а також підвищенню її наукового авторитету. Наукові заходи, як частина інтегрованих маркетингових комунікацій, повинні орієнтуватися на визначену цільову аудиторію, що включає не тільки науковців, але й студентів, потенційних партнерів, роботодавців, а також громадськість. Важливим аспектом є застосування нових технологій для організації та проведення заходів, що дозволяє збільшити їх ефективність і досягнути більшої аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конференц Холл. Вебінар vs семінар. Що краще? UBI <https://ubi-hall.com.ua/uk/2019/05/17/vebinar-vs-seminar-o-krashe/> - UBI Конференц Холл.
2. Конференц Холл. Конференція VS семінар: відмінності, особливості. (2017, 11 вересня). UBI <https://ubi-hall.com.ua/uk/2017/09/11/konferentsiia-vs-seminar-vidminnosti-osobl/>
3. Махия Т. А. Стратегії позиціонування закладів загальної середньої освіти у соціальних мережах Позиціонування закладу освіти засобами новітніх технологій менеджменту: Матеріали Всеукраїнського науково-методологічного семінару 30 жовтня 2020 р. Київ – Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2020, 219 с. URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp>
4. Махия Т. А. Трансформація стратегій позиціонування навчальних закладів на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану. Позиціонування закладів освіти на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану: Матеріали V Всеукраїнського науково-методологічного семінару 26 жовтня 2023 р. Київ – Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2023, 171 с. URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp> С. 81-84
5. Махия Т. А. Актуальність соціальних мереж та панування меседжерів у позиціонуванні закладу загальної середньої освіти у мережі Інтернет. Позиціонування закладу освіти засобами новітніх технологій менеджменту: Матеріали Всеукраїнського науково-методологічного семінару 17 жовтня 2019 р. Київ - Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2019. URL: <http://umo.edu.ua/>
6. Махия Т. А. Тренди та тенденції позиціонування закладів освіти в умовах воєнного стану. Позиціонування закладів освіти на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану: Матеріали IV Всеукраїнського науково-методологічного семінару 24 листопада 2022 р. Київ – Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2022, 151 с. URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp> С. 74-79
7. Наукові заходи для ЗВО. Інститут модернізації змісту освіти. <https://imzo.gov.ua/osvita/vyscha-osvita/naukovi-zahodi-dlya-vnz/>
8. Попова Н. В. Маркетингові комунікації : підручник / Н. В. Попова, А. В. Катаєв, А. В. Базалієва, О. І. Кононов, Т. А. Муха ; під загальною редакцією Н. В. Попової. Харків: «Факт», 2020. 315 с.

МАХНЕВИЧ Д. С., здобувач
третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти освітньо-наукової
програми «Загальна педагогіка та
історія педагогіки» Житомирського
державного університету імені
Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ОКРЕМОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ЗЗСО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

До початку світової пандемії COVID-19 дистанційне навчання сприймалося в Україні як освітня інновація. Означену проблему обговорювали зрідка, використовували ще рідше: проведення онлайн-уроків було винятком. З уведенням навесні 2020 р. карантинних обмежень через COVID-19 освітні заклади усіх рівнів вимушено переходили в онлайн-режим, набуваючи при цьому як позитивного, так і негативного досвіду. Останній спровокував бурхливі обговорення та обростання питання «дистанційки» численними міфами. Зокрема, вважалося, що онлайн-освіта вимагає активного включення батьків або що традиційне (офлайн) навчання значно ефективніше за дистанційне [1]. Вже тоді, відповідно до ст. 3 Закону України «Про освіту», для реалізації права дітей на освіту, органами державної влади було прийнято низку рішень для організації безперервного освітнього процесу, а саме, Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Варто зазначити, що в цей період у закладах державної та комунальної форм власності, навчання відбувалось з використанням технологій дистанційного навчання і лише приватні школи впроваджували дистанційну форму навчання.

Повномасштабна війна кинула нові виклики закладам освіти та всім учасникам освітнього процесу. В умовах сьогодення велика кількість людей виїхала за кордон, частина населення тимчасово окупованих територій перемістилась на підконтрольні території задля власної безпеки, водночас частина залишилась проживати на непідконтрольних територіях. Як показують різні статистичні дані, зібрані Міністерством освіти і науки України, значна частина дітей (як за кордоном, так і на ТОТ), виявляють бажання здобувати саме українську освіту, хоч їм доволі складно поєднувати навчання в закордонних та вітчизняних закладах освіти. Відповідно, з 2022 р. неабиякої актуальності набуло питання організації освітнього

процесу в українських школах для здобувачів освіти, які не можуть відвідувати навчальні заняття в закладах.

Для забезпечення безперервною та безоплатною освітою дітей, які не можуть відвідувати заклад освіти через: збройний конфлікт, проживання (перебування) за кордоном (для громадян України), на тимчасово окупованих територіях України, стан здоров'я, поширення епідемій, наслідки природних та техногенних катастроф тощо, а також дітей, які потребують реалізації індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до їхніх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей та досвіду, якщо: визначено особливі освітні потреби дитини; індивідуальний підхід до навчання обдарованої дитини або учень займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях, з вересня 2023 р. засновники визначили конкретні заклади (державної та комунальної форм власності) з числа тих, що належать до сфери їх управління, які можуть здійснювати організацію освітнього процесу за дистанційною формою для осіб, які виявили відповідне бажання (незалежно від території обслуговування).

Аналізуючи досвід осередків дистанційної освіти в 2023/24 н.р. можна чітко окреслити особливості організації здобуття освіти за дистанційною формою (як окремою формою здобуття освіти). Адміністрація закладу, в якому організовується дистанційна форма здобуття освіти, має здійснювати:

1) аналіз нормативно-правової бази з організації дистанційного навчання, яка використовується в комплексі, а саме (основний перелік):

1.1. Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»;

1.2. Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом МОН України від 23.04.2019 № 536;

1.3. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом МОН України від 08.09.2020 № 1115;

1.4. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти (затверджений наказом МОЗ України вфд 25.09.2020 №2205);

1.5. Наказ МОН України від 15.05.2023 р. №563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» (зі змінами);

1.6. Наказ МОН України від 09.09.2024 р. №1276 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України»

2) аналіз готовності педагогічних працівників, а також надання їм методичної та психологічної допомоги, організація наставництва (за потреби); забезпечення електронного документообігу, функціонування і оновлення веб-сайту закладу освіти [3];

3) вибір платформи для синхронного режиму навчання (відеоконференцзв'язку).

Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти така форма навчання здійснюється закладом освіти на підставі рішення педагогічної ради, за наявності навчально-методичного та системотехнічного забезпечення. На вебсайті закладу освіти (за його відсутності – на вебсайті засновника) оприлюднити інформацію про забезпечення ним здобуття освіти за дистанційною формою. Заклад освіти створює у своєму складі класи (групи) з дистанційною формою здобуття освіти, мінімальна наповнюваність яких (на час дії воєнного стану) становить 20 учнів, за винятком класів, які навчаються за всеукраїнським інноваційним освітнім проєктом «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» та спеціальних класів, для яких мінімальна наповнюваність становить 5 учнів. Максимальна кількість здобувачів освіти в дистанційних класах, за нормами законодавства, може бути більшою ніж 24 особи (початкова освіта) та більшою ніж 30 учнів (базова чи профільна середня освіта). Тобто, фактично максимальна кількість дітей в цих класах не встановлена [2].

Для ефективної організації дистанційного навчання важливо враховувати наявність у дитини умов для навчання в синхронному та асинхронному режимах, і контингент здобувачів освіти: а) здобувають освіту лише в українському ЗЗСО; б) паралельно навчаються у закордонному закладі освіти. У першому випадку немає потреби розробляти окрему освітню програму. Навчання здійснюється за освітньою програмою закладу. Суб'єкти дистанційного навчання мають виконувати державні стандарти освіти. У другому випадку варто враховувати, що вони опановують дві освітні програми одночасно. Це може призвести до збільшення навчального навантаження на дітей та, як наслідок, погіршення їхнього стану здоров'я. За таких умов потрібно вжити заходів щодо

оптимізації освітнього процесу й урахування результатів навчання з тих предметів, які здобувач (здобувачка) освіти опановує в закордонній школі [4]. Враховуючи, що в першій половині дня, ці діти навчаються у школах країн перебування, доцільно онлайн-уроки ставити в розклад не раніше 15:00. Батьки або законні представники дитини, за можливості, мають надати в заклад довідку із закордонного закладу з переліком предметів, які там вивчаються, що дозволить ефективно впровадити вивчення предметів українознавчого компоненту (українська мова, українська література, історія України, географія України, захист України, правознавство), тоді керуючись нормою Закону України "Про повну загальну середню освіту" (абзац третій частини четвертої статті 14) оцінювання із тих предметів, які вивчаються в закордонній школі і відповідають предметам української типової освітньої програми, здійснюється на підставі результатів, отриманих у закордонній школі [5].

Враховуючи вищезазначене, можна підсумувати, що дистанційна освіта пройшла складний еволюційний шлях у своєму розвитку. Набутий досвід дав можливість всім учасникам освітнього процесу швидко зорієнтуватися на початку повномасштабного вторгнення та продовжувати формувати майбутнє покоління українців. Сьогодні, саме дистанційна форма здобуття освіти дає можливість дітям здобувати якісну освіту в Україні з будь-якого куточку світу. Також, важливим аспектом є те, що в цей важкий час система дистанційної освіти успішно функціонує та прогресує.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко О.В. Організаційно-правові основи дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти. Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки, 2023. №17. С. 82-88.
2. Про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: затв. наказом Міністерства освіти і науки від 08.09.2020 р. № 1115. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
3. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / Упоряд. Воротникова І. П. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 48 с.
4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563. Офіційний вісник України. 2024.
5. Закону України «Про повну загальну середню освіту»: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 № 463-IX. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

МУХІНА-ЧОЛ Л. Я., психолог-консультант лінії духовно-психологічної підтримки «Довіра», здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У своїй роботі В. Казібекова комунікативну компетентність розуміє як спроможність особистості встановлювати і підтримувати різноманітні контакти з іншими людьми, певну систему знань, умінь і навичок, що забезпечують продуктивне спілкування, що також включає уміння варіювати інтенсивність взаємодії і спілкування, чути, розуміти і бути зрозумілим для партнерів по спілкуванню [2, с. 66]. Аналізуючи такий опис сутності комунікативної компетентності майбутніх психологів, які здобувають вищу психологічну освіту в умовах воєнного стану, ми звертаємо увагу на те, що професійна діяльність цих майбутніх психологів буде тісно пов'язана із цілим комплексом психологічних проблем, з якими стикається як цивільне населення, так і військовослужбовці, ветерани та члени їх родин. Отже, комунікативна компетентність майбутніх психологів в наш час необхідно враховувати вимоги до психолога відповідно до особливостей суспільного запиту.

Спроможність особистості майбутнього психолога встановлювати і підтримувати різноманітні контакти з людьми, які пережили окупацію, ракетні обстріли місцевості їхнього проживання, вимушеного переселення, втрати і горе, фізичні травми, досвід військової служби, загострення сімейних проблем, порушення прав громадян України державними органами, вимагає певної професійної психологічної підготовки, вивчення психологічних особливостей і проблем, з якими стикаються такі люди, особливостей комунікативного процесу з ними.

Події, які переживає українське населення в умовах воєнного стану, позначаються на психологічному здоров'ю, а це передбачає внесення відповідних коректив до освітніх програм підготовки майбутніх психологів, особливостей формування їх комунікативної компетентності. В даному випадку мова йде не лише про вирішення конкретних психологічних запитів подолання депресії, психологічних травм, панічних атак, зниження рівня тривожності, тощо, але також про психологічний супровід того, щоб допомогти людям почати «нове життя».

Аналіз проведених кризових психологічних консультацій за останні два з половиною роки свідчить, що для багатьох людей в Україні проблеми, що виникли внаслідок початку широкомасштабної війни, значно пошкодили або докорінно зруйнували звичайне життя, майбутні життєві перспективи. І зараз у них не має чіткого бачення власного майбутнього.

Отже, комунікативна компетентність майбутніх психологів в наш час передбачає високий рівень розвитку професійних навичків встановлювати контакти з психологічно травмованими людьми в умовах невизначеності, а також певну систему знань, умінь що забезпечують продуктивне спілкування з ними. Це передбачає оволодіння ґрунтовними знання з клінічної психології, патопсихології, травмотерапії, проживання втрати і горя, військової психології, знання про особливості психологічної роботи з вимушеними переселенцями і учасниками бойових дій.

Окремо слід розглянути практичні проблеми сімейної психології в контексті нашої теми. В наш час українські родини стикаються не лише з проблемою працевлаштування, фінансового забезпечення, загострення сімейних проблем, хімічною залежністю, підвищеним рівнем тривоги за родичів-військовослужбовців на фронті, але також, на жаль, поширеними є проблеми розлучення, суїцидальна поведінка членів родин, пошук загиблих або зниклих без вісти родичів тощо. Спостерігається, що часто родинам бракує психологічного супроводу та певних психологічних знань, щоб приймати зважені адекватні рішення в тяжких життєвих обставинах. В той же час у багатьох родинах виникає необхідність вирішувати цілий комплекс різних важких життєвих проблем одночасно, що актуалізує проблему збереження психологічного здоров'я, запобігання емоційного вигорання і депресії. Отже, комунікативна компетентність майбутніх психологів за таких умов має включати високий рівень розвитку у майбутніх психологів емоційного інтелекту, емпатії, а також навичків власної саморегуляції, щоб вміти належним чином відпочивати і

відновлюватися для проведення у майбутньому якісної психологічної професійної діяльності і зберегти власне психологічне здоров'я.

Оскільки комунікативна компетентність стосується головним чином якісного процесу комунікації, на нашу думку, не менше половину навчального часу варто присвячувати саме практики розвитку професійної комунікації майбутніх психологів. Мається на увазі внесення до програм навчальних дисциплін в межах освітніх програм достатньої кількості занять з аналізу кейсів, проведення рольових ігор, навчальних психологічних консультативних сесій, тренінгових занять, розвитку навичок активного слухання, екофасилітативного супроводу особистості в умовах невизначеності за методом екофасилітації П. В. Лушина [3], практичне оволодіння методом активного соціально-психологічного пізнання (АСПП), який розроблений академіком НАПН України Т. Яценко [1], практичні заняття з арттерапевтичних технік та інших психологічних модальностей тощо, що сприяють розвитку soft skills, досягнення психологічної зрілості та навичків якісної професійної психологічної комунікації з майбутніми клієнтами та колегами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриньова Н. В. Професійний розвиток майбутніх практичних психологів у форматі психодинамічного підходу. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ. № 19 1 (14), травень 2015. С. 16-19. URL: <http://www.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-14-2015-5.pdf>
2. Казібекова В. Ф. Психологічні особливості комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Науковий журнал «Інсайт». 2019. Вип. 2. С. 64–71. URL: <http://surl.li/yrxksi>
3. РЕНІ-світ: особистісно-професійний розвиток і психологічна допомога майбутніх психологів : методичні рекомендації / П. Лушин, О. Брюховецька, А. Гусєв, М. Діденко, А. Інжигєвська, А. Мухіна, Я. Сухенко, В. Тимофієв, С. Хілько, Т. Чаусова, С. Шевченко ; за заг. ред. П. Лушина, Я. Сухенко. Полтава : ФОП Мирон І.А., 2021. 176 с. (Серія «Жива книга» ; Т.6). ISBN 978-966-97798-5-4

НЕСТЮК Г. О., учитель біології та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» Бориспільського академічного ліцею імені Анатолія Федорчука Бориспільської міської ради Київської області, учитель першої категорії

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В сучасному світі питання безпеки стає все більш актуальним. Інформаційні технології, соціальні мережі та глобалізація призводять до того, що люди стають пліч-о-пліч з новими загрозами, як у цифровому просторі, так і в реальному житті. Одним із ключових інструментів для ефективного розпізнавання та уникнення цих загроз є критичне мислення.

Що таке критичне мислення?

Критичне мислення – це процес усвідомленого аналізу, оцінки та перевірки інформації з метою прийняття обґрунтованих рішень. Це здатність не тільки сприймати інформацію, але й оцінювати її достовірність, врахування різних точок зору та вміння робити висновки, спираючись на логіку та факти. У контексті безпеки, критичне мислення допомагає уникнути помилок та шахрайських схем, розпізнати потенційні загрози та зробити кращий вибір [1, 5].

Роль критичного мислення у формуванні навичок безпеки

1. Розпізнавання неправдивої інформації

В умовах інформаційної перенасиченості та поширення дезінформації, здатність до критичного аналізу джерел та фактів стає вкрай важливою. Критичне мислення допомагає:

- Визначати надійність джерел інформації.
- Виявляти маніпуляції та перекручення фактів.
- Аналізувати контент з точки зору об'єктивності [1].

2. Оцінка ризиків та загроз

Один із важливих аспектів безпеки – це правильна оцінка ризиків. Вміння аналізувати обставини, оцінювати ймовірні наслідки та ухвалювати рішення на основі фактів знижує ризик небезпечних ситуацій:

- Визначення потенційних загроз (як фізичних, так і віртуальних).
- Розпізнавання ознак шахрайства, маніпуляцій чи ризикованих ситуацій.

- Прийняття рішень, спрямованих на мінімізацію ризиків.

3. Навички самозахисту

Розвинене критичне мислення сприяє формуванню адекватного рівня самозахисту, як фізичного, так і психологічного:

- Виявлення загрозливих ситуацій та реагування на них.
- Оцінка правдивості комунікацій у соціальних мережах та уникнення кібершахрайства.
- Сприйняття інформаційних атак та критична оцінка контенту, з метою уникання маніпуляцій [2].

Впровадження критичного мислення у навчальний процес

Заклади освіти можуть відігравати важливу роль у формуванні навичок критичного мислення в учнів. Через інтеграцію цих навичок у програми навчання з безпеки можна досягти таких цілей:

- Розвиток здатності оцінювати джерела та факти.
- Проведення тренінгів з оцінки ризиків та розв'язання проблем.
- Практичні заняття з імітації кризових ситуацій для відпрацювання навичок безпечної поведінки.

Так, є методики, які сприяють розвитку критичного мислення і можуть бути використані для покращення навичок безпеки:

1. Аналіз джерел інформації

Методика: оцінювання джерела інформації на достовірність, виявлення фейків та маніпуляцій. Важливо навчити учнів розрізняти перевірені джерела від сумнівних.

Практика: аналіз новин, постів у соціальних мережах та інших джерелах. Оцінка достовірності інформації, перевірка фактів, пошук альтернативних джерел.

2. Метод Сократівського діалогу

Методика: використання запитань для розвитку мислення та сумнівів у відповідях. Це допомагає відкрити різні сторони проблеми та уникнути поспішних висновків.

Практика: постановка відкритих запитань для обговорення проблеми безпеки: «Чому це відбувається?», «Які є альтернативні варіанти?», «Що може бути результатом цього рішення?»

3. Метод кейсів (ситуаційних задач)

Методика: розгляд конкретних ситуацій, які вимагають критичного аналізу та прийняття рішень. Суть методу полягає в тому, щоб навчитися оцінювати різні варіанти дій і вибирати найбільш безпечний або оптимальний.

Практика: вивчення сценаріїв із реального життя (наприклад, кібербезпека, особиста безпека під час подорожей, ризики в інтернеті) і розробка планів дій у критичних ситуаціях.

4. SWOT-аналіз

Методика: аналіз сильних і слабких сторін, можливостей та загроз в ситуації, що допомагає краще оцінювати ризики і робити безпечніші рішення.

Практика: аналіз різних ризиків та небезпек, пов'язаних із певними ситуаціями (наприклад, безпека онлайн, захист персональних даних).

5. Метод «плюс-мінус-цікаво»

Методика: аналіз ситуації з трьох різних точок зору: позитивних аспектів, негативних аспектів та чогось незвичного або цікавого.

Практика: Застосування для аналізу ризикованих ситуацій, наприклад, чи варто користуватися певною програмою, чи безпечно надавати свої особисті дані на певних сайтах.

6. Критичний аналіз медіа-контенту

Методика: розвиток навичок критичного аналізу медіа-контенту та реклами для запобігання маніпуляціям.

Практика: виявлення маніпулятивних методів у медіа, аналіз реклами, новин, публікацій з точки зору їхньої правдивості та впливу на сприйняття.

7. Рольові ігри

Методика: програвання ситуацій, де потрібно прийняти рішення, враховуючи можливі ризики та наслідки.

Практика: симуляція ситуацій, пов'язаних із загрозами безпеки: наприклад, шахрайські телефонні дзвінки, кібератаки або фізична небезпека.

8. Дискусії та дебати

Методика: участь у дискусіях, де потрібно аргументовано захищати свою позицію, розвиває критичне мислення та вміння чітко формулювати думки.

Практика: дискусії на теми особистої або кібербезпеки, аналіз різних точок зору та обґрунтування власних переконань.

9. Розв'язання проблем за допомогою «Піраміди проблем»

Методика: визначення та аналіз проблем від найпростіших до найбільш складних, що допомагає розвивати навички критичного мислення.

Практика: ідентифікація загроз, пов'язаних з безпекою, і їх подальша деталізація, що дозволяє знайти найбільш ефективні рішення [3, 4].

Застосування цих методик дозволяє підвищити обізнаність щодо безпеки, як у фізичному, так і в цифровому середовищі, допомагаючи краще оцінювати потенційні загрози та відповідно реагувати.

Отже, критичне мислення – це не тільки інтелектуальна здатність, а й інструмент, який дозволяє успішно адаптуватися до складного і мінливого світу. Формування навичок безпеки через розвиток критичного мислення допомагає краще орієнтуватися в інформаційному просторі, ухвалювати обґрунтовані рішення та захищати себе від потенційних загроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Facione, P.A. Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. Insight Assessment, 2015. – 24 p.
2. Paul, R., Elder, L. Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life. – Pearson Education, 2013. – 432 p.
3. Бібік, Н.М. Критичне мислення в системі освіти: методологія, теорія та практика. – Київ: Освітня політика, 2019. – 256 с.
4. Кудіна, О.В. Роль критичного мислення у формуванні особистісної безпеки школярів. – Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. – Київ, 2021. – С. 112-118.
5. Холодна, М.О. Психологічні основи розвитку критичного мислення // Психологічний журнал. – 2020. – №3. – С. 45-52.

НОЗДРІН О., докторант кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат юридичних наук

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВИХ ОСНОВ

Крім того, для ФОП є ризик втрати права бути на спрощеній системі Духовно-моральне виховання, як складова освітнього процесу, що здійснюється в закладі освіти, позитивно впливає на позиціонування такого закладу на ринку освітніх послуг. Наявність такого ціннісного орієнтиру набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану. Для належного його впровадження на перший план виступають правові основи. Адже в Україні визнається та діє принцип верховенства права. З метою розкриття правових основ постає вибір ефективної методології.

Дослідженню елементів методології обраної тематики присвячені праці О. Данильяна, І. Бега, О. Ворожбіт, Т. Довгань, А. Заморської, М. Кельмана, В. Копчі, М. Костицького, В. Кремень, І. Сердюка, І. Сіданіч, Сухомлинської та ін.

Методологія являє собою необхідний компонент будь-якої науково-пізнавальної діяльності [1]. Методологія визначає, яким чином дослідник може отримати знання, які методи є найбільш придатними для вирішення певної наукової проблеми, та як ці знання можна застосувати на практиці.

Методологія дослідження правових актів – це визнана науковим загалом на сучасному етапі розвитку правничої науки і обумовлена предметом пізнання сукупність теорій (парадигм), гносеологічних принципів, підходів і методів, які забезпечують можливість вирішення визначених дослідницьких завдань, а також отримання достовірних і об'єктивних знань про волевиявлення праводієздатних суб'єктів [2].

Водночас зауважимо, що немає абсолютної, єдино вірної та назавжди даної методології пізнання в юриспруденції. Вибір методологій пов'язаний із загальним і професійним рівнем дослідника чи юриста-практика. Теоретик сам обирає методи дослідження, підґрунтям яких є певні методології. Він «розташовує» методології «по горизонталі» або творить з них систему, використовуючи навіть методи з різних методологій [3].

Методологічний інструментарій правничої науки залишається невичерпним за змістом та особливо – за можливими комбінаціями їх уживання для досягнення пізнавального результату. На розширення їх каталогу впливає як розвиток юриспруденції та інших наук, їх гносеологічних складових, так і процеси глобалізації та інтернаціоналізації правового життя [4].

Безумовно потрібно відокремлювати елементи методології такі як принципи, підходи, методи, прийоми.

Вивчаючи правові основи духовно-морального виховання в системі освіти України важливо визначити кілька ключових *принципів методології*, які будуть керівними для організації та реалізації цього дослідження.

Принцип історизму, для вираховування змін в законодавстві та освітній політиці, що відбулися протягом досліджуваного періоду.

Принцип комплексності, для охоплення всіх джерел включаючи законодавчі акти, постанови, наукові праці, освітні програми і практики.

Принцип системності, оскільки дослідження повинно проводитися як частина більшої системи правових та освітніх змін, що включає зв'язки між різними нормативними актами та їх вплив на практичні аспекти освіти. Виявити, як різні правові

акти взаємодіють між собою і впливають на формування та реалізацію духовно-морального виховання в системі освіти.

Принцип об'єктивності, для забезпечення безпристрасності, точності і нейтральності у представленні фактів і висновків.

Принцип порівняння, для визначення подібності та відмінностей, що дозволить краще зрозуміти унікальні аспекти українського підходу і виявити потенційні напрямки для удосконалення.

Принцип практичності, адже дослідження повинно мати практичне значення для сучасної освітньої практики і правової регуляції.

З'ясуємо методологічні *підходи*.

Історико-правовий підхід полягає в аналізі змін у законодавстві та нормативних актах на різних етапах розвитку системи освіти України. Вивчення законотворчої діяльності дозволяє оцінити, як змінювались підходи до регламентації духовно-морального виховання в Україні протягом різних історичних періодів — від початку ХХ століття до сучасності.

Використовуючи системний підхід правова основа духовно-морального виховання розглядається як частина загальної освітньої системи, що підпорядковується законам взаємодії між різними елементами цієї системи (школа, сім'я, держава, релігійні та громадські організації).

Порівняльний (компаративний) підхід передбачає порівняння законодавчих ініціатив в Україні з відповідними законами інших країн. Допомогає оцінити сильні та слабкі сторони національної законодавчої системи в контексті духовно-морального виховання. Виявити елементи які можна запозичити для вдосконалення української законодавчої бази.

Психолого-педагогічний підхід зосереджується на вивченні того, як правові норми впливають на процес формування духовних і моральних якостей у дітей та підлітків в умовах освітнього процесу; які методи виховання забезпечують найефективніше засвоєння норм і цінностей.

Культурологічний підхід орієнтований на дослідження впливу культурних, етнічних та релігійних факторів. Духовно-моральне виховання значною мірою спирається на культурні традиції українського народу, християнські цінності, які є частиною національної ідентичності.

Методи дослідження є важливою складовою методології, оскільки вони забезпечують інструментарій для збору, аналізу та інтерпретації даних. Під методом розуміється сукупність правил,

прийомів, способів наукової діяльності, застосовуваних для одержання істинних знань, які об'єктивно відображають дійсність [5]. Дослідження правових засад духовно-морального виховання в Україні охоплює тривалий історичний період, включає різні джерела інформації та складні соціальні процеси.

Серед загальнонаукових методів у правовій науці найбільшого поширення отримали такі методи: аналіз; синтез; дедукція; абстрагування; узагальнення; аналогія; ідеалізація; формалізація тощо.

Дослідження правових засад, а тим паче з пропозиціями їх удосконалення, не можна уявити собі без спеціально-наукових і традиційних для юридичної науки формально-юридичного (нормативно-догматичного), логіко-юридичного та порівняльно-правового методів, які становлять необхідний ступінь у науковому пізнанні права.

Опираючись на представлений методологічний апарат, пропонуємо побудувати власну методику для дослідження правових основ духовно-морального виховання в освітній системі України.

Методика буде включати кілька етапів, які забезпечать глибокий і всебічний аналіз нормативно-правових актів, що регулюють виховний процес.

Перший етап це збір правових документів. На цьому етапі йде визначення критеріїв відбору документів: за тематичною відповідністю (документи, що регулюють духовно-моральне виховання або освітній процес); за хронологією (документи за період 1900-2025 років); за юридичною силою (Конституція України, закони, постанови, укази, накази, державні програми тощо); за впливовістю документів на освітню систему (міжнародні, державні, обласні).

Другим етапом є безпосередньо аналіз правових документів. Спочатку здійснюється первинний аналіз правових документів (аналіз назви, преамбул, загальних положень). Потім глибокий змістовний контент-аналіз, що передбачає вивчення ключових термінів і понять. Далі порівняльний аналіз для співставлення правових актів різних історичних періодів і країн. Правова герменевтика стане в нагоді для інтерпретації змісту правових текстів, розуміння їх у контексті культурно-історичних умов, зокрема, з урахуванням традиційної християнської моральності, яку історично підтримують в Україні. Функціональний аналіз допоможе визначити, як нормативно-

правові акти впливають на функціонування освітніх установ і виховних програм.

Третій етап це оцінка ефективності правових документів. Для цього використовуються кількісні та якісні показники: рівень впровадження духовно-морального виховання у освітні програми; оцінка відповідності правових актів національним і міжнародним стандартам; аналіз відгуків та рекомендацій від освітян і суспільства, зібраних через інтерв'ю з фахівцями в галузі освіти, юристами та педагогами.

Запропонований методологічний інструментарій забезпечить високий науковий рівень дослідження правових основ духовно-морального виховання в освітній системі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кельман М. Методологія правознавства як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника / Михайло Кельман // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. — № 876. — С. 61–67. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/41785>
2. Сердюк І. А. Методологія дослідження правових актів: поняття та її структура. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4. С. 110–123. [Електронний ресурс]. Доступно: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/NV_4/NV_4-2022-110-123.pdf
3. Костицький М., Кушакова-Костицька Н. Методологія теоретичного та практичного пізнання в юриспруденції як у науково-практичному комплексі. Філософські та методологічні проблеми права. 2023. № 1 (25). С. 9–17. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/1541>
4. Копча, В. В. Методологія дослідження правового явища: поняття, структура, інструментарій / Часопис Київського університету права. — 2020. — № 1. — С. 54–58. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/254>
5. Кельман М. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку / М. Кельман // Психологія і суспільство. - 2015. - № 4. - С. 33–46. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2015_4_7.

ПИР А. І., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

АНАЛІЗ СТАНУ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ КИЇВСЬКОЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ЕСТРАДНОГО ТА ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВ

Із 2020 р., після розгортання Пандемії коронавірусної хвороби Covid-19 освітній процес в українських вищих навчальних закладах почав функціонувати за новими алгоритмами. Передусім, це зростання рівня адаптивності, посилення позицій онлайн-навчання та зменшення кількості абітурієнтів у період із 2022 по 2024 рр. Оскільки саме за ці кілька років Україна посіла лідируючі позиції в світі за кількістю вимушених мігрантів. Видозмін зазнали й принципи вступних кампаній у вищих навчальних закладах.

Враховуючи напрям викладацької діяльності автора цього дослідження – повітряна гімнастика – слід зосередитись на аналізі рівня якості підготовки абітурієнтів-вступників на освітній ступінь «бакалавр» спеціальності 026 Сценічне мистецтво, освітня програма «Циркові жанри» в Київській муніципальній академії естрадного та циркового мистецтв. Згідно з Правилами прийому на навчання для здобуття вищої освіти в цьому закладі освіти в 2024 році, він здійснюється на конкурсній основі [2]. Формою вступного випробування є творчий конкурс, який дозволяє оцінити здатність абітурієнта в подальшому трансформувати свою фізичну підготовку в сценічну. Етапи вступної кампанії в досліджуваний період охоплюють реєстрацію, складення НМТ, проходження творчого конкурсу, подання заяви й мотиваційного листа, зарахування (у разі успішного проходження вступних випробувань).

Було проаналізовано досвід вступної кампанії [1] до Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв та рівень підготовки здобувачів, які в 2022 р., 2023 та 2024 рр. почали навчання в Академії. Встановлено наявність деяких відмінностей в фаховій

підготовці абітурієнтів у порівнянні з минулими роками. Так, у період до 2019 р. їхнє число було значно більшим – отже, масштабнішим був і конкурс – 15 осіб-претендентів на 1 конкурсне місце.

Натомість, у 2024 р. цей показник становить 3 особи-претенденти на 1 конкурсне місце. Станом на 2024 р. під час вступної кампанії творчий конкурс відбувається в 3 тури. Це зменшує ризик корупційної складової, згідно принципів функціонування національної системи вищої освіти. Проте такий графік творчого конкурсу не дозволяє повною мірою оцінювати рівень всіх абітурієнтів одночасно, щоб виокремити серед них найбільш перспективних.

Щодо етапів творчого конкурсу для кожного абітурієнта, на сьогодні їх також є 3 (проводяться в 1 і той же день) [3]. Перший етап – оцінка фізичних і сценічних даних. Другий етап передбачає демонстрацію абітурієнтом індивідуальних здібностей до циркових жанрів за вибором (пантоміми, клоунади, ілюзії й маніпуляції, жонглювання, акробатики, еквілібристики). Третій етап дає змогу проаналізувати рівень акторської майстерності. Під час творчого конкурсу здійснюється перевірка й оцінювання творчих здібностей абітурієнтів засобом демонстрації фізичних і сценічних даних, придатності до жанру й основ акторських вмінь.

Варто зауважити, що через зменшення числа абітурієнтів дещо знизились вимоги до рівня їхньої фахової підготовки у межах кожного з трьох турів. Так само очевидним є той факт, що загальний рівень підготовки абітурієнтів через ряд вищезазначених факторів є нижчим, аніж в довоєнні часи. Таке послаблення вимог є цілком закономірним, оскільки відповідає принципам адаптивності українських вищих навчальних закладів у часи війни Росії проти України. Адже першочерговим тут є збереження всіх напрямків роботи закладу. Проте існує й позитивна тенденція: у відповідь на мінливі обставини, в яких опинилась національна освіта, в Академії в 2022 – 2022 рр. було посилено темпи й вимоги до всіх етапів фахової підготовки здобувачів освітньої програми «Циркові жанри».

ЛІТЕРАТУРА

1. Вступна кампанія 2024. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва. URL: <https://kmaecm.edu.ua/pryjmalna-komisiya/informacziya-dlya-vstupnykiv> (дата звернення: 23.10.2024).
2. Правила прийому на навчання для здобуття вищої освіти Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва у 2024 році. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/pravya-kmaeczm-2024.pdf> (дата звернення: 22.10.2024).

3. Програма вступного випробування (творчого конкурсу) для здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 026 Сценічне мистецтво освітньо-професійною програмою «Циркові жанри» на основі БЗСО конкурсна пропозиція циркові жанри. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/fmb-programa-tvorchogo-konkursu-dlya-konkursnoyi-propozycji-cyrkovi-zhanry.pdf> (дата звернення: 23.10.2024).

ПОПОВА А. О., викладач
Харківського фахового коледжу
будівництва, архітектури та
дизайну, м. Харків, України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Педагогічна майстерність є стрижневим компонентом педагогічної культури викладача. Педагогічна майстерність визначається як синтез розвиненого психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та емоційно-вольових засобів професійного самовираження, які у взаємозв'язку з якостями особистості педагога дозволяють йому успішно вирішувати завдання.

Питання педагогічної майстерності завжди було предметом уваги багатьох видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів: Я. Коменського, А. Дістервега, А. Макаренка, В. Сухомлинського, І. Зязюна та ін.

А. Макаренко вважав, що секрет педагогічної майстерності полягає в знанні особливостей педагогічного процесу, в умінні будувати його і надавати йому руху. Тому оволодіння педагогічною майстерністю доступне кожному вчителю, якщо він працює над собою, адже основою для її формування є, перш за все, практичний досвід [1].

Педагогічна майстерність – це, насамперед, висока культура організаційно-управлінської, навчально-виховної, трудової, ігрової та громадської діяльності педагога, наділеного якостями творчої особистості, що дозволяє вирішувати всі питання навчально-виховної роботи разом із учнями в умовах співробітництва і кооперації, враховуючи інтереси і рівень вихованості кожного, а також індивідуально-психологічні особливості кожного учня / студента [6].

Критеріями педагогічної майстерності викладача професійної (професійно-технічної) освіти є такі якості його професійної діяльності, як гуманність, науковість, педагогічна доцільність, ефективність, демократизм, творчість, оригінальність тощо. Вона ґрунтується на високому професійному рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Передумовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція викладача та його професійнозначущі особистісні риси і якості [5].

Майстерність викладача професійної (професійно-технічної) освіти виражається в успішному вирішенні професійно-педагогічних завдань.

До складових педагогічної компетентності викладача професійної (професійно-технічної) освіти можна віднести [2;3;5]:

професійну компетентність, яка містить знання з педагогіки, психології, логіки, принципів, форм і методів навчання і виховання; змісту предмета та індивідуальних особливостей студента; вміння спілкуватися; зрозуміло викладати навчальний матеріал, вести дискусію, використовувати наочні посібники та технічні засоби навчання, зацікавлювати і підтримувати увагу, аналізувати й оцінювати знання і вміння студентів, володіння комп'ютером; мати ораторське мистецтво, здійснювати розподіл власної уваги, орієнтування в часі;

особистісні якості – науковий світогляд, високі моральні якості, широкий кругозір та ерудиція, духовна культура, оптимізм, емоційна стійкість, наполегливість, емпатія, терпіння і доброзичливість;

педагогічна техніка – сукупність умінь і навичок, які дозволяють досягти оптимальних результатів у навчанні та вихованні студентів (міміка, жести, техніка мовлення, техніка педагогічного спілкування, вміння керувати власними емоціями, настроєм тощо);

педагогічний такт – уміння обирати відповідний тон і стиль спілкування зі студентами, колегами;

педагогічна творчість – заснована на повноті інформації, науковому прогнозуванні, здатність педагога застосовувати різні комбінації форм і методів педагогічного впливу в освітньому процесі щоразу по-новому й ефективно. Різноманітність педагогічних ситуацій, виникнення проблем, прагнення підійти до них нестандартно на основі своєї уяви визначають педагогічну творчість. Професійна діяльність, яка здійснюється «за шаблоном» значно збіднює освітній процес і негативно впливає на авторитет викладача;

гуманістична спрямованість – одна з визначальних характеристик майстерності. В її основі лежать ідеали, інтереси та ціннісні орієнтації. Гуманістична спрямованість – це орієнтація на особистість іншої людини, утвердження духовних цінностей, моральних норм поведінки і стосунків тощо;

культура мовлення – це майстерне володіння словом, уміння точно, доступно, емоційно, образно висловлювати думки, оскільки всі педагогічні задуми, цілі та завдання реалізуються в педагогічній взаємодії – спілкуванні з учнями;

педагогічні здібності – це особливі якості викладача, які визначають успішність педагогічної діяльності [6].

Практичні спеціальні педагогічні уміння доводять, що педагог-практик – це педагог, який шукає дослідницькі, уміння і навички, який знає, що є експериментальні інноваційні технології, може прогнозувати перспективи професійного розвитку.

На нашу думку, основними напрямками розвитку професійної майстерності викладача професійної (професійно-технічної) освіти є: підвищення науково-теоретичного та загальнокультурного рівня педагога; формування готовності педагога до творчості, самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення; системний характер усіх заходів з професійного розвитку; залучення педагогів до створення авторських програм, підручників, методичних розробок і рекомендацій, наукових досліджень та їх творчого впровадження.

Отже, високий рівень професійної майстерності викладача професійної (професійно-технічної) освіти надає нової якості всій роботі педагога: формується професійна позиція, що акумулює в собі вищі рівні спрямованості, знань і готовності до дії; розвинуті знання стають інструментом для самоаналізу і вияву резервів саморуху; високий рівень здібностей стимулює саморозкриття особистості, а вдосконалення педагогічної техніки — пошук результату, адекватного задумові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Добридень А. В. Педагогічна техніка вчителя у контексті ідей А. С. Макаренка. Витоки педагогічної майстерності. Сер. : Педагогічні науки. 2011. Вип. 8(1). С. 110–114.
2. Кравченко Г. Беліменко А. (2024). Педагогічна майстерність та шляхи його розвитку / Адаптивні процеси в освіті: збірник матеріалів (тез доповідей) 3-го Міжнародного наукового форуму / за заг. ред. Г.В. Єльнікової; ред. кол.: О.А. Ануфрієва, Л.О. Бачієва, В.М. Гладкова, Г.Ю. Кравченко, З.В. Рябова; упоряд. Я.Й. Васильченко. Київ: Юстон, 2024, 272 с. Adaptive Processes in Education: collection of materials (abstracts) of the 3rd International Scientific Forum / for general edr. H. Yelnykova; edr. col.: O. Anufrieva, L. Bachieva, V.

Hladkova, H. Kravchenko, Z. Ryabova; comp. Ya. Vasilchenko. Kyiv: Yuston, 2024, 272 p. С. 200-202

3. Кравченко Г. (2024). Розвиток професійної компетентності науково-педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Вісімдесят другі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 29-30 січня 2024 р.) / редкол. : О. Патряк та ін. ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Львів : ФО-П Шпак В.Б. 221 с. ISSN 2522-963X

4. Кравченко Г.Ю. (2024). Сучасні технології забезпечення якості професійної підготовки в умовах змін: електронний навчальний курс / Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 50 с.

5. Оверко Н. Я. Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2016. 258 с.

6. Помиткін Е. О. Психологічні детермінанти педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : монографія / передмова Ничкало Н. Г. Київ, 2020. С. 103–109.

ПРИХОДЬКІНА Н. О., професор
кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної
освіти ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти», доктор
педагогічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ У ПЕРІОД ЗРІЛОСТІ

Період зрілості є найбільш тривалим і продуктивним етапом життя людини. На цьому життєвому відрізку відбувається розквіт фізичних та інтелектуальних можливостей особистості, досягаються значні професійні успіхи, формуються міцні сімейні стосунки та реалізуються найважливіші життєві плани. Розуміння психологічних особливостей цього періоду має величезне значення як для самої особистості, так і для фахівців, які працюють з дорослими людьми.

Дослідження психології зрілого віку спирається на фундаментальні роботи видатних вчених. Серед них особливе місце займають праці С. Бабатіна [3], Л. Карамушка [4], О. Кокун [5], П. Лушин [6], С. Максименка [7], В. Панок [9], М. Смульсон [14], Т. Титаренко [15], Н. Чепелева [16] та ін. Кожен з цих дослідників зробив неоціненний внесок у розуміння особливостей розвитку

особистості в період зрілості, наукові розробки мають важливе значення для розуміння особливостей психічного розвитку в період зрілості та створення ефективних програм психологічного супроводу дорослих.

У сучасній психології існує декілька підходів до розуміння зрілості. Хронологічний підхід розглядає зрілість як певний віковий період життя людини. Соціальний підхід акцентує увагу на досягненні людиною певного соціального статусу та виконанні відповідних соціальних ролей. Психологічний підхід фокусується на рівні особистісного розвитку та сформованості певних психологічних характеристик. Біологічний підхід вивчає фізіологічну зрілість організму та його функціональні можливості.

Традиційно зрілий вік поділяють на період ранньої зрілості (від 20 до 40 років) та середньої зрілості (від 40 до 60 років). Кожен з цих періодів має свої особливості та завдання розвитку. У період ранньої зрілості відбувається активне професійне становлення, створення сім'ї, народження та виховання дітей, досягнення економічної незалежності. Середня зрілість характеризується досягненням найвищих професійних результатів, переоцінкою життєвих цінностей, зміною сімейних ролей та необхідністю адаптації до фізіологічних змін.

Психофізіологічні особливості періоду зрілості характеризуються складним комплексом змін в організмі та психічній сфері людини. У період зрілості спостерігається оптимальне співвідношення між функціональними можливостями організму та вимогами середовища. При цьому процеси інволюції починаються вже з 30-річного віку, проте їх темп і характер мають виражені індивідуальні особливості.

Психофізіологічний розвиток у період зрілості характеризується гетерохронністю – різночасовістю розвитку різних функцій. Так, сенсомоторні функції досягають найвищого рівня розвитку до 25 років, тоді як складні координаційні здібності можуть удосконалюватися до 35-40 років.

Важливим аспектом психофізіологічного розвитку в зрілому віці є зміни в нейроендокринній системі. За даними досліджень [3; 7; 8] відбувається поступова перебудова гормонального фону, що впливає на емоційну сферу та поведінкові реакції. У жінок ці зміни найбільш виражені в період між 45 і 55 роками (клімактеричний період), у чоловіків вони мають більш поступовий характер.

В період зрілості формуються стійкі функціональні системи, які забезпечують ефективну адаптацію до змінних умов середовища. Це дозволяє компенсувати певне зниження окремих психофізіологічних функцій за рахунок накопиченого досвіду та вироблених стратегій діяльності.

В зрілому віці відбуваються зміни в характері міжпівкульної взаємодії. Спостерігається тенденція до більш збалансованого включення обох півкуль у вирішення когнітивних завдань, що може розглядатися як компенсаторний механізм. Такі зміни сприяють більш цілісному сприйняттю дійсності та прийняттю зважених рішень.

Особливу увагу дослідники приділяють вивченню працездатності в період зрілості. На думку Т. Титаренка [15], максимальна працездатність спостерігається між 30 і 40 роками, після чого починається поступове її зниження. Однак це зниження може успішно компенсуватися за рахунок накопиченого досвіду та раціональної організації діяльності.

У контексті психофізіологічних змін важливе значення має проблема стресостійкості. Згідно дослідження В. Панок [9] у період зрілості формуються найбільш ефективні механізми подолання стресу, які базуються на оптимальному співвідношенні між рівнем активації нервової системи та характером стресора. При цьому, як зазначає дослідник, важливу роль відіграють індивідуально-типологічні особливості нервової системи.

Значний внесок у розуміння психофізіологічних особливостей зрілого віку внесли дослідження О. Кокуна [5], який показав, що в цей період спостерігається найбільша стабільність основних властивостей нервової системи – сили, рухливості та врівноваженості нервових процесів. Це створює передумови для формування індивідуального стилю діяльності та оптимальних способів саморегуляції. У період зрілості досягається оптимальний баланс між процесами збудження і гальмування в центральній нервовій системі, що забезпечує високу ефективність довільної регуляції поведінки. При цьому важливу роль відіграє усвідомлена саморегуляція психофізіологічних станів.

Когнітивний розвиток у зрілому віці характеризується складною динамікою та якісними змінами інтелектуальних функцій. Згідно з дослідженнями П. Балтса [17], в період зрілості відбувається диференціація двох форм інтелекту: кристалізованого та флюїдного.

Кристалізований інтелект, який базується на накопиченому досвіді та знаннях, продовжує розвиватися протягом усього періоду зрілості. Це проявляється у здатності вирішувати професійні завдання, використовувати набуті знання в нових ситуаціях, формулювати експертні судження.

К. Уорнер Шейє [20] у своєму лонгітюдному дослідженні виявив, що пік розвитку різних когнітивних здібностей припадає на різні періоди зрілості. Так, індуктивне мислення досягає максимуму близько 25 років, просторова орієнтація – в 31 рік, вербальна пам'ять – в 36 років, а здатність до обчислень – в 39 років. При цьому загальна здатність до вирішення практичних життєвих завдань може зростати до 50 років і довше.

Особливу увагу дослідники приділяють розвитку метакогнітивних процесів у зрілому віці. Згідно дослідження С. Максименка [7] дорослі люди демонструють більш високий рівень метакогнітивної обізнаності – здатності аналізувати власні пізнавальні процеси та керувати ними.

Р. Стернберг [21] підкреслює, що в період зрілості відбувається формування індивідуального інтелектуального стилю, який виражається у способах переробки інформації, прийняття рішень та розв'язання проблем. При цьому інтелектуальний розвиток тісно пов'язаний з професійною діяльністю та загальною активністю особистості.

Важливим аспектом когнітивного розвитку в зрілому віці є формування експертного мислення. К. Еріксон [18] встановив, що експерти відрізняються не стільки загальними здібностями, скільки глибоким розумінням специфіки своєї галузі та здатністю бачити неочевидні зв'язки між явищами. Важливою характеристикою зрілого мислення є мудрість – експертна система знань, орієнтована на практичну сторону життя.

В період зрілості розвивається здатність до багатовимірного аналізу проблем, врахування контексту ситуації та прогнозування наслідків рішень. С. Максименко [7] підкреслює роль життєвого досвіду у формуванні когнітивних структур, які забезпечують ефективне функціонування в професійному та соціальному контексті.

Особливості пам'яті в зрілому віці досліджувала Т. Титаренко, яка виявила, що при загальному зниженні швидкості запам'ятовування, зростає точність та осмисленість мнемічних

процесів. У дорослих людей краще розвинена логічна пам'ять, яка базується на розумінні внутрішніх зв'язків матеріалу, що запам'ятовується.

Важливо відзначити, що когнітивний розвиток у зрілому віці значною мірою залежить від активності особистості та характеру діяльності. Дослідження К. Шайе [20] показують, що люди, які займаються інтелектуально складною діяльністю, демонструють вищі показники когнітивного функціонування і довше зберігають інтелектуальну активність.

Емоційно-вольова сфера в період зрілості характеризується більшою стабільністю та контрольованістю порівняно з попередніми віковими періодами. Доросла людина здатна краще розуміти та контролювати свої емоції, проявляти емпатію до інших. Розвиваються такі вольові якості як самоконтроль, цілеспрямованість, відповідальність та наполегливість.

Особистісний розвиток у зрілому віці пов'язаний із формуванням стійкої самосвідомості та Я-концепції. Відбувається переоцінка життєвих цінностей та смислів, формується більш реалістична самооцінка та рівень домагань. Важливого значення набуває професійна самореалізація та досягнення професійної майстерності.

Професійне становлення є одним з ключових аспектів розвитку в період зрілості. Професійне становлення – це процес прогресивної зміни особистості під впливом соціальних впливів, професійної діяльності та власної активності, спрямованої на самовдосконалення. Є декілька стадій цього процесу, які припадають на період зрілості: стадія пробності (25-30 років), стадія стабілізації (30-44 роки) та стадія підтримки (45-64 роки).

Професійне становлення у зрілому віці характеризується формуванням індивідуального стилю діяльності, який дозволяє людині найбільш ефективно використовувати свої сильні сторони та компенсувати слабкі. У цей період відбувається активний розвиток професійної самосвідомості, що включає усвідомлення людиною норм, правил, моделей своєї професії як еталонів для усвідомлення своїх якостей.

Виділяється два способи професійного розвитку: професійне функціонування (адаптація) та професійний розвиток (творчість, особистісне зростання). При цьому успішність професійного становлення значною мірою залежить від відповідності

індивідуально-психологічних особливостей людини вимогам професії.

У період зрілості особливого значення набуває професійна компетентність, що включає не тільки спеціальні знання та вміння, але й здатність до професійного спілкування, відповідальність за результати своєї праці, здатність до професійного зростання. Важливим аспектом професійного становлення є формування професійної ідентичності – відчуття своєї приналежності до професійної спільноти та прийняття її цінностей.

Водночас процес професійного становлення може супроводжуватися кризами професійного розвитку. Виділяється криза професійних експектацій (на стадії професійної адаптації), криза професійного зростання (на стадії первинної професіоналізації), криза професійної кар'єри (на стадії вторинної професіоналізації) та криза соціально-професійної самоактуалізації (на стадії майстерності).

Особливу увагу дослідники приділяють проблемі професійного вигорання, що є формою професійної деформації особистості. Дослідження К. Масlach показують, що синдром професійного вигорання включає емоційне виснаження, деперсоналізацію та редукцію професійних досягнень.

Підготовка викладачів для роботи з дорослими здобувачами освіти має спиратися на фундаментальні принципи андрагогик. Навчання дорослих має враховувати їх життєвий досвід, професійні потреби та прагнення до самореалізації. Сучасна підготовка андрагогів повинна базуватися на компетентнісному підході та враховувати специфіку освіти дорослих як особливої сфери освітньої діяльності.

При підготовці магістрантів ОПП «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» особливу увагу слід приділяти формуванню розуміння психологічних особливостей дорослих здобувачів освіти. Дорослі здобувачі характеризуються усвідомленою потребою в навчанні, яка тісно пов'язана з їхнім професійним та особистісним розвитком. Вони прагнуть до негайного застосування отриманих знань на практиці та спираються на власний професійний і життєвий досвід. Важливими характеристиками дорослих здобувачів є високий рівень самостійності та відповідальності, а також значний вплив часових, професійних та соціальних факторів на процес навчання.

О. Аніщенко [1] наголошує на важливості формування психологічної готовності майбутніх викладачів до роботи з дорослими. Ця готовність включає когнітивний компонент, який передбачає глибоке знання психології дорослої людини, розуміння особливостей навчання в різні періоди дорослості, володіння методами діагностики освітніх потреб та знання механізмів мотивації дорослих до навчання. Емоційно-вольовий компонент виражається через розвиток емпатії та толерантності, здатність до саморегуляції, емоційну стійкість та готовність до подолання труднощів. Поведінковий компонент проявляється у навичках ефективної комунікації, вмінні створювати сприятливий психологічний клімат, здатності до гнучкої адаптації навчального процесу та навичках фасилітації групової роботи.

Н. Протасова [11] підкреслює, що формування андрагогічної компетентності магістрантів має відбуватися через розвиток здатності до андрагогічної діагностики. Це передбачає формування вміння визначати освітні потреби дорослих, аналізувати їхній професійний досвід та оцінювати готовність до навчання. Важливим аспектом є розвиток навичок проектування освітнього процесу, що включає вміння розробляти індивідуальні освітні траєкторії, створювати гнучкі навчальні програми та адаптувати навчальний матеріал відповідно до потреб дорослих здобувачів. Використовується широкий спектр методів психологічної підготовки магістрантів. Особливу ефективність демонструють інтерактивні методи, такі як моделювання ситуацій професійної діяльності, рольові та ділові ігри, групові дискусії та аналіз конкретних випадків. Важливе місце займають рефлексивні методи, що включають аналіз професійних ситуацій, ведення рефлексивного щоденника, супервізійні сесії та групові обговорення досвіду. Практико-орієнтовані методи реалізуються через стажування, практичні заняття з дорослими групами, проєктну роботу та менторство.

В. Олійник [8] акцентує увагу на необхідності організації психологічного супроводу професійного становлення майбутніх андрагогів. Такий супровід має реалізовуватися через систему індивідуальних консультацій, групових супервізій, тренінгів професійного розвитку, роботу в балінтовських групах та коучингові сесії. Це дозволяє забезпечити комплексну підтримку професійного

розвитку магістрантів та сприяє формуванню їхньої професійної ідентичності.

Л. Сігаєва [13] наголошує на важливості створення рефлексивного освітнього середовища, яке забезпечує практико-орієнтований характер навчання та дозволяє ефективно використовувати досвід самих магістрантів як важливий ресурс навчання. Особливу роль відіграє впровадження системи психологічного супроводу та організація стажування в закладах освіти дорослих.

С. Сисоєва [12] пропонує оцінювати ефективність підготовки магістрантів через аналіз рівня розвитку їхньої андрагогічної компетентності, сформованості психологічної готовності до роботи з дорослими, розвитку професійно важливих якостей, здатності до самоосвіти та професійного саморозвитку, а також через оцінку практичних навичок роботи з дорослими групами.

Таким чином, період зрілості є найбільш тривалим і значущим етапом життя людини, який характеризується максимальним розвитком фізичних, інтелектуальних та особистісних можливостей. Розуміння психологічних особливостей цього періоду дозволяє ефективно долати вікові кризи, підтримувати професійний розвиток, будувати гармонійні сімейні відносини та зберігати психологічне здоров'я. Знання закономірностей психічного розвитку в період зрілості допомагає особистості краще розуміти себе, планувати свій розвиток, вирішувати життєві завдання та досягати поставлених цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщенко О. Зарубіжний досвід підготовки андрагогів: аналіз дисертаційних досліджень у галузі педагогічних наук в Україні. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2020. Т. 18, № 2. С. 131–150. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(18\).2020.131-150](https://doi.org/10.35387/od.2(18).2020.131-150)(дата звернення: 03.11.2024).
2. Аніщенко О. Освіта дорослих і розвиток громадянського суспільства в Україні. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2023. Т. 24, № 2. С. 25–35. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.25-35](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.25-35)(дата звернення: 03.11.2024).
3. Бабатіна С. І. Психологічні технології розвитку темпоральних характеристик особистості в студентському віці. Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологія. 2016. Т. 21, вип. 3 (41). С. 15–27.
4. Карамушка Л. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: основні вияви та ресурси. «Scientific notes of the University»KROK». 2022. С. 124–133. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-67-124-133>(дата звернення: 03.11.2024).

5. Кокун О. М. Життєве та професійне самоздійснення як предмет дослідження сучасної психології. Практична психологія та соціальна робота. 2013. № 9 (174). С. 1–5.
6. Лушин П.В. (2020). Екологічна психологічна допомога: екофасилітація. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України.
7. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці : методологія, методи, програми, процедури : навч. посіб. для вищ. шк. Київ : Наук. думка, 1999. 216 с.
8. Олійник В. В. Індивідуалізація освітнього процесу в системі післядипломної освіти на новому етапі розвитку української школи. Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки». 2017. Вип. 3 (32). С. 71–85.
9. Панок В. Прикладна психологія у педагогічній практиці України. Психологія і суспільство. 2017. № 4 (70). С. 94–108.
10. Приходькіна Н. О. Особливості підготовки фахівці за магістерською програмою «Педагогіка вищої школи « у ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2013. Вип. № 41. С. 278–284.
11. Протасова Н. Г. Актуальні проблеми теорії і практики управління освітою дорослих в Україні. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2013. Вип. 7. С. 149–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2013_7_16
12. Сисоева С. Загальна педагогіка в сучасному науковому дискурсі. Педагогічний процес: теорія і практика. 2019. Вип. 1/2 (64/65). С. 7–14.
13. Сігаєва Л. Є. Трансформація університетської освіти: історія та реалії. Наукові записки. 2021. № 150. С. 145–152. URL: <https://doi.org/10.31392/nz-npu-150.2021.14>(дата звернення: 03.11.2024).
14. Смульсон М. А. Інтелектуальні метакогніції та конструювання особистісного досвіду в похилому віці. Актуальні проблеми психології. - 2021. Т. 2, Вип. 13. С. 39–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2021_2_13_5
15. Титаренко Т. Посттравматичне життєтворення особистості: методи діагностики і відновлення. Psychology of Personality. 2020. Т. 10, № 1. С. 186–192. URL: <https://doi.org/10.15330/ps.10.1.186-192>(дата звернення: 03.11.2024).
16. Чепелева Н.В. (2020). Самопроектування особистості у дискурсивному просторі: монографія. Київ: Педагогічна думка.
17. Baltes P. B. Theoretical propositions of life-span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. Developmental Psychology. 1987. Vol. 23, no. 5. P. 611–626. URL: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.23.5.611>(date of access: 03.11.2024).
18. Ericsson K. A. An expert-performance perspective of research on medical expertise: the study of clinical performance. Medical Education. 2007. Vol. 41, no. 12. P. 1124–1130. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2007.02946.x>(date of access: 03.11.2024).
19. Maslach C. Burnout Research in Social Services. Journal of Social Service Research. 1987. Vol. 10, no. 1. P. 95–105. URL: https://doi.org/10.1300/j079v10n01_09(date of access: 03.11.2024).
20. Schaie K. W. Developmental changes in response differentiation on a

color-arrangement task. Journal of Consulting and Clinical Psychology. 1968. Vol. 32, no. 2. P. 233–235. URL: <https://doi.org/10.1037/h0025572>(date of access: 03.11.2024).

21. Sternberg. Neuroscience of Intelligence or Neuroscience of G?. The American Journal of Psychology. 2019. Vol. 132, no. 2. P. 262. URL: <https://doi.org/10.5406/amerjpsyc.132.2.0262>(date of access: 03.11.2024).

22. Williams A. M., Ericsson K. A. Perceptual-cognitive expertise in sport: Some considerations when applying the expert performance approach. Human Movement Science. 2005. Vol. 24, no. 3. P. 283–307. URL: <https://doi.org/10.1016/j.humov.2005.06.002>(date of access: 03.11.2024)

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

В умовах євроінтеграції в галузі вітчизняної освіти актуалізується проблема педагогічного менеджменту в контексті професійно-творчого розвитку здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Сучасний педагогічний менеджмент – це динамічна галузь, яка постійно розвивається та адаптується до нових викликів освітнього середовища. Він охоплює комплекс управлінських процесів, спрямованих на ефективне функціонування навчального закладу та забезпечення високої якості освітніх послуг.

Ключовими аспектами сучасного педагогічного менеджменту є:

1) інноваційність (упровадження нових педагогічних технологій, методів навчання та оцінювання, використання цифрових інструментів);

2) орієнтація на особистість (індивідуалізація навчання, створення умов для саморозвитку кожного учня, розвиток критичного мислення та творчих здібностей);

3) педагогічна взаємодія та співпраця (залучення всіх учасників освітнього процесу – учнів, вчителів, батьків, громадськості – до прийняття рішень та спільної роботи);

4) лідерство (формування лідерських якостей у педагогів, створення атмосфери довіри та взаємопідтримки);

5) постійне підвищення якості освітніх послуг через систему внутрішнього контролю та зовнішньої експертизи;

6) соціальна відповідальність тощо.

Педагогічний менеджмент відіграє ключову роль у формуванні особистості майбутнього педагога – і не лише у формуванні системи спеціальних компетентностей, а й у стимулюванні його професійного і творчого розвитку.

Професійно-творчий розвиток пов'язаний зі способом мислення у сфері управління людським потенціалом в освіті; з огляду на це постала необхідність освіти впродовж усього життя. Управління професійно-особистісним розвитком педагогічного персоналу – це процес цілеспрямованої реалізації стратегії управління в закладі вищої освіти, спрямований на формування певних компетентностей майбутніх педагогів [2].

Управління професійно-творчим розвитком майбутніх педагогів ґрунтується на принципах: науковості (передбачає врахування під час організації освітнього процесу в закладах освіти досягнень педагогіки, психології, методик викладання навчальних дисциплін, кібернетики тощо); демократизації; гуманізації; плановості; компетентності; цілеспрямованості; оптимізації; ініціативи й активності; об'єктивності в оцінці студентських навчальних досягнень; креативності тощо.

Одним із завдань управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів-педагогів є забезпечення методичного супроводу студентів у контексті формування та розвитку професійної компетентності, організації самоосвіти педагогів як засобу професійного саморозвитку.

Серед основних функцій управління процесом професійно-творчого розвитку майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук виокремлюємо:

- забезпечення сприятливого освітнього середовища (забезпечення сучасним матеріально-технічним оснащенням закладів вищої освіти; формування атмосфери творчості);
- створення умов для співпраці між викладачами, студентами та іншими учасниками освітнього процесу;
- стимулювання інноваційної діяльності (підтримка та впровадження нових педагогічних технологій);
- заохочення здобувачів вищої освіти до наукових досліджень та проєктної діяльності;
- організація конкурсів, конференцій та інших заходів для обміну досвідом;
- розвиток професійних компетентностей (створення можливостей для стажування та практики в освітніх закладах; організація тренінгів та семінарів з актуальних питань педагогіки);
- підтримка професійного зростання викладачів ЗВО;

- формування у майбутніх магістрів-педагогів лідерських якостей (залучення студентів до участі в управлінні навчальним процесом; розвиток навичок комунікації, командної роботи та прийняття рішень);

- створення можливостей для самореалізації та ініціативи (підтримка творчого потенціалу; створення умов для розвитку творчих здібностей; підтримка індивідуальних траєкторій розвитку) тощо.

Перманентний розвиток майбутнього професіонала є результатом систематичного вдосконалення, розширення та зміцнення спектра знань, розвитку якостей особистості, необхідних для оволодіння новими професійно-творчими знаннями, вміннями і навичками [1].

Ефективними заходами, що можуть сприяти професійно-творчому розвитку майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук, на наш погляд, є: створення онлайн-платформ для спілкування та співпраці; розробка індивідуальних планів розвитку для кожного здобувача освіти; організація менторських програм з досвідченими педагогами; співпраця з роботодавцями для забезпечення практичної підготовки студентів; заохочення до участі в міжнародних проектах та обмінах; проведення регулярних оцінювань ефективності освітніх програм.

Процес професійно-творчого розвитку майбутніх педагогів – здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня тісно пов'язаний з формуванням особистісних якостей, рис характеру як основи професійної педагогічної діяльності. З позиції окремого майбутнього педагога як суб'єкта управління професійно-творчим розвитком це означає постійне збагачення особистісних якостей, професійних знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої ефективної педагогічної діяльності.

Отже, у контексті педагогічний менеджмент професійно-творчого розвитку майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук – це складний і багатогранний процес. Лише за умови ефективного управління освітнім закладом можна забезпечити якісну освіту та підготувати молодь до життя в динамічному світі. Роль педагогічного менеджменту в професійно-творчому розвитку майбутніх педагогів є незаперечною. Від нього залежить, якими будуть нові покоління викладачів, які зможуть не тільки передавати знання, але й формувати критичне мислення, творчі здібності та готовність до постійного навчання у здобувачів освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лук'янова Л. Б. Основоположні принципи андрагогічної моделі навчання : оптимальні умови використання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, проблеми* : збірник наукових праць. 2010. Вип. 23. С. 119–124.
2. Bruner J. S. *The Culture of Education*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1996. 224 p.

РОМАНОВА Т. А., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ГОТОВНОСТІ ДО КОРЕКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах андрагогіка, наука про навчання дорослих, набуває особливої актуальності в контексті підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти, зокрема логопедів. Адже саме вони працюють з особливою категорією клієнтів, які потребують індивідуального підходу та комплексного корекційного впливу. Тільки компетентний фахівець зі спеціальної освіти, зокрема корекційний педагог, логопед, здатний на високому професійному рівні вирішувати всі завдання, пов'язані з особами, які мають особливі освітні потреби.

Готовність майбутніх логопедів до корекційної діяльності є комплексним феноменом, який включає в себе не тільки теоретичні знання та практичні навички, але й мотивацію, ціннісні орієнтації, особистісні якості. Саме андрагогічні підходи дозволяють створити оптимальні умови для формування такої готовності.

На думку науковців, готовність учителів-логопедів до професійної діяльності – це:

– сформованість компетентностей професійної діяльності фахівця в галузі логопедії та готовність до їх реалізації у умовах закладів освіти різного типу» (Н Сінопальнікова [5, с. 162]);

– «процес професійного становлення особистості, що передбачає використання сукупності прийомів соціального впливу на особистість студента, залучення його до різних видів навчальної і позанавчальної діяльності з метою набуття системи професійно важливих якостей, необхідних для роботи з особами з порушеннями мовлення, системного освоєння основ логопедичного знання та формування професійної готовності учителя-логопеда, який має практичні вміння навчати, виховувати, діагностувати й корегувати мовлення дітей, підлітків і дорослих» (С. Чупахіна, Т. Потапчук, А. Лякішева [4, с. 175]) тощо.

Як бачимо, готовність майбутнього логопеда до корекційної діяльності – це комплексний феномен, який охоплює не лише теоретичні знання та практичні навички, але й особистісні якості, мотивацію та готовність до постійного професійного розвитку. Ця готовність є запорукою успішної роботи логопеда з дітьми, які мають порушення мовлення.

Ученими визначено організаційно-педагогічні умови, необхідні для розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців в галузі логопедії (М. Берегова [1]); розкриваються аспекти розвитку професійно-педагогічної компетентності логопедів; ведуться дослідження щодо проблем розвитку комунікативної культури у майбутніх учителів-логопедів (Ю. Максимів [3]).

Науковці зазначають, що «майбутні учителі-логопеди мають оволодіти низкою академічних компетентностей: застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності; реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими потребами; здійснювати діагностико-консультативну діяльність; застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження; здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку впродовж усього життя. Також важливі такі соціально-особистісні компетентності: працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів; працювати в команді,

здатність до міжособистісної взаємодії; дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт – суб'єктної комунікації тощо» (Ю. Максимів, С. Чупахіна [2, с. 70]0.

Готовність майбутнього логопеда до корекційної діяльності можна розглядати як багатокомпонентну структуру, що включає:

- теоретичну готовність (глибокі знання з фонетики, лексикології, граматики, психолінгвістики, нейропсихології, патології мовлення, основ спеціальної педагогіки);

- практичну готовність (володіння методами і прийомами корекційної роботи, вміння складати індивідуальні програми корекції, проводити логопедичний масаж, артикуляційну гімнастику тощо);

- особистісну готовність (емпатію, терпіння, спостережливість, комунікабельність, відповідальність, готовність до постійного самовдосконалення) тощо.

Інтеграція усіх видів підготовки (методологічної, методичної, культурологічної, психолого-педагогічної, дидактичної, спеціальної, професійно-етичної) майбутніх учителів-логопедів дасть можливість значно підвищити їх готовність до професійної діяльності [4, с. 178–179].

Серед ключових ознак компетентного логопеда можна виокремити:

- глибокі знання анатомії, фізіології та патології мовленнєвого апарату;

- розуміння принципів розвитку мовлення в онтогенезі;

- знання різних видів мовленнєвих порушень та їх причин;

- володіння методами та прийомами діагностики мовленнєвих порушень;

- відповідальність та професійна надійність;

- уміння розробляти індивідуальні плани корекційно-розвиткової роботи з урахуванням особливостей кожного учня;

- володіння різноманітними методами та прийомами корекційно-розвиткової роботи;

- вміння використовувати сучасні інформаційні технології в корекційно-розвитковій роботі;

- вміння вести документацію;

- креативність та вміння знаходити нестандартні рішення проблем;

- прагнення до саморозвитку та постійного вдосконалення своїх знань та навичок;

- дотримання етичних принципів роботи, конфіденційності інформації про вихованців;

– вміння працювати в команді з іншими фахівцями (психологами, дефектологами, неврологами, нейропсихологами), що дає змогу краще розуміти їхні проблеми та підбирати найбільш ефективні методи корекційно-розвиткової роботи.

Готовність майбутніх логопедів до корекційної діяльності має складну структуру, яка охоплює три рівні: теоретичний (знання теоретичних основ інклюзивної освіти, законодавства, особливостей психофізичного розвитку осіб з особливим освітніми потребами, специфіки мовленнєвих порушень у них, методів та прийомів роботи з ними); практичний (уміння застосовувати теоретичні знання на практиці, проводити діагностику мовленнєвого розвитку осіб з особливим освітніми потребами, розробляти та реалізовувати індивідуальні плани корекційно-розвиткової роботи, співпрацювати з іншими фахівцями інклюзивної команди, створювати сприятливе мовленнєве середовище для осіб з особливими освітніми потребами, використовувати інформаційно-комунікаційні технології в роботі з ними); особистісний рівень (наявність емпатії, толерантності, поваги до різноманітності, вміння працювати в команді, гнучкості, креативності, відповідальності, надійності, оптимізму та віри в можливість осіб з особливим освітніми потребами).

Виокремимо ключові аспекти андрагогічного підходу в підготовці логопедів:

– активність та самостійність студентів (залучення студентів до науково-дослідницької роботи, аналізу наукової літератури, проведення власних досліджень);

– стимулювання самостійного пошуку інформації та розв'язання професійних завдань;

– організація дискусій, круглих столів, де студенти можуть обмінюватися досвідом та поглядами;

– орієнтація на практичну діяльність (проведення практичних занять у спеціальних (корекційних) закладах, центрах; співпраця з досвідченими логопедами; розробка та реалізація власних корекційних програм);

– індивідуалізація навчання (врахування індивідуальних особливостей кожного студента, його сильних сторін та потенціалу, розробка індивідуальних навчальних траєкторій, надання студентам можливості обирати теми для самостійної роботи);

– розвиток критичного мислення та аналітичних здібностей у майбутніх учителів-логопедів.

Готовність майбутнього логопеда до корекційної діяльності є запорукою успішної реалізації його професійних завдань. Від рівня підготовки логопеда залежить ефективність корекційної роботи.

Отже, формування у майбутніх логопедів готовності до корекційної діяльності – це безперервний процес, який починається ще на етапі навчання в університеті. Важливо, щоб майбутні логопеди мали можливість не лише отримати теоретичні знання, але й набути практичного досвіду роботи з учнями з особливими освітніми потребами. Формування готовності майбутніх логопедів до корекційної діяльності застосування сучасних андрагогічного підходу. Завданням вищої школи є підготовка фахівців, здатних не тільки передавати знання, але й розвивати в студентах творчі здібності, критичне мислення та професійну відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берегова М. І. Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 36 с.
2. Максимів Ю., Чупахіна С. Особливості становлення особистіснопрофесійних якостей майбутніх вчителів-логопедів. *Освітній простір України*. Івано-Франківськ, 2018. № 13. С. 66 – 76.
3. Миронова С. П. Реалії та перспективи забезпечення інклюзивної освіти фахівцями. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 32. Ч. 2. С. 5 – 10
4. Сінопальнікова Н. М. Підготовка майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Вип. 43. 2014. С.173–180.
5. Чупахіна С. В., Потапчук Т. В., Лякішева А. В. Підготовка майбутніх учителів-логопедів до педагогічної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Вип.1. 2022. С. 159–166.
6. Шеремет М. К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*. 2011. Вип. 17 (1). С. 7–11.

СЕМЕНЕНКО Т. В., вчитель
трудового навчання, спеціаліст
вищої категорії, старший вчитель
КЗ «Запорізька спеціальна
загальноосвітня школа-інтернат
«Оберіг» Запорізької обласної ради

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ІНТЕГРАЦІЇ УЧНІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В СУСПІЛЬСТВО ЗАСОБАМИ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

Діяльнісний підхід у навчанні, особливо трудовому, є потужним інструментом для інтеграції учнів з розладами аутистичного спектру у суспільство. Цей підхід дозволяє учням не лише здобувати знання та навички, але й розвивати соціальні, комунікативні та когнітивні здібності в контексті практичної діяльності.

Роль учителя технологічної освітньої галузі в інтеграції учнів з РАС у суспільство є багатогранною. Вона полягає в і «динамічній комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає його здатність успішно проводити професійну діяльність в умовах інклюзивного освітнього середовища; інтегроване поняття, що включає: світоглядні позиції педагога як базисну основу розвитку всіх компонентів професіоналізму, глибоку обізнаність і практичні уміння в галузі інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, розвинені професійно-значущі якості» [4, с. 50].

Робота з учнями з РАС вимагає від учителя глибокого розуміння особливостей цього розладу та індивідуального підходу до кожного учня.

Аутизм або розлади аутистичного спектру – це гетерогенна група порушень розвитку нервової системи, які мають різноманітну етіологію, але характеризуються загальними симптомами, пов'язаними з порушеннями соціальної взаємодії, спілкування і поведінки (зокрема, стереотипність і обмеженість дій або інтересів) [2].

Корекційна робота з учнями з РАС є складним, але надзвичайно важливим процесом, який спрямований на розвиток їхніх комунікативних, соціальних та когнітивних навичок. Цей процес вимагає індивідуального підходу, терпіння та професіоналізму від педагогів.

При правильній корекції, діти, у яких діагностовано аутизм, можуть успішно розвиватися, адаптуватися в суспільстві, приносити соціальну користь. Це вимагає своєчасної психолого-педагогічної корекції, точних знань і розуміння того, що потрібно робити. Всесвітня практика допомоги дітям зі спектром аутизму засвідчила, що лікування таких дітей, не враховуючи складні випадки, – це корекція, навчання й розвиток соціальності [1].

Тому завдання вчителя – максимально індивідуалізувати процес навчання, створити індивідуальні навчальні плани з урахуванням особливостей кожного учня з РАС, вибрати завдання, що відповідають інтересам і можливостям учня. Ефективним у цьому контексті є використання візуальних підказок, схем, алгоритмів для кращого розуміння завдань.

І особливо важливо структурувати освітнє середовище для учнів з розладами аутистичного спектру, зробити це безпечним і педагогічно та психологічно комфортним для школярів. Має бути чітке розбиття завдань на простіші кроки, використання візуального розкладу дня або тижня.

Варто приділяти достатню увагу й розвитку комунікативних навичок, а з цією метою створювати ситуації, що спонукають учнів до спілкування з однолітками та вчителем; використовувати мовні зразки та підказки.

Необхідно розвивати емоційний інтелект учнів з РАС, навчати їх співпраці, компромісу й толерантності, підтримувати самооцінку та мотивацію, успіхи учня в атмосфері довіри та підтримки.

Доцільною і корисною взаємодопомога, розвиток соціальних навичок, формування розуміння соціальних норм і правил поведінки. Потрібно заохочувати учнів до самостійності й відповідальності.

Діяльнісний підхід в освіті передбачає, що навчання відбувається через активну діяльність учня. Це означає, що замість пасивного сприйняття інформації, учень сам досліджує, експериментує та будує власні знання. «Діяльнісний підхід – найприродніший спосіб підготувати дитину сьогодні до світу завтра» [5, с. 50].

Трудове навчання та виховання є надзвичайно ефективним для учнів з РАС, оскільки воно – конкретне й дотичність до реального життя, адже практичні завдання допомагають учням краще розуміти і запам'ятовувати інформацію. Окрім того, школярі отримують можливість сенсорної інтеграції, працюючи з різними матеріалами й інструментами, що стимулює різні відчуття.

Під час навчання технологічної освітньої галузі у дітей продовжує розвиватися дрібна моторика, адже багато трудових завдань вимагають точних рухів пальців і кистей рук, що сприяє розвитку мови і пізнавальних процесів. А спільна робота над проектами допомагає учням набувати соціальних навичок і відчувати себе частиною колективу.

Роль учителя в інтеграції учнів з розладами аутистичного спектру в суспільство засобами полягає в і «динамічній комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає його здатність успішно проводити професійну діяльність в умовах інклюзивного освітнього середовища; інтегроване поняття, що включає: світоглядні позиції педагога як базисну основу розвитку всіх компонентів професіоналізму, глибоку обізнаність і практичні уміння в галузі інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, розвинені професійно-значущі якості» [4, с. 50].

Учитель трудового навчання відіграє ключову роль в інтеграції учнів з РАС у суспільство. За допомогою діяльнісного підходу він може створити таке навчальне середовище, в якому кожен учень зможе реалізувати свій потенціал і досягти успіху.

У процесі викладання технологічної освітньої галузі, як під час інших уроків, учням з РАС завдання пропонуються в наочній формі. Пояснення мають бути простими, повторюваними декілька разів, мовленнєві завдання повинні пред'являтися голосом різної гучності, зі зверненням уваги на тональність. Словесні коментарі бажано проводити в короткій формі. Різноманітність проявів мовленнєвих та комунікативних порушень при аутизмі передбачає різноплановість методів корекції. Засвоєння системи ігрових штампів дітьми з розладами аутистичного спектра сприяє формуванню пам'яті, уваги, сприймання [3].

Отже, роль учителя в інтеграції учнів з розладами аутистичного спектру в суспільство засобами діяльнісного підходу до навчання. Діяльнісний підхід є надзвичайно ефективним інструментом для інтеграції учнів з розладами аутистичного спектра в суспільство, особливо на уроках технологічної освітньої галузі. Цей підхід дозволяє учням не лише здобувати теоретичні знання, але й застосовувати їх на практиці, що сприяє розвитку багатьох важливих життєвих навичок, відкриває широкі можливості для розвитку учнів з РАС, допомагає підвищити самооцінку, впевненість у своїх силах та краще адаптуватися до соціального середовища.

ЛІТЕРАТУРА

9. Гладун Т. О. Розвиток соціальності дітей з розладами аутичного спектру: соціально-педагогічний дискурс проблеми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 8 (52). с. 294–300.
10. Дитячий аутизм: лікування іпотерапією. URL: <https://hippotherapy.in.ua/treatment-of-infantile-autism>.
11. Конопацька О. Науково-методичний супровід навчання, виховання та соціалізації дітей зі спектром аутистичних порушень. *Житомирщина педагогічна*. 2021. № 4 (24). URL: https://znayshov.com/News/Details/zhytomyrshchyna_pedagogichna_4_2021.
12. Мартинчук О. В. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна». 2018. № (1) 15. С. 49–53.
13. Татаренко О. М. Діяльнісний підхід на уроках трудового навчання (технологій) в контексті НУШ. URL: https://znayshov.com/FR/15695/mv_58-214-222.pdf

СИВА О. М., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрогогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА РАДІОТЕХНІКИ У ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Електронні комунікації та радіотехніка - це комплексна індустрія, що надає клієнтам різні види послуг, розробляє і впроваджує нововведення, створює та використовує устаткування для передавання та/або приймання знаків, сигналів, зображень та звуків або повідомлень з використанням електронних, електромагнітних, мережових комп'ютерних та інформаційних технологій. [1] У Державному університеті інформаційно-

комунікаційних технологій після навчання терміном у півтора роки здобувачі вищої освіти можуть отримати другий (магістерський) рівень.

У 2016 році Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій (У минулого Державний університет телекомунікацій) вступив до Міжнародного союзу електрозв'язку. [2] На цей момент ДУІКТ є єдиним університетом України, який входить в МСЕ.

Паралельно спеціальність 172 «Електронні комунікації та радіотехніка» викладають 27 закладів вищої освіти України, в тому числі: КНУ імені Тараса Шевченка, Національний авіаційний університет, Національний університет «Львівська політехніка», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Ціллю навчання на спеціальності 172 «Електронні комунікації та радіотехніка» є формування та розвиток комплексу знань, умінь та навичок для застосування у професійній діяльності у сфері телекомунікаційних систем та мереж, здатність до застосування процесів сигналізації на телекомунікаційних мережах різних рівнів та здійснювати їх розрахунок в інтересах сучасних мереж зв'язку та мереж наступного покоління.

Вже у першому семестрі майбутні фахівці отримують знання у сфері сучасних універсальних та спеціалізованих інформаційних систем та програмних продуктів, необхідних для прийняття та імплементації інженерних та управлінських рішень у галузі телекомунікацій. Основними способами передачі змісту освітньої програми є проведення лекцій, практичних, лабораторних і індивідуальних занять, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, тестування, презентацій, змістовні кейси від компаній-партнерів кафедри, науково-педагогічна, науково-дослідна, переддипломна практики.

Освітня програма будується на основі реалізації вимог Європейської рамки ІКТ-компетецій (The European e-Competence Framework 2.0) та Computer Science Curricula 2013 з підготовки фахівця із телекомунікаційної інженерії. Передбачена практика, з метою забезпечення умов підготовки фахівця в реальному середовищі майбутньої професійної діяльності. Залучення до викладацької діяльності керівників та професіоналів, які працюють в системі професійної освіти та на виробництві в галузі телекомунікацій, а також представників бізнесу, з метою передачі передового досвіду майбутньому фахівцю, висвітлення в навчальному процесі останніх досягнень науки і техніки, правил ведення успішного бізнесу. Реалізація процесного підходу при

конструюванні змісту профільно-орієнтованих навчальних дисциплін. Рекомендується реалізація студентської мобільності, академічної співпраці та молодіжних обмінів.

Викладання проводиться державною мовою. Також іноземною мовою (англійською) проводиться викладання певних дисциплін, а саме: «Фахова іноземна мова», «Інформаційна безпека інноваційної діяльності», «Технологія хмарних обчислень», які формують професійні компетентності. Викладання спрямовано на засвоєння знань, умінь і навичок для подальшого застосування у практиці.

Майбутні магістри мають змогу вивчати методи наукового пізнання, загальнонаукові та спеціальні методи, професійні методики та технології, необхідні для забезпечення ефективної професійної та педагогічної діяльності. Також мають здатність обґрунтовувати наукову проблему, розробляти методику та план наукового дослідження, добирати інформаційні джерела наукових досліджень, оформляти результати наукових досліджень; вирішувати типові завдання з усіх напрямків професійної діяльності на первинних посадах з обов'язковим дотриманням вимог безпеки і стандартів з охорони праці, використанням останніх досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду збереження життя, здоров'я і працездатності підлеглих працівників і третіх осіб; застосовувати набуті теоретичні знання на практиці при розв'язуванні задач проектування і оптимізації мереж, систем та пристроїв телекомунікацій.

Магістр з електронних комунікацій та радіотехніки (випускник) Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій здатний виконувати професійні роботи за Державним класифікатором професій ДК 003: 2010:

- основна – 2144.2 - інженер інформаційно-телекомунікаційних систем;
додаткова:
 - 2144.1 – науковий співробітник (електроніка, телекомунікації);
 - 2310.2 - викладач закладу вищої освіти.
- Також може обіймати професії:
- інженер електрозв'язку;
 - інженер інформаційно-телекомунікаційних технологій;
 - інженер з організації виробничих процесів електрозв'язку;
 - інженер лінійних споруд електрозв'язку та абонентських пристроїв;
 - інженер мережі стільникового зв'язку;
 - інженер-електронік. [3]

Інформація про освітню програму, її освітні компоненти та вимоги до осіб, які можуть здобувати вищу освіту за цією програмою розміщена на офіційному сайті Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій. Усі освітні компоненти освітньої програми забезпечені навчально-методичними матеріалами, є у вільному доступі у якості ресурсів бібліотеки, електронної бібліотеки Університету та системи дистанційного навчання Moodle.

Однак, багато знань в цій галузі вимагають глибокого розуміння фізики, математики та інших наук, що може стати викликом для деяких здобувачів вищої освіти. Деякі експерименти та практичні справи вимагають доступу до спеціалізованого обладнання, яке може бути дорогим та складнодоступним. Галузь електронних комунікацій та радіотехніки постійно розвивається, що означає, що студентам потрібно постійно оновлювати свої знання та навички, щоб бути в курсі останніх технологічних трендів. Також це популярна галузь, і конкуренція за робочі місця може бути високою, особливо в окремих спеціалізованих секторах, таких як дослідницька робота або розробка нових технологій.

Отже, навчання на спеціальності 172 «Електронні комунікації та радіотехніка» у Державному університеті інформаційно-комунікаційних технологій відкриває широкі перспективи для розвитку кар'єри та особистого зростання у цій захоплюючій та динамічній галузі. Фахівці з електронної та радіотехніки широко запрошуються на роботу у всьому світі, що відкриває можливості для роботи в різних країнах та культурних середовищах.

ЛІТЕРАТУРА

1. ЕЛЕКТРОННІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РАДІОТЕХНІКА URL: <https://svet-koledg.com.ua/elektronni-komunikaciyi-ta-radiotekhnika-telecommunications-and...-5ed8e3774279584a94f2ff21-5ee9e2f7184afe36d75d63a2>
2. МІЖНАРОДНИЙ СОЮЗ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ URL: <https://duikt.edu.ua/ua/news-1-9-3288-mizhnarodniy-soyuz-elektrozvyazku>
3. Анотація освітньо-професійної програми «Телекомунікаційні системи та мережі» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузь знань 17 «Електроніка та телекомунікації» спеціальність 172 «Електронні комунікації та радіотехніка» освітня кваліфікація «Магістр з телекомунікацій та радіотехніки» URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/1741-pidgotovka-magistriv-kafedra-telekomunikaciyinih-sistem-ta-merezh>

СИМЧУК В. В., вчитель початкових класів Товариства з обмеженою відповідальністю «Коцюбинська приватна гімназія «АТЛАНТ ВАН СКУЛ»; здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

На сьогоднішній день управління маркетинговими комунікаціями у закладах загальної середньої освіти стає дедалі важливішим аспектом, оскільки навколишнє конкурентне середовище вимагає від них ефективних стратегій просування та залучення уваги громадськості, батьків, та потенційних учнів. Проте, багато аспектів цієї проблеми, зокрема ефективність різних видів маркетингових комунікацій (веб-сайти, соціальні мережі, реклама тощо), вплив емоційного контенту на аудиторію, та стратегії взаємодії з різними сегментами аудиторії, можуть залишатися недостатньо дослідженими.

Недостатнє вивчення окремих аспектів управління маркетинговими комунікаціями в контексті загальної середньої освіти створює прогалини у розумінні ефективних стратегій, інструментів та технік комунікації, які могли б підвищити якість освіти та залучити більше стейкхолдерів до співпраці з навчальними закладами [2].

На сьогоднішній день існує ряд конкретних проблем, які потребують уваги та вивчення. По-перше, багато закладів освіти ще не мають чіткої стратегії маркетингових комунікацій, що може призвести до втрати конкурентоспроможності та втрати репутації. По-друге, зростаюча конкуренція в освітньому секторі та зміни у споживчих уподобаннях ставлять під сумнів ефективність традиційних підходів до маркетингу. По-третє, в

контексті цифрової трансформації важливо розуміти, як нові технології та медіа впливають на сприйняття та споживання інформації навчальними закладами [3].

Крім того, з урахуванням стрімкої зміни медіа-ландшафту та технологічних інновацій, які постійно відбуваються, існує постійна потреба в актуальних та адаптивних стратегіях управління маркетинговими комунікаціями. Тому дослідження у цій області може мати велику значимість для розвитку як наукового напрямку, так і практичної роботи управління закладами загальної середньої освіти.

Управління маркетинговими комунікаціями в закладах освіти є важливим аспектом сучасного освітнього менеджменту, що спрямований на підвищення конкурентоспроможності закладу, покращення його іміджу та залучення нових учнів.

Управління маркетинговими комунікаціями закладу загальної середньої освіти має бути спрямоване на ефективне інформування, залучення та утримання цільової аудиторії (учнів, батьків, вчителів, громади) з метою підвищення престижу закладу, формування позитивного іміджу та забезпечення стабільного набору учнів.

Ефективне управління маркетинговими ресурсами включає в себе аналіз конкурентного середовища, визначення цільових аудиторій, розробку стратегій продажу та просування продуктів або послуг на ринку. Правильна організація маркетингових зусиль може відігравати вирішальну роль у досягненні конкурентної переваги та залученні клієнтів.

Управління маркетингом передбачає не лише розробку стратегій продажу та просування продуктів, але й ефективну комунікацію з цільовою аудиторією [5]. Комунікація є ключовим елементом успішної маркетингової стратегії, оскільки вона дозволяє підприємствам спілкуватися з клієнтами, надавати інформацію про продукти та послуги, будувати взаєморозуміння та створювати позитивний імідж бренду.

Сучасні заклади освіти потребують застосування елементів маркетингової діяльності в управлінні. Це пов'язано з тим, що успішність маркетингової діяльності в закладах освіти визначається їхнім позиціонуванням на ринку освітніх послуг. Позиціонування на ринку освітніх послуг дійсно є ключовим фактором успішності сучасного закладу освіти. Це пов'язано з низкою причин:

- Конкуренція: ринок освітніх послуг стає дедалі більш насиченим, що змушує заклади освіти шукати способи виділитися з-поміж конкурентів.
- Зміна потреб студентів: очікування та потреби студентів постійно змінюються, тому закладам освіти необхідно адаптуватися до цих змін, щоб залишатися актуальними.
- Необхідність залучення коштів: заклади освіти потребують коштів для свого функціонування та розвитку, тому їм необхідно активно залучати студентів та інших клієнтів [6].

Маркетинговий підхід до управління може допомогти закладам освіти досягти успіху в цих умовах. Тож питання управління маркетинговими комунікаціями закладів освіти є актуальною, складною та багатогранною науковою проблемою, яка потребує постійного дослідження та вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар О. С. Менеджмент педагогічного персоналу загальноосвітнього навчального закладу: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. С. Боднар. — Тернопіль : Астон, 2011. — 320 с.

2. Борсук Д. В. Маркетингові комунікації закладу загальної середньої освіти: їх сутність і характеристика. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 2. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-77-87](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-77-87) (дата звернення: 07.06.2024).

3. Борсук Д. В. Управління маркетинговими комунікаціями закладу загальної середньої освіти : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки : 011. Київ, 2023. 345 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/739658/1/BORSUK_dis_19_10_23_на%20друк.pdf (дата звернення: 05.06.2024).

4. Братаніч Б. В. Маркетинг в освіті як предмет філософського аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра філос. наук : 09.00.10 «Філософія освіти» / Б. В. Братаніч. — Київ : Ін-т вищої освіти АПП України, 2006. — 20 с.

5. Братко О. Маркетингова політика комунікацій: навчальний посібник. Тернопіль : Карт-бланш, 2006. 275 с.].

6. Черненко В. П., Махия Т. А. Маркетингове дослідження мотиваційного профілю потенційних абітурієнтів м. Кременчук // Інженерні і освітні технології. Кременчук : КрНУ, 2021. Т. 9. № 2. 67 с. С. 27 – 40. – Режим доступу до журн. : <http://eetecs.kdu.edu.ua>

СУШИЦЬКА Т. В., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрогогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

ПРИХОДЬКІНА Н. О., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ КУХАРІВ-КОНДИТЕРІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ

Сучасний ринок праці вимагає від фахівців кулінарної галузі не лише професійних знань та навичок, але й креативного підходу до виконання професійних завдань. В умовах високої конкуренції та постійних змін у гастрономічній індустрії особливої актуальності набуває проблема формування креативності майбутніх кухарів-кондитерів у процесі їхньої професійної підготовки в умовах професійного ліцею.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей формування креативності майбутніх кухарів-кондитерів в умовах професійного ліцею.

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми формування креативності у професійній підготовці. Так, фундаментальні дослідження психологічних аспектів креативності знаходимо у працях Дж. Гілфорда [13] та Е. Торренса [11; 12], які розглядають креативність як здатність до дивергентного мислення, що характеризується швидкістю, гнучкістю, оригінальністю та точністю. М. Шпак [10] визначає креативність як інтегративну якість особистості, що проявляється у готовності до творчої діяльності та здатності продукувати нові ідеї.

Проблема розвитку креативності у фаховій підготовці активно досліджується в останні роки вітчизняними науковцями у різних контекстах. Технологічні аспекти розвитку педагогічної креативності розглядає О. Антонова [1], педагогічні умови формування креативності у гуманітарній освіті досліджує І.

Гриненко [3]. Особливості формування педагогічної креативності в процесі професійної підготовки вивчає О. Дунаєва [5]. Специфіку розвитку креативності у майбутніх магістрів педагогічної освіти досліджує Є. Райхман [8].

Безпосередньо питання професійної підготовки фахівців кулінарного профілю висвітлені у дослідженнях М. Пальчук [7] розкриває особливості формування їх професійної компетентності. Науковці І. Дрозіч [4], О. Верес [2] підкреслюють, що креативність кухаря-кондитера проявляється насамперед у здатності створювати нові рецептури, розробляти оригінальні способи оформлення страв та кондитерських виробів, знаходити нестандартні рішення у професійних ситуаціях.

Особливу увагу науковці приділяють створенню сприятливого освітнього середовища для розвитку креативності. С. Михида [6] наголошує на важливості психологічної підтримки творчих ініціатив здобувачів та формування позитивної мотивації до творчості в професійній діяльності. М. Шафранський та М. Колісник [9] розглядають проєктні технології як ефективний засіб розвитку креативності у професійній підготовці.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволив визначити, що креативність кухаря-кондитера є складним особистісним утворенням, яке включає професійні знання та вміння, творче мислення, здатність до генерування нових ідей, готовність до експериментування з інгредієнтами та технологіями, естетичний смак та прагнення до самовдосконалення у професії.

Для виявлення особливостей формування креативності майбутніх кухарів-кондитерів було проведено експериментальне дослідження, яке охопило 45 здобувачів освіти за професією «кухар, кондитер». На етапі діагностики було використано комплекс методик для визначення рівня креативності: тест творчого мислення Е. Торренса та авторську анкету для визначення готовності до творчої діяльності у професійній сфері. Результати початкової діагностики виявили такий розподіл рівнів креативності серед здобувачів освіти (рис. 1): високий рівень продемонстрували 15% респондентів (7 осіб), середній рівень виявлено у 45% (20 осіб), низький рівень показали 40% здобувачів (18 осіб).

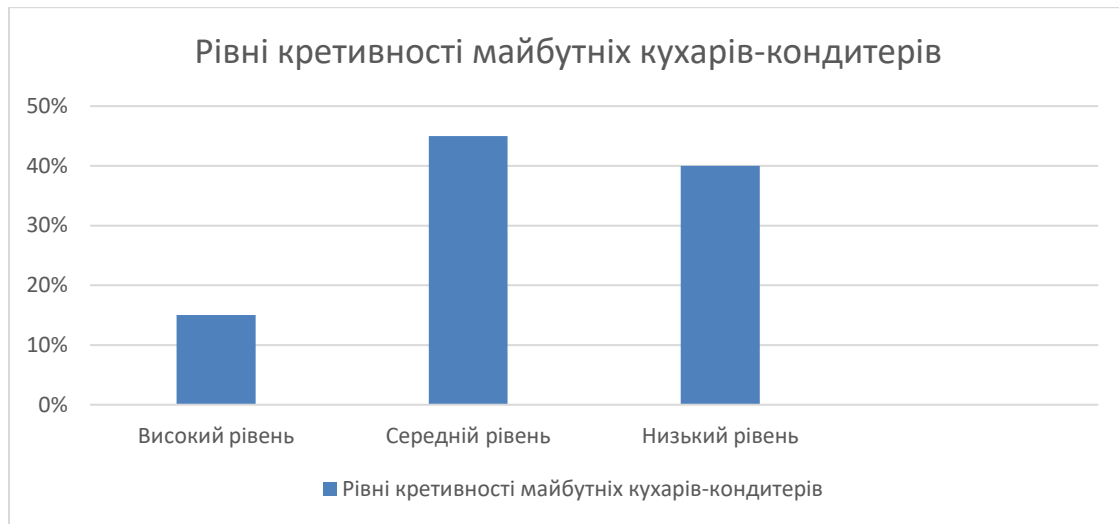

Рис. 1. Рівні креативності майбутніх кухарів-кондитерів

Аналіз окремих показників креативності засвідчив, що найбільші труднощі здобувачі відчують у генеруванні оригінальних ідей щодо створення нових рецептур та способів оформлення кулінарної продукції.

За результатами анкетування виявлено, що більшість здобувачів (67%) розуміють важливість креативності для професійної діяльності кухаря-кондитера, проте відчують невпевненість у власних творчих здібностях. Водночас 85% опитаних виявили інтерес до участі у творчих проектах та професійних конкурсах, що свідчить про наявність потенціалу для розвитку креативності.

Аналіз результатів спостереження за діяльністю здобувачів під час практичних занять показав, що вони часто дотримуються стандартних рецептур та технологій, уникають експериментування з інгредієнтами та способами оформлення виробів. Це може бути пов'язано як з недостатнім рівнем професійних знань та вмінь, так і з психологічними бар'єрами у прояві творчої ініціативи.

Дослідження виявило суттєві особливості формування креативності майбутніх кухарів-кондитерів в умовах професійного ліцею. Перш за все, встановлено тісний взаємозв'язок розвитку креативності з формуванням професійних компетентностей. Цей взаємозв'язок реалізується через включення творчих завдань у процес професійно-теоретичної підготовки, зокрема під час вивчення технології приготування їжі, організації виробництва, товарознавства харчових продуктів. На практичних заняттях здобувачі освіти виконують завдання з розробки нових рецептур, створення авторських елементів оформлення страв, модифікації традиційних технологій приготування.

Важливою особливістю є залежність розвитку креативності від створення творчого освітнього середовища. Таке середовище характеризується наявністю сучасного обладнання та інвентарю, доступом до професійної літератури та інтернет-ресурсів, можливістю експериментувати з різними інгредієнтами та технологіями. У професійному ліцеї створено навчально-виробничу майстерню, де здобувачі можуть відпрацьовувати нові технології та проводити експерименти з оформлення кулінарних виробів. Важливим елементом середовища є атмосфера творчої свободи та підтримки інноваційних ідей.

Значну роль у формуванні креативності відіграє психологічна підтримка творчих ініціатив здобувачів. Викладачі та майстри виробничого навчання використовують методи позитивного підкріплення, заохочують нестандартні рішення, допомагають долати страх помилки. Важливим аспектом є формування позитивної мотивації до творчості в професії через демонстрацію успішних прикладів креативного підходу в кулінарії, обговорення перспектив професійного розвитку, створення ситуацій успіху.

Особливого значення набуває практична спрямованість творчих завдань та їх зв'язок з реальними виробничими ситуаціями. Здобувачі освіти беруть участь у приготуванні страв для різних заходів, розробляють меню для тематичних вечорів, створюють кондитерські вироби на замовлення. Це дозволяє отримати реальний досвід творчої професійної діяльності та зворотний зв'язок від споживачів.

Ефективним виявилось використання проєктних технологій для розвитку креативності. Здобувачі розробляють та реалізують проєкти зі створення авторських страв, тематичного оформлення кондитерських виробів, розробки інноваційних технологій приготування. Важливим елементом є організація професійних конкурсів, де здобувачі можуть продемонструвати свої творчі здібності, обмінятися досвідом та отримати оцінку експертів. У ліцеї регулярно проводяться конкурси професійної майстерності, майстер-класи від провідних шеф-кухарів, виставки кулінарного мистецтва.

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки щодо особливостей формування креативності майбутніх кухарів-кондитерів в умовах професійного ліцею.

На основі теоретичного аналізу визначено сутність креативності кухаря-кондитера як інтегративної якості особистості, що включає професійні знання та вміння, творче мислення, здатність до генерування нових ідей, готовність до

експериментування з інгредієнтами та технологіями, естетичний смак та прагнення до самовдосконалення у професії.

Експериментальне дослідження виявило переважання середнього (45%) та низького (40%) рівнів розвитку креативності у здобувачів освіти. При цьому встановлено, що більшість здобувачів (67%) усвідомлюють важливість креативності для професійної діяльності, але відчувають невпевненість у власних творчих здібностях.

Визначено основні особливості формування креативності майбутніх кухарів-кондитерів: взаємозв'язок розвитку креативності з формуванням професійних компетентностей; залежність від створення творчого освітнього середовища; необхідність психологічної підтримки творчих ініціатив; важливість практичної спрямованості творчих завдань; ефективність використання проєктних технологій та професійних конкурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. Є. Технологія розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. *Нові технології навчання* : Зб. наук. праць. 2009. № 58. Ч. 1. С. 77–85.
2. Верес О. Співпраця закладу освіти з роботодавцями у підготовці майбутніх кухарів. *Інноваційна професійна освіта*. 2023. Т. 2. № 9. С. 174–177. URL: <https://doi.org/10.32835/2786-619x.2023.2.9.174-177>
3. Гриненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх вчителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Гриненко Ігор Васильович. Тернопіль, 2008. 192 с.
4. Дрозіч І. Освітні кейси у професійній підготовці майбутніх кухарів. *Інноваційна професійна освіта*. 2023. Т. 2. № 9. С. 44–47. URL: <https://doi.org/10.32835/2786-619x.2023.2.9.44-47>
5. Дунаєва О. М. Інтерактивна технологія формування педагогічної креативності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : зб. наук. праць УПДПУ ім. П. Тичини. 2007. Вип. 19. С. 138 – 143.
6. Михида С. Психологічні аспекти креативності. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2013. Вип. 114. С. 214–221.
7. Пальчук М. Еволюційний розвиток професійної підготовки виробничого персоналу в країнах ЄС: досвід Великої Британії. *Вища школа*. 2011. № 2. С. 85–98.
8. Райхман Є. І. Формування професійної креативності майбутніх магістрів педагогічної освіти в науково-дослідній роботі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2016. № 1(83). С. 112-118. <http://eprints.zu.edu.ua/21946/1/21.pdf>
9. Шафранський В., Колісник М. Тренінг розвитку невербальної креативності. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Психологія»*. 2022. № 66. С. 376–388. URL: <https://doi.org/10.34142/23129387.2022.66.26> (дата звернення: 03.12.2024).
10. Шпак М. Креативність як складова особистісного розвитку та професійного становлення студентів. *Наукові праці Міжрегіональної Академії*

управління персоналом: *Психологія*. 2023. № 2 (58). 57-62.
<https://doi.org/10.32689/maup.psych.2023.2.9>

11. Guilford J. P. *Creative Talents: Their Nature, Uses, and Development*. Buffalo, NY: Bearly Limited, 1986.

12. Guilford J. P. Creativity. *American Psychologist*. 1950. № 5. С. 444-454.
<http://dx.doi.org/10.1037/h0063487>

13. Torrance E. P. *The Torrance Tests of Creative Thinking Norms-Technical Manual Research Edition*, 1974.

ТИМОШКО Г. М., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, доктор педагогічних наук, професор

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА НОВОЇ ФОРМАЦІЇ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Глибокі соціальні й економічні зрушення, що відбуваються в третьому тисячолітті в Україні, спонукають до реформування системи освіти, яка має сприяти утвердженню людини як найвищої соціальної цінності. Виховання такої особистості доручено освітянам. Початок ХХІ ст. в Україні відзначений політичними, економічними і соціальними змінами. Ринкова система відносин істотно змінила психологію суспільства, його пріоритети, систему цінностей, вплинула на всі сфери життя, у тому числі й на освіту. В освітній простір упевнено ввійшли такі поняття, як клієнт, конкуренція, освітня послуга, ринок, Нова українська школа, інклюзивна особистісно-зорієнтована освіта і непередбачувані дефініції – ПАНДЕМІЯ та КАРАНТИН. Та найбільш неочікуваною бідою є ВІЙНА, яку нав'язала українському народові Росія. Україна потребує звитяжних успіхів і на фронті військових дій і на освітянському фронті, де формуються життєві і професійні компетентності здобувачів освіти всіх рівнів.

Актуальність розвитку творчого потенціалу педагога нової формації детермінована:

- еволюцією теорії і практики у напрямі появи нової системи освіти;
- змінами, що притаманні сучасному світу, що актуалізують значущість особистості у відкритому інформаційному суспільстві;
- вимогами до підготовки фахівців у різних сегментах обраної професійної сфери, яка дозволить досягти відповідного рівня творчої самореалізації на кожному життєвому етапі;

- потребою готовності до життєтворчості, де зачином виступає життєтворча компетентність;
- розвитком демократичних засад соціальної освіченості, формуванням цифрового суспільства, врахуванням впливу глобалізаційних процесів на нього;
- становленням освітньої парадигми людиноцентризму, прагненням до підвищення рівня розвитку творчого потенціалу педагога особливо в сучасну важку історичну добу;
- орієнтацією на європейський досвід функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства, збереженням і примноженням надбання національних цінностей;
- закономірністю неперервного науково-технічного прогресу вітчизняної та зарубіжної науки і практики, що трансформується у нових суспільно-політичних умовах України як суверенної незалежної держави.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема творчого потенціалу педагога знайшла досить широке відображення в наукових розвідках цілої плеяди дослідників: як зарубіжних: Т. Діл, А. Кеннеді, У. Оучі, Т. Пітерс, В. Сате, Р. Уотерман, Е. Шейн, К. Шольц, Дж. Грейсон, В. Кнорінг, М. Мескон, Р. Рютінгер, К. Камерон, Р. Кілман, Р. Куїнн, К. Лаферті, М. Сакстон, П. Харіс, Дж. Хофштеде; так і вітчизняних: А. Вовчак, Б. Гаєвський, А. Гошко, О. Грішнова, Г. Дмитренко, І. Зязюн, Г. Єльнікова, Л. Калініна, Л. Карамушка, С. Королюк, Г. Кравченко, П. Лушин, В. Маслов, В. Олійник, Н. Приходькіна, Т. Рожнова, З. Рябова, О. Савченко, Т. Сорочан.

У сучасному світі, що стрімко змінюється, вимоги до освіти та ролі педагога постійно зростають. Від педагога очікується не лише передача знань, але й розвиток учнів як цілісних особистостей, здатних до критичного мислення, творчості та самореалізації. Саме тому розвиток творчого потенціалу педагога є одним з найважливіших завдань сучасної педагогічної науки та практики.

Творчий педагог – не просто транслює знання, він здатний запалити в учнів бажання пізнавати світ, розвивати свої таланти та досягати успіхів. Такий педагог створює атмосферу, яка сприяє розвитку творчих здібностей учнів, стимулює їхню допитливість та інноваційність.

Чому ж важливо розвивати творчий потенціал педагога?

Тому, що творчий педагог:

- Створює інноваційне освітнє середовище: використовує різноманітні методи та прийоми навчання, які роблять освітній процес цікавим і захоплюючим.

- Розвиває критичне мислення учнів: заохочує до аналізу інформації, висловлення власної думки та пошуку нестандартних рішень.
- Формує творчу особистість здобувача освіти: допомагає учням розвивати свої таланти, уяву та креативність.
- Мотивує здобувачів освіти до навчання : створює позитивну атмосферу в класі, яка сприяє мотивації учнів до набуття життєвих компетентностей.
- Адаптується до змін: легко адаптується до нових умов і викликів, що виникають у процесі професійної діяльності.

Розвиток творчого потенціалу педагога – це тривалий і багатогранний процес. Для визначення поняття «творчий потенціал педагога» користуються різними термінами, близькими за змістом. Під творчістю у філософії розуміється «творення людиною чогось нового, що раніше не існувало» . Вона є таким видом діяльності, що актуалізує потенційні властивості та ресурси особистості, оскільки саме у творчості знаходять вираження її сутнісні особливості. Творчість – це діяльність людини, яка пройнята елементами нового, здатність до вдосконалення, розвитку, і спрямована на створення духовних та матеріальних цінностей .

Авторське трактування поняття «творчий потенціал педагога» позиціоновано як складну динамічну характеристику особистості, інтегровану сукупність пізнавального ресурсу, творчих можливостей і здібностей, готовність до інноваційної діяльності, здатність до творчого саморозвитку та самовдосконалення.

У процесі реформування системи освіти радикальна зміна концепцій розвитку творчості педагога спрямована на окремі процеси в системі надання освітніх послуг у вищій школі, де доцільно використовувати новітні технологічні процедури, орієнтовані на людину з її системою цінностей, поглядів, переконань, традицій. Такою сучасною концепцією стає творчий потенціал педагога що завдяки своїй феноменальності є ідеологією освітньої діяльності , охоплює всі сфери життєдіяльності організації і виражається в діях і вчинках її педагога –лідера.

Педагог, як лідер змін у сучасному закладі вищої освіти , усвідомлює оптимістичний підхід до дійсності, є стійким у стресових ситуаціях, активізується в умовах кризи, залишається для всіх учасників освітнього процесу важливим суб'єктом їх соціалізації з характерною для нього професійною та організаційною культурою.

Творчий потенціал педагога є підґрунтям формування творчого потенціалу здобувача вищої освіти , творчого потенціалу

педагогічного колективу, позитивного іміджу ЗВО (закладу вищої освіти).

Творчий потенціал педагога вищої освіти – поняття інтегративне. Це сукупність цінностей, переконань, норм поведінки та синтез особистісних, громадянських, організаційних, культурологічних та професійних компетентностей педагога, необхідних для успішної організації позиціонування змісту навчального матеріалу.

Концепція побудови системи розвитку творчого потенціалу педагога ЗВО узагальнює положення, що визначають: методологію, теорію і практику педагогічної діяльності в ЗВО як підґрунтя реформування вищої освіти ХХІ століття з метою постійного оновлення освітнього процесу, розвитку, пошуку ефективних моделей, шляхів і ресурсів впровадження високого рівня творчого потенціалу як організації в цілому, так і кожного її члена, зокрема.

Представники різних ВЕКТОРІВ розвитку сучасного суспільства прагнуть починати, здійснювати свою навчальну та трудову діяльність у педагогічній взаємодії з творчим навчителем-лідером, який позиціонує в організації освітнього процесу творчі домінанти успішної професійної діяльності: здатність до екстраполяції; вміння виділити головну проблему серед інших; стійкість у ситуації невизначеності; здатність брати управління на себе в умовах змін; творчий педагог охоче передає знання, досвід, допомагає кар'єрному росту інших; творчим педагогам властива емпатія (співпереживання); професійна мобільність; почуття гумору; цілісність особистісного ідеалу; висока професійна та комунікативна компетентність.

Отже, професійні домінанти творчого педагога вищої школи – лідера – є важливими факторами, що визначають його життєві і професійні успіхи. Уміння взяти на себе функції високоорганізованого творчого фахівця та реалізувати професійні компетентності на практиці – основна умова для досягнення успіху у розвитку творчого потенціалу педагога нової формації.

Мета розвитку творчого потенціалу педагога нової формації у ЗВО – передати наступним поколінням цінності і досвід творчої педагогічної діяльності і допомогти адаптуватися у соціумі, який швидко змінюється.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байда, С. П. (2016). Особливості позитивного іміджу викладача ЗВО. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки, 5(1), 24-28.

2. Грабчак, О. В. (2013). Планування робочого часу як вагомий фактор професійного успіху. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», (1(7)), 69-72. Взято з <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis>.

3. Кузьмінський, А. І. (2005). Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Знання. 63.

4. Тимошко, Г. М. (2015). Організаційна культура як чинник ефективної взаємодії викладача і студента в організації освітнього процесу у ЗВО. Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал, (1-2), 80-93.

5. Тимошко, Г. М. (2015). Професійна компетентність у контексті формування позитивного іміджу викладача вищого освітнього закладу. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету, 12(55), Частина 1, 423-431.

ТОПІНКО І. О., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Освітня діяльність, як складний комплекс об'єктивних та суб'єктивних факторів, вимагає системи регулювання для забезпечення її ефективного функціонування. Управління у цьому контексті визначається як «цілеспрямована організована діяльність людей, спрямована на координацію їхніх зусиль для вирішення певних завдань» [2].

У контексті розвитку громадянського суспільства та лібералізації соціальних і економічних відносин структура управління системою освіти зазнає змін. Традиційні об'єкти управління, такі як студентські групи, викладацькі колективи, роботодавці тощо, перетворюються на активних суб'єктів управління або повноправних партнерів управлінського процесу.

Управлінська наука надбала значних досягнень в розробці ефективної організації управління, включаючи загальнотеоретичну базу, принципи функціонування та організаційну структуру органів управління, а також перевірені часом методи. Проте, навіть враховуючи, що «наукові методи управління мають загальні принципи і методи впливу на будь-який керований об'єкт», кожен об'єкт управління, включаючи освіту, має свої унікальні особливості [1].

Особливістю освіти як об'єкта управління є те, що вона не лише задовольняє потребу суспільства в підготовці кваліфікованих працівників, але й має ширший суспільний вплив, включаючи всі сфери суспільного життя. Підкреслюється, що поняття «освіта» виходить за межі простого навчання, і є більш широким і складним явищем.

Менеджмент освіти з боку громадськості і педагогічний менеджмент у тісному взаємозв'язку, має управлінський, науковий і навчальний аспекти.

Органи державного управління освітою взаємодіють із громадськими органами самоврядування в освіті, які мають значний вплив на формування освітньої політики. Згідно з законодавством, органи самоврядування в освіті мають право вносити пропозиції щодо формування державної освітньої політики та вирішувати різноманітні питання, пов'язані з діяльністю навчальних закладів. Організаційно-правовими формами громадського самоврядування в освіті є загальні збори колективу навчального закладу, конференції педагогічних працівників на рівні району, міста, області та інші.

Участь громадськості у процесі управління освітою можлива лише в контексті демократичної, правової держави, де активно розвивається громадянське суспільство. Громадські структури, що беруть участь у цьому процесі, не підпорядковані системі освіти і функціонують на основі Закону України «Про громадські об'єднання» [3].

Громадське управління освітою ґрунтується на принципах взаємодії всіх учасників, цілісності, відкритості, системності та спільного управління. Ключовими компонентами громадського управління є зовнішній та внутрішній. Зовнішній компонент представлений представниками громадських організацій, батьками та фондами розвитку, в той час як внутрішній компонент включає педагогічних працівників, учнівське самоврядування та інші структури. Головне завдання громадського управління полягає у врахуванні інтересів громадськості та делегуванні повноважень.

Впровадження громадського управління є ключовим фактором, що сприяє активізації громадянської активності та самоорганізації громад. Створення громадських органів надає можливість батькам та громадськості збільшити свій вплив на управління розвитком навчального закладу, що має безпосередній вплив на якість освіти. У діяльності громадських органів вирішуються стратегічні питання розвитку освіти, а також забезпечується постійний контроль за роботою навчальних закладів.

Громадське управління забезпечує прозорість діяльності навчальних закладів, вимагаючи звітування перед місцевими та центральними органами. Інтеграція всіх учасників навчально-виховного процесу у громадське управління відкриває можливості для формування та розвитку їх відповідальності, активізації громадянської позиції, виховання громадського розуміння та підвищення загальної якості освіти.

Центральними аспектами громадського управління є забезпечення функціонування, збереження та розвиток громадських структур, які виступають ініціаторами та партнерами у проектах і заходах, спрямованих на розвиток навчальних закладів.

У контексті громадського управління громада стає ключовим агентом, що активно сприяє удосконаленню освітнього процесу та визначає його подальший розвиток. Вона бере на себе різноманітні функції, що включають науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення, контроль якості навчально-виховного процесу, а також сприяння соціальним проектам та створенню позитивного іміджу навчального закладу. Такий підхід дозволяє сприяти формуванню громадянської позиції серед учнів та студентів, розвивати взаємодопомогу та довіру, а також зміцнювати партнерські відносини між навчальним закладом і громадою.

З огляду на це, на сьогоднішній день виникає необхідність розроблення Концепції громадського управління освітою в Україні, Положення про учнівське самоврядування та інших нормативно-правових документів, що забезпечили б ефективний розвиток громадського управління освітою. Таким чином, в подальшому відкриваються перспективи для досліджень у цьому напрямку в нормативно-правовому полі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державно-громадське управління освітою (за матеріалами звіту про науково-дослідну роботу «Державно-громадське управління освітою: соціально-філософський аналіз»): монографія / Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; за науковою ред. В. П. Беха. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 256 с.

2. Чепак В. В. Особливості дослідження проблем управління освітою в контексті марксизму і структурного функціоналізму / В. В. Чепак // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: зб. наук. пр. – К.: Київський університет, 2005. Вип. 3. – С. 5-12.

3. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 №4572-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 5.06.2024)

ЧИКУТ Г. О., здобувачка вищої освіти освітньої програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО

Науковий керівник:

РОЖНОВА Т. Є., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД

Воєнний стан в Україні, а також напружений характер професійної діяльності медичних працівників обумовлюють необхідність удосконалення підготовки майбутніх медичних сестер, від яких очікується не лише ґрунтовний рівень фахової компетентності, а й дотримання високих етичних стандартів медичної діяльності.

Діяльність медичних сестер повинна базуватися на принципах гуманізму, глибокому розумінні професійного і людського обов'язку, високому рівні загальної та професійної етичної і деонтологічної культури, усвідомленні моральної відповідальності за результати своєї роботи. Професійна етика є основним регулятором діяльності медичних працівників, забезпечуючи функціонування медицини як соціально-професійної і морально-етичної системи та сфери особистісної самореалізації фахівців медичного профілю [1].

Формування професійної етики має особливе значення у підготовці майбутніх медичних сестер, адже їхня діяльність має соціономний характер і може бути ефективною лише за умови активного втілення етичних цінностей і деонтологічних норм у

взаємовідносинах з лікарями, пацієнтами і колегами. Як свідчить практика, успішність діяльності медичних працівників залежить не тільки від предметно-функціональних складових їх професійної готовності (фахових знань, умінь, навичок), але й від розвитку моральної свідомості та особистісних якостей (доброти, терпіння, милосердя, тактовності, чуйності, відповідальності тощо), що визначають етичний аспект професійної взаємодії. У зв'язку з цим формування професійної етики майбутніх медичних сестер має стати одним із пріоритетних завдань їхньої підготовки в медичному коледжі [1].

Здобуття магістерського рівня вищої освіти в медсестринській галузі передбачає навчання і дорослих, оскільки більшість із фахівців мають бакалаврський рівень і на цьому їхнє навчання завершується.

Т. Рожнова зазначає, що освіта дорослих потребує андрагогічної компетентності викладачів. Їхня функція суттєво змінюється від передачі знань до фасилітації. Роль викладачів у навчанні дорослих полягає і в тому, щоб створити атмосферу взаємоповаги, співробітництва, толерантності і свободи самовираження, заохочення відвертості, стимулювання зацікавленості у розвитку дорослого [2]. Тому в нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на андрагогічному підході. Андрагогічний підхід – створює можливості для врахування особливості дорослих, які навчаються, й водночас зайняті професійною діяльністю.

Проблема морально-етичної підготовки майбутніх медичних працівників привертала увагу багатьох науковців. Шляхи підвищення якості професійної підготовки фахівців медичного профілю, особливості їх професійної діяльності в сучасних соціокультурних умовах, можливості професійного розвитку і саморозвитку розглядали М. Бабиш, А. Волосовець, М. Гавраш, Л. Дудікова, І. Криницька, Я. Кульбашна, Ю. Лавриш, І. Мельничук, В. Москаленко, В. Передерій, І. Скрипник, С. Тихолаз, М. Філоненко та ін. Питання медичної етики досліджували А. Алексеєнко, О. Більченко, Ю. Віленський, Н. Пасечко, І. Сенюта, Й. Турак та ін. Етико-деонтологічним аспектам професійної діяльності медичних працівників, проблемам формування морально-етичного простору медичної діяльності присвячені праці О. Андрійчук, Б. Веденко, С. Вековшиніна, Ю. Євтушенко, І. Кміть, О. Ковальнової, Ю. Колісник-Гуменюк, В. Корнацького, В. Кулініченко, О. Насінник та ін. У виконаних упродовж останніх років наукових дослідженнях розглядалася проблематика формування різних професійно важливих якостей і характеристик майбутніх медичних

працівників: професійного мовлення (М. Лісовий), емпатійної культури (І. Кузнецова), комунікативної культури (О. Уваркіна), професійної культури (О. Наливайко), професійної спрямованості (А. Мельник, С. Тихолаз, О. Неловкіна-Берналь), пізнавальної активності (Т. Темерівська) та ін.

Нині існують три системи етичного регулювання діяльності в медицині. Окрім неписаних норм моралі, існують етичні кодекси і законодавчі акти. Ці системи передбачають різну міру відповідальності: одні вимагають відповіді перед совістю, інші несуть за собою адміністративну відповідальність, треті вимагають відповіді перед законом [3]. Закони й етика доповнюють один одного. Етика випереджає закони, закони ж закріплюють те, що вже склалося і випробувано етикою. Закони не можуть передбачити і вичерпати всі ситуації і варіанти людських відносин, тому етика регулює багато «вічних» проблем людських взаємовідносин у ситуаціях хвороби, смерті, народження, страждань, що нескінченно повторюються [4].

Узагальнюючи вищевказане, можна дійти висновку що завдання медичної етики не лише в тому, щоб сформулювати кодекс певних приписів відносно лікарської діяльності, а у виробленні у лікаря здатності до моральної орієнтації в складних клінічних ситуаціях, що вимагають високих морально-ділових і соціальних якостей. Опорою для моральної орієнтації є система етичних цінностей, сформована у кожного медичного працівника.

О. Біліченко виокремила наступні завдання процесу формування професійної етики у майбутніх медичних сестер:

- створити практичне середовище професійного простору виховання особистості майбутнього медичного працівника;
- створити педагогічні умови для розвитку в студентів професійної етики;
- стимулювати прагнення студентів до реалізації професійно-етичних норм і правил за умов виконання різних соціально-професійних ролей;
- сприяти усвідомленню студентами цінності здоров'я людини і діяльності з його збереження як обов'язкової умови формування професійної етики майбутнього фахівця [1].

Проведене дослідження не вичерпує розгляд усіх аспектів формування професійної етики майбутніх медичних сестер. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні сучасного стану формування професійної етики майбутніх медичних сестер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біліченко О.В. Формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти /Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. 2019. 360с.
2. Рожнова Т. Є. Використанням управлінських інноваційних технологій в організації професійного навчання: андрагогічний підхід. URL: http://eprints.zu.edu.ua/10066/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_25.04.13%d1%80..pdf.
3. Актуальні питання правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони здоров'я : навч. посіб. / В. Ф. Москаленко та ін. ; за заг. ред. В. Ф. Москаленка. Житомир : Полісся, 2014. 146 с.
4. Андрійчук О. Я. Виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2004. 212 с.

ШОЛОХ О. А., доцент кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін НУЧК імені Т.Г.Шевченка; кандидат педагогічних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗЗСО

Якість вищої освіти в Україні розглядається як один із важливих факторів стабільного розвитку країни. Підвищення якості вищої освіти — одне із найбільш глобальних питань, що є викликом перед вітчизняною наукою. Успішне виконання цього завдання залежить від застосування нових методів і технологій навчання, спрямованих на набуття знань, умінь та навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності майбутніх керівників ЗЗСО. Особлива необхідність позиціонується у застосовуванні нових мультимедійних технологій, які допоможуть майбутнім керівникам засвоїти знання, набуті відповідних умінь і навичок, необхідних для реалізації майбутньої професійної діяльності, зроблять процес навчання цікавим, ефективним та сучасним.

Натомість, слід відзначити, що застосування нових мультимедійних технологій у закладах освіти допомагають сформувати і розвинути професійно-особистісні якості майбутніх

керівників закладів освіти такі як: наукова позиція, уява, ініціатива, наукове судження, навички самостійної роботи і дослідницької діяльності, критичне мислення, основи самоменеджменту та тайм-менеджменту, професійна мобільність.

У сучасних науково-педагогічних джерелах акцентується увага на високому потенціалі мультимедійних ресурсів. Зокрема, у роботах Ю. Казакова, Л. Шевченко розкрито педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. Окремі аспекти використання інформаційних технологій у практиці закладів освіти досліджувались в працях О. Суховірського, В. Шакотько, О. Шиман та ін. Крім того, вже набуто певний практичний досвід використання мультимедіа у шкільній освіті (Ю. Громова, І. Мураль, Л. Югова та ін.), який свідчить про невпинний інтерес педагогів-практиків до пошуку шляхів ефективного використання мультимедіа.

Сьогодні мультимедійні технології - один із перспективних напрямів у інформатизації освітнього процесу. Мультимедіа- та гіпермедіа-технології інтегрують у собі потужні розподілені освітні ресурси, що здатні забезпечити середовище для формування та розвитку ключових компетентностей, до яких відносяться в першу чергу інформаційна й комунікативна.

Мультимедіа (від англійського терміну multimedia - багатокомпонентне середовище) - це комп'ютерні інтерактивні інтегровані системи, що забезпечують роботу з анімованою комп'ютерною графікою і текстом, мовою і високоякісним звуком, нерухомими зображеннями і відео.

Мультимедійна технологія — це технологія, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну даними, відомостями. Це взаємодія візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення. «Мультимедіа» є технологією, що описує порядок розробки, функціонування і застосування засобів обробки інформації різних типів; інформаційним ресурсом, створеним на основі цієї технології; комп'ютерним програмним забезпеченням інформаційного ресурсу; комп'ютерним апаратним забезпеченням, за допомогою якого стає можливою робота з інформацією різних типів [3].

У перекладі з латині - «мультимедіа» означає «множинний засіб» або «багато середовищ». Оскільки технології мультимедіа є комплексними, окремі їх елементи останнім часом називаються самостійними термінами, де слово «мультимедіа» трансформується в

прикметник «мультимедійний/а»: мультимедійна система, мультимедійні програми [5, с. 2-3].

Мультимедійні технології дозволяють інтегрувати різні середовища представлення інформації: текст, статичну і динамічну графіку, відео і аудіо записи в єдиний комплекс, що дозволяє майбутнім психологам стати активними учасниками освітнього процесу, оскільки видача інформації відбувається у відповідь на їхні дії. Використання мультимедіа забезпечує максимальне врахування індивідуальних особливостей сприйняття інформації. Зважаючи на об'єм навчального матеріалу та рівень складності дисциплін, які вивчаються в університеті, численна кількість викладачів застосовує технології мультимедіа у процесі реалізації мети занять. Як відомо, основними формами навчальних занять у ЗВО є лекції, семінарські та практичні заняття відповідно до навчального плану підготовки майбутніх керівників ЗЗСО в умовах магістратури.

Базовою складовою засобів, які надають теоретичні знання майбутнім керівникам є, безперечно, лекційні заняття. Головне призначення лекції - забезпечити теоретичну основу навчання, розвинути інтерес до конкретної навчальної дисципліни, сформувані в студентів орієнтири для самостійної роботи над курсом [5]. Застосування мультимедійних технологій під час проведення цього виду навчальних занять дозволяє викладачеві більш доступно, якісно та інформативно пояснювати обсяг навчального матеріалу.

Мультимедійна лекція дозволяє реалізовувати головний дидактичний принцип - наочність. Підвищення якісного показника використання наочності допомагає здобувачам вищої освіти більш швидко засвоїти тему лекції. Залучення різнопланової бази даних (тексти, таблиці, діаграми, відео-, аудіо- фрагменти), що дає можливість простежити розвиток, еволюцію певного явища чи процесу. Найбільш поширеним видом мультимедійних технологій у вищій школі є мультимедійні презентації [1].

Мультимедійні презентації в освітньому процесі щодо підготовки майбутніх керівників ЗЗСО дають можливість значно підвищити ефективність інформації за рахунок її своєчасності, корисності, дозування, доступності, мінімізації шуму, оперативного взаємозв'язку джерела інформації і студента, адаптації темпу подання інформації до швидкості її засвоєння, урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти. Застосування мультимедійної презентації на лекціях сприяє підвищенню інтересу і загальній мотивації завдяки новим формам роботи. Так, майбутні психологи можуть реалізувати свій дослідницький потенціал,

готуючи різноманітні проєкти або займатися вивченням окремої теми. Мультимедійна презентація розширює освітній простір заняття підвищує його продуктивність, а також сприяє індивідуалізації і диференціації процесу навчання [2].

Семінарські та практичні заняття можуть бути проведені за допомогою електронного збірника завдань в якому зібрані типові й унікальні завдання з усіх основних тем навчальної дисципліни. При цьому, усвідомлюється зв'язок між отриманими теоретичними знаннями і конкретними проблемами, на вирішення яких ці знання може бути спрямоване критичне мислення майбутніх управлінців [5].

Щоб оволодіти мультимедійними технологіями, доцільно ознайомити здобувачів освіти з арсеналом дидактичних можливостей мультимедійних засобів навчання, як:

- урізноманітнення форм подання інформації;
- створення освітнього середовища, яке забезпечує «занурення» студента в уявний світ, у певні соціальні й управлінські ситуації;
- широке застосування тренінгових технологій;
- активізація навчальної роботи студентів;
- посилення мотивації навчання[4, с. 60].

Трансформація освіти вимагає від системи вищої освіти в першу чергу вирішення таких нагальних питань як орієнтація на людину, фундаментальні цінності, рішуча демократизація освіти. Процес навчання не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову того, хто навчається. Він потребує напруженої розумової роботи людини і її власної активної участі в цьому процесі. Особливо ці переконання мають бути усвідомлені майбутніми психологами, які у подальшій професійній діяльності будуть працювати у системі « людина-людина».

Нагромаджений в Україні та за кордоном досвід переконливо свідчить, що мультимедійні технології сприяють інтенсифікації та оптимізації освітнього процесу. Вони дозволяють майбутнім керманічам ЗО :

- зробити засвоєння знань більш доступним;
- навчитись формулювати власну думку, доводити свою точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації та переживати їх;

- вчитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу;
- розвивати навички професійної діяльності.

Крім того, використання мультимедійних технологій у процесі підготовки майбутніх психологів дозволяє реалізувати ідею співробітництва, вчить їх конструктивній психологічній взаємодії, сприяє оздоровленню психологічного клімату в студентському середовищі, створює доброзичливу атмосферу психологічної комунікації.

Отже, мультимедійні технології являють собою комп'ютерні інтегровані системи, що забезпечують освітній процес у закладах вищої освіти анімацією, графікою і текстом, високоякісним звуком, мовою, відео і нерухомим зображенням. Мультимедійні програми як своєрідний засіб навчання майбутніх керівників закладів освіти можуть забезпечити принципово нову якість управлінської діяльності: обмін інформацією між учасниками освітнього процесу і технічною системою відбувається у діалоговій формі, за нерегламентованим сценарієм, який кожного разу сприймається здобувачами освіти по-новому, а сама комп'ютерна технологія органічно вписується в класичну систему, надає реальну допомогу практичному впровадженню дистанційної форми навчання у процесі підготовки фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуржій А.М., Гуревич Р. С., Коношевський Л.Л. Мультимедійні технології та засоби навчання: навч. посібник. Віниця: Нілан-ЛТД, 2017. С. 73-132.
2. Мирошніченко В.О. Сутність та структура мультимедійної Компетентності педагога URL: [https://opu-konf at. ua/2014/miroshnichenko_v-o-sutnist_ta_struktura_multimedij. pdf](https://opu-konf.at.ua/2014/miroshnichenko_v-o-sutnist_ta_struktura_multimedij.pdf)
3. Міщенко О.А. Вимоги щодо використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. праць. Слов'янськ: Слов'янський державний педагогічний університет, 2009. С. 240-244.
4. Полюга Г.В. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ. *Наукові записки*. 2008. №8. С.59-63
5. Синиця М.О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань. *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання*: монографія / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 418-438.

Позиціонування закладів освіти на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану: Матеріали VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару 25 жовтня 2024 р. Київ – Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2024, 152 с.
URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp>

ОРГАНІЗАТОРИ СЕМІНАРУ:

- Національна академія педагогічних наук України
- ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
- Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
- Кафедра педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти
- Управління освіти і науки Бориспільської міськради Київської області
- Бориспільський академічний ліцей імені А.Федорчука

ЗБІРНИК МІСТИТЬ МАТЕРІАЛИ ЗА ТАКИМИ ТЕМАТИЧНИМИ НАПРЯМАМИ:

- Організація освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану;
- Ресурс-менеджмент як необхідна складова самоменеджменту майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах викликів сьогодення;
- Управління закладами вищої освіти в європейському вимірі;
- Ціннісні орієнтири в управлінні Нової української школи: сучасний стан та перспективи;
- Емоційний інтелект у процесі професійного становлення менеджера освіти;
- Трансформація стратегій позиціонування навчальних закладів на ринку освітніх послуг в умовах воєнного стану;
- Смарт-освіта – нова парадигма сучасної системи освіти;
- Миротворчість та миробудування як принципи Нової української школи;
- Основні вектори розвитку позитивного іміджу майбутніх керівників закладів освіти у процесі магістерської підготовки;
- Особливості використання маркетингового аудиту в управлінні ЗЗСО;
- Умови та перспективи електронного управління в ЗЗСО;
- Стратегія розвитку як складова управління ЗЗСО;
- Психологічні засади професійної підтримки педагогічних працівників в умовах воєнного стану.